

QUADERNS DE PASTORAL
172

QUADERNS DE PASTORAL

Revista del Centre d'Estudis Pastorals

Rivadeneyra, 6, 3r - Tel. 93 317 48 58 - Fax 93 302 51 09 - 08002 Barcelona

Director: *Francesc Pardo*

Cap de redacció: *David Vidal*

Consell de redacció: *Mercè Basté, Teresa Biayna, Manuel Claret, Quim Cervera, Antoni Deulofeu, Jordi Figueras, Ignasi Ricart i Antoni Serramona*

Correcció lingüística: *Núria Riera*

Impressió: I.G. Santa Eulàlia - Santa Eulàlia de Ronçana.

Dipòsit legal: B-25.506/1969

Amb llicència eclesiàstica

Subscripció anual (6 números): 5.000 ptes.

Preu d'aquest exemplar: 1.200 ptes.

Els articles publicats a Quaderns de Pastoral expressen solament l'opinió de llurs autors.

sumari

Pòrtic	pàg. 7
---------------------	---------------

I. Inauguració de curs al CEP

Presentació	pàg. 11
--------------------------	----------------

Per Francesc Pardo Artigas, director del CEP

El mapa formatiu de les diòcesis ha sofert una modificació important els últims anys. Què ha de fer el CEP davant d'aquesta transformació? Cal oferir noves propostes que subratllin no només el saber sinó també el saber fer. Així mateix, cal repensar el curs bàsic que ofereix el Centre, amb propostes més variades i plurals. El CEP no ofereix certificats de crèdits ni títols acadèmics, sinó preparació per viure.

Vertebració de la teologia pastoral. Reflexió i praxi	pàg. 13
--	----------------

Per Ramon Prats i Pons, de l'Institut Superior de Ciències Religioses de Lleida

L'acció pastoral de l'Església en aquest final de segle es planteja entre els seus reptes el de la recerca d'un nou arrelament en el món i la presència eclesial a l'interior de la societat pluralista i secular. Aquest repte planteja a la teologia pastoral l'urgència de reflexionar sobre la situació i el lloc de l'Església en la societat laica del nostre temps. Per a l'autor, això demana una reflexió oberta i una praxi realista de cara a vertebrar la teologia pastoral. En aquesta recerca apareixen dos perills extrems, l'integriste i el gnosticisme.

Memòria del curs 98-99, crònica i estímul per a la història i la renovació	pàg. 32
---	----------------

Per Antoni Serramona, de l'Oratori, secretari del CEP

Una memòria dona compte d'actes, fets i resultats, però també és crònica i estímul per a la història i la renovació. L'autor ens ofereix en aquesta memòria el repàs sumari de les activitats del CEP al curs passat, que va ser marcat amb el signe de la renovació estatutària i generacional.

II. Jubileu i reptes del 2000

El Jubileo del año 2000 pàg. 41

Per Javier Velasco, laic i estudiant de teologia, membre del Departament de Bíblia del CEP

L'any 2000 és anunciat com el gran jubileu: la celebració de 2000 anys del naixement de Jesucrist. Aquest any jubilar és un esdeveniment de profunda tradició bíblica. L'autor ressegueix aquesta tradició a través de diversos llibres de la Bíblia per captar el sentit final de crida a la llibertat i a la justícia social que té el jubileu.

L'aventura de la llibertat i el futur del cristianisme pàg. 48

Per Jordi Roig, antic militant de la Federació de Joves Cristians i polític

El desig de la llibertat és connatural a l'home, però cercar la llibertat no és anar a trobar qualsevol cosa. Cal preparació, com per a un llarg viatge ple de dificultats. Una de les característiques de l'autèntica llibertat és la pau. Una llibertat que no allibera, en mereix el nom? Quin futur té el cristianisme en un món que basa la felicitat i la llibertat en el diner i el poder? L'autor ressegueix el camí que els homes han emprès des que van decidir abandonar la pedagogia cristiana per assolir la llibertat, però creu que, malgrat tot, el cristianisme i la llibertat que proposa tenen un bon futur.

III. Miscel·lània

Recordant Dom Helder Camara pàg. 59

Per Genís Samper, escolapi, antic consiliari de l'escoltisme catòlic i professor del CEP

L'autor ret homenatge al recentment traspassat bisbe de Recife en un article dividit en tres parts. A la primera recorda el pas de Camara per Barcelona, a la segona ens facilita un recorregut cronològic i biogràfic per la seva vida i, en la tercera, aplega escrits i parlaments del qui es considerarà bisbe dels pobres, en els quals escrits podem llegir: "Si l'Evangeli és tingut per revolucionari és perquè exigeix la conversió de cadascú."

"Amb nosaltres", un nou llibre, un nou projecte de catequesi pàg. 69

Per Mons. Xavier Salinas, bisbe de Tortosa

ha publicat el llibre *Amb nosaltres* per als dos primers cursos del procés global de catequesi, que inicia els infants de set a nou anys en la vida cristiana. Segons l'autor de l'article, el llibre, que és una nova versió del catecisme *Io sono con voi* de la Conferència Episcopal Italiana, està cridat a ser un instrument de comunió pastoral al servei d'una més gran coordinació catequètica, en cada diòcesi i en el conjunt de Catalunya i les Illes.

IV. “L’obrador”

El joc de cartes de l’evangeli de Mateu pàg. 75

Per Mn. J.V. Moragues, vicari de Sta. Eulàlia d’Esparreguera i membre del Departament Bíblic del CEP

L'autor ens proposa una dinàmica bíblica que, en forma de joc de cartes, ajuda a conèixer millor l’evangeli de cara a fer una opció personal per Jesús, el Crist. Tot partint de determinats fragments de l’evangeli de Mateu, els participants han d’aconseguir uns objectius que resulten, al capdavant, tan divertits com formatius.

V. Terceres jornades d’Apostolat Seglar per a preveres: el servei a la corresponsabilitat del laïcat i el ministeri sacerdotal

Presentació pàg. 83

Per Antoni Matabosch, delegat general d’Apostolat Seglar del bisbat de Barcelona

El servicio a la corresponsabilidad del laicado y el ministerio presbiteral pàg. 85

Per Antonio Bravo, responsable internacional de l’Associació Apostòlica del “Prado”

L'autor divideix l'article en tres parts. A la primera presenta alguns aspectes sobre l'acompanyament dels laics pels preveres. A la segona insisteix en la corresponsabilitat dels laics, i a la tercera aborda problemes referents al laïcat en relació a l'acció pastoral de parròquies i comunitats. ¿De quina manera l'apostolat seglar pot ajudar a comprendre millor la identitat sacerdotal i ministerial? La interacció correcta entre laïcat i ministeri en podria ser una de bona.

Cinc testimoniatges	pàg. 117
----------------------------------	-----------------

Diversos autors

Des de la seva experiència al servei de parròquies o moviments, on han entrat en contacte amb l'apostolat seglar, cinc capellans reflexionen al voltant del tema de les jornades: la corresponsabilitat laïcal.

VI. Cròniques diocesanes	pàg. 137
---------------------------------------	-----------------

pòrtic

El darrer número d'aquest segle de *Quaderns*
l'obrim amb una reflexió sobre la teologia
pastoral a càrrec de Ramon Prat,
una reflexió que va servir per inaugurar el curs
del 2000 al CEP. En l'horitzó de la recerca
d'una nova pastoral en aquesta societat secular
i plural apareixen com a perills extrems tant
l'integrisme com el gnosticisme, ens advertia el
ponent. Certament, aquests perills,
 presents avui i en els pròxims anys en la nostra
Església i en la nostra societat,
poden estar també presents en la vivència
que fem del Jubileu, l'any sant que comença
i que saludem amb dos articles.
Aquests textos enceten, a més, una sèrie que
seguirem publicant en pròxims números sota
l'epígraf de *Jubileu i reptes del 2000*.

A la secció de Miscel·lània recollim un homenatge
que Genís Samper brinda a Dom Helder
Camara. Samper recorda el pas per Barcelona del
bisbe de Recife, i fa també una selecció dels seus
textos i discursos. Juntament amb aquest
article, a Miscel·lània hi podeu trobar la
presentació que el bisbe de Tortosa, Xavier
Salinas, fa del nou llibre de catequesi *Amb
nosaltres*, un bon pas endavant en la coordinació
catequètica de les diòcesis de Catalunya i les
Illes.

Així mateix, en aquest número us presentem un
Obrador que de ben segur us plaurà: un joc de
cartes basat en l'Evangeli de Mateu que ha
elaborat un jove capellà de la JOC,
J. V. Moragues, i que, segons els qui l'han jugat,

assoleix els objectius marcats: apropar a una opció personal per Jesús.

Acabem, abans de les cròniques de les diòcesis, tot oferint-vos el recull de la ponència i els testimonis de les terceres jornades d'Apostolat Seglar per a preveres, que es van celebrar al Casal Borja sota el lema de “*El servei a la corresponsabilitat del laïcat i el ministeri sacerdotal*”. Creiem que són uns textos que poden ser del vostre interès.

Finalment, no podem deixar que entreu en aquest número de *Quaderns* sense abans felicitar-vos la pasqua de Nadal i desitjar-vos, així mateix, un feliç any nou 2000.

I. Inauguració de curs al CEP

Presentació

FRANCESC PARDO, director del CEP.

1. Salutació i agraïments

Interpreto la vostra participació en aquest acte d'inauguració del curs del CEP com un gest de suport al Centre, a tot el que ha significat i significa per a les nostres diòcesis de Catalunya.

I ben cert que necessitem el vostre suport per continuar la missió que se'ns ha confiat des de la seva fundació, però que cal actualitzar per respondre a la vida de les persones i a la vida de les Esglésies de Catalunya, precisament per ser fidels als objectius fundacionals.

Gràcies senyor Arquebisbe president i membres del Consell de Direcció, gràcies als qui en el Comitè Executiu trebal·leu intensament per concretar els objectius del Centre, gràcies a tots els professors i professores, gràcies als membres dels departaments d'investigació i reflexió, gràcies a tots els alumnes que heu confiat en les nostres propostes de formació i gràcies a l'equip de secretaria que aguanta el pes de cada jornada. Gràcies també al senyor Bisbe auxiliar de Barcelona i secretari de la CET per la seva presència, al senyor degà de la Facultat de Teologia de Catalunya, al director de l'Institut de Ciències Religioses i als Delegats.

2. Actualització de la missió del CEP

El curs passat, el Consell de Direcció va iniciar una reflexió amb la finalitat d'adequar la tasca del CEP a la nova configuració del mapa formatiu de les nostres Esglésies, i als reptes que la nostra societat ens planteja, perquè marquen i condicionen la vida de les persones.

El mapa, diguem-ne formatiu, de les nostres diòcesis ha experimentat una modificació important en els últims anys: avui, els Instituts de Ciències Religioses ofereixen la formació acadèmica o reglada, i també no acadèmica, amb una projecció pastoral notable. No hem d'oblidar l'esforç de cada diòcesi per oferir formació continuada i puntual als preveres, diaques i laics responsables de serveis pastorals. Alhora les delegacions diocesanes i interdiocesanes i els moviments d'Acció Catòlica ofereixen propostes formatives en el camp que els pertoca.

Valorem positivament aquesta multiplicació de possibilitats de formació teològica i pastoral. I pensem que mai s'han de plantejar en termes d'exclusió o de competència, ans al contrari, caldria una coordinació efectiva per complementar-se i ajudar-se mútuament.

Conscients d'aquest nou mapa, la pregunta era senzilla: Què ha de fer el CEP?

Acords del Consell de Direcció:

a) Oferir propostes de formació pastoral, posant l'accent no solament en el *saber* sinó en el *saber fer*: repensar els continguts i la metodologia del curs bàsic de pastoral, com també els cursos bíblics i altres propostes de qualitat.

b) Continuar oferint a les diòcesis i als arxiprestats el servei d'organitzar cursos, conferències i jornades, compartint la responsabilitat de l'organització i l'execució amb els responsables de la pastoral i de les institucions pròpies de formació del bisbat o arxiprestat.

Totes aquestes propostes de formació han de ser suficientment variades i plurals, perquè puguin ajudar els qui desitgin una bona preparació pastoral i que disposen de temps; així com les persones amb responsabilitats i que només disposen d'un temps puntual per anar-se formant.

No oferim certificats de crèdits, sinó preparació per viure.

No oferim certificats de crèdits ni títols acadèmics, sinó una preparació per viure i dur a terme la missió pastoral.

c) Revitalitzar els departaments històrics i crear-ne de nous, atenent alguns dels desafiaments pastorals que se'ns plantegen; i alhora urgir la precisió de les qüestions que cal reflexionar i de la metodologia de treball, i l'exigència de publicar els treballs fets i les conclusions.

d) Donar més importància, si cal, a les publicacions: *Quaderns de Pastoral*, com a revista emblemàtica, i els llibrets de la col·lecció "Pastoral avui", editats en col·laboració amb l'editorial Claret.

e) Demanar als responsables de les institucions de formació la possibilitat de dialogar sobre les qüestions que afecten la pastoral, i plantejar el reconeixement d'alguns cursos i cursets del CEP com a crèdits de lliure configuració per a alguns alumnes, perquè no hagin de repetir les mateixes matèries en dues institucions.

En el programa d'aquest curs podeu comprovar que hem concretat aquestes orientacions majors.

3. A les portes de l'any jubilar

Recollint la torxa de Mn. Joan Busquets, degà de la facultat de Teologia, en el parlament que va pronunciar en la inauguració del curs de la Facultat, expresso el desig que el CEP col·labori per aconseguir ser espai de *diàleg* i *cooperació* amb totes les institucions de formació i de responsabilitat pastoral del nostres bisbats de Catalunya.

Vertebració de la teologia pastoral. Reflexió i praxi

RAMON PRAT i PONS, de l'Institut Superior de Ciències Religioses de Lleida.

L'acció pastoral de l'Església en aquest final de segle, amb vista al tercer mil·lenni del cristianisme i amb vista al futur de la humanitat, té plantejat entre els seus principals reptes el de la recerca d'un nou arrelament en el món i de la presència eclesial en l'interior de la societat pluralista i secular contemporània. Aquest repte planteja a la teologia pastoral la urgència de reflexionar sobre la situació i el lloc de l'Església en la societat laica del nostre temps. Tot plegat demana una reflexió oberta i una praxi realista per vertebrar la teologia pastoral, a fi que aquesta reflexió ajudi l'Església a donar resposta a aquests nous reptes del nostre temps mitjançant una praxi pastoral transformadora i evangelitzadora.

L'integrisme és el perill que té l'Església de tancar-se en si mateixa per por al món.

En l'integrisme s'amaga autosuficiència i arrogància.

En aquesta recerca del lloc de l'Església en la societat laica emergeixen, entre altres, dos perills extrems: "l'integrisme i el gnosticisme".¹ L'integrisme és el perill que té l'Església de tancar-se en si mateixa a causa de la por del món, és a dir, a causa de la por de la secularització i del pluralisme de la societat contemporània. L'actitud que sovint s'amaga darrere de l'integrisme és l'autosuficiència i l'arrogància. Aquestes actituds brollen de la manca d'un veritable diàleg amb el món creat per Déu. El resultat final de l'integrisme és el tancament de la comunitat cristiana en un gueto al marge de la vida de la gent del carrer. Aleshores, si no hi ha una reacció positiva, la pastoral de l'Església pot esdevenir una pura arqueologia del passat, sense cap

-
1. Vegeu l'article "El professor universitari cristià: Universitat, Societat i Església", dins de *Quaderns de Pastoral*, núm.166 (1998), p.12-23. És la ponència que vaig fer en el marc de la Jornada de Professors Universitaris, organitzada pel Secretariat Interdiocesà de Pastoral Universitària de Catalunya i Balears, que es va realitzar a Sant Cugat del Vallès l'any 1998.

significació per al present de la humanitat.

El *gnosticisme* és el perill contrari a l'integrisme i consisteix en la relativització i, fins i tot, en la pèrdua de la identitat cristiana a causa de la dissolució de la fe en el model cultural conjuntural del moment històric que vivim. L'actitud que hi ha darrere del gnosticisme és la vergonya que brolla de la manca de confiança en la Paraula de Déu, és a dir, en la manca de confiança en la força de la revelació de l'amor de Déu, manifestat al món per mitjà del Crist. El resultat final de la pastoral que brolla del gnosticisme és la dissolució del cristianisme en una pura ornamentació de la conjuntura cultural del moment.

El gnosticisme és la relativització i la pèrdua de la identitat cristiana, la total dissolució en la cultura actual.

Tant l'integrisme com el gnosticisme deixen de banda elements fonamentals de la fe. En el cas de l'integrisme

hi ha un desarrelament i un desamor respecte de la creació de Déu. En el cas del gnosticisme hi ha una pèrdua de la identitat cristiana, ja que es deixa de banda l'originalitat i la novetat de la revelació del Crist. En ambdues postures sempre hi ha una manca de confiança en l'Esperit. D'aquesta manera el cristianisme deixa de ser *llum del món i sal de la terra*² i, aleshores, la presència de l'Església en el món esdevé irrellevant.

Moltes de les discussions i dels conflictes intraeclesials de les darreres dècades tenen la causa més profunda en aquesta manca de claredat direccional de l'acció pastoral eclesial, marcada per l'integrisme o el gnosticisme, que mantenen una confrontació d'autoafirmació i que ignoren els elements de veritat que hi ha en cada una de les posicions.³ El resultat final d'aquesta confrontació és la pèrdua d'energia, la generació de moltes ferides interpersonals, i la por que augmenta en fixar-nos més en allò que ens separa que no pas en allò que ens uneix.

D'una banda, integrisme i gnosticisme són actituds contràries, però, d'una altra banda, tenen molts elements en comú en el seu esquema paradigmàtic i psicològic. El més impor-

2. Mt. 5, 13-16

3. El Concili Provincial Tarraconense va fer una lectura creient positiva d'aquesta confrontació en superar la terminologia estrictament politicoideològica "integrisme-progressisme" i parlar de dos accents: un que subratlla la importància de la identitat, de la seguretat i les certeses de la veritat revelada, i l'altra que posa l'accent en la necessitat i la urgència d'acceptar el risc de viure la fe en l'interior de l'aventura humana. El Concili invita no solament a superar la confrontació sinó a prendre l'actitud humil d'aprendre els uns dels altres. (Resolució 1)

tant en aquest esquema paradigmàtic és que no posen al centre de la salvació i, per tant de l'acció pastoral, el Déu revelat per Crist en l'Esperit, sinó que s'hi posen ells mateixos. Aquesta actitud egolàtrica els fa incapaçs de dialogar i de compartir els aspectes positius d'ambdues posicions. Amb llenguatge col·loquial podríem dir, en un cas i en l'altre, que sembla que si no fos per l'acció humana –integrista o gnòstica– la revelació de Déu deixaria d'il·luminar la història de la humanitat.

Integrisme i gnosticisme no posen en el centre de la salvació a Déu revelat, sinó a ells mateixos.

Tanmateix, ambdues actituds defensen aspectes essencials de la pastoral, amb més o menys encert. L'integrisme vol mantenir la fidelitat als continguts de la revelació en l'acció pastoral de l'Església. El gnosticisme vol mantenir l'encarnació en la història de la creació de Déu i potenciar el diàleg obert amb el món.⁴

En aquesta lliçó inaugural intentarem aportar alguns elements per tal d'anar superant aquest doble perill de l'integrisme i del gnosticisme i, d'aquesta manera, poder viure la fidelitat a la Paraula de Déu en l'interior de la història. En la perspectiva d'una Església de comunió i de missió intentarem, doncs, cercar la unitat de l'acció pastoral de l'Església en l'interior de la societat occidental contemporània, secular i pluralista.⁵

En un primer moment, ens plantejarem la problemàtica que ens afecta des de la perspectiva socioeconòmica i sociocultural, psicoafectiva i evangèlica. En un segon moment, cercarem el principi fonamental i vertebrador de l'Església-en-acció. En un tercer moment, elaborarem els criteris que fan que aquest principi fonamental i vertebrador sigui efectiu. Finalment, en un quart moment traduirem el principi fonamental/vertebrador i aquests criteris orientadors en categories d'acció i en unes directrius operatives per a la vida diària.

I. Problemàtica viscuda en la situació present

Els problemes de la fonamentació i de la vertebració de la teologia pastoral tenen un triple origen: el so-

-
4. La variant contemporània del conflicte integrisme-gnosticisme de vegades és la confrontació entre el conservadorisme i el progressisme radicals.
 5. Vegeu la introducció del *Tractat de la Teologia Pastoral*, on exposo els implícits teològics i eclesiològics des dels quals faig tots els plantejaments teologicopastorals. *Compartir la joia de la fe. Propostes per a una teologia pastoral*, Herder, Barcelona, 1985. Traducció castellana *Tratado de Teología Pastoral*. (2a edició), Editorial Secretariado Trinitario, Salamanca, 1995, p. 21-28.

cioeconòmic i sociocultural, el psicoafectiu i l'estrictament evangèlic.⁶

Des d'una perspectiva socioeconòmica i sociocultural, el repte de la teologia pastoral és la recerca del lloc de l'Església en una societat capitalista, democràtica i laica. Aquest repte té una vessant positiva i és la que neix de l'autonomia de les realitats temporals com a resultat de la maduració de la humanitat i la presa de consciència de la seva responsabilitat i del seu protagonisme dins la història. Tanmateix, aquesta autonomia de la humanitat té també una vessant de repte i desafiament, que és la que es produeix quan aquesta autonomia esdevé autosuficient, narcisista i individualista, és a dir, quan esdevé materialista i secularista.

El repte sociocultural no és només una qüestió que afecta el llenguatge i la cultura explícitament religiosa, sinó també un desafiament frontal a l'Església que en el seu ensenyament social reivindica el respecte a la dignitat de la persona humana, la defensa del respecte als drets humans individuals, socials, ecològics i als drets de les futures generacions a viure a la Terra,

que és la casa de la humanitat, és a dir, la casa dels fills de Déu. El capitalisme neoliberal radical del moment present, anomenat per alguns *capitalisme salvatge*, és un desafiament frontal a la fe cristiana i a l'acció pastoral de l'Església en el món.⁷

El capitalisme neoliberal radical és un desafiament frontal a la fe cristiana.

Des d'una perspectiva psicoafectiva, el repte de la teologia pastoral és la recerca del sentit de la vida i de l'evangelització, entesa com a il·luminació d'aquesta recerca del sentit i com a força transformadora de la persona humana concreta en la seva vida diària. Aquest repte té una vessant positiva, que és la potenciació del marc de les llibertats individuals, pròpia de les societats democràtiques, que permet a la persona concreta cercar sense entrebancs la pròpia manera de viure i el propi estil de vida. Tanmateix, també té una vessant de repte i desa-

-
6. Aquests reptes varen estar molt presents en totes les deliberacions del Concili Provincial Tarraconense. De fet, les resolucions conciliars són unes propostes adreçades a donar resposta a tota aquesta problemàtica.
 7. Una de les poques organitzacions mundials que tenen un pes sociològic específic internacional i que qüestionen frontalment el capitalisme *salvatge*, és l'Església catòlica mitjançant el seu ensenyament social. A banda de la crítica que es fa a l'Església pels seus errors, no hem d'oblidar mai l'interès que té el capitalisme a desautoritzar l'Església i d'aquesta manera silenciar el seu missatge econòmic, social i polític de defensa de la justícia i dels pobres de la terra. N'hi ha prou amb llegir *Mater et Magistra* de Joan XXIII, *Populorum Progressio* de Pau VI o bé *Sollicitudo Rei Socialis* de Joan Pau II per adonar-se de la validesa d'aquesta afirmació.

fiamment, que és la competitivitat, la manipulació i la pressió social a què està sotmesa la persona humana en la seva vida quotidiana, de manera que de vegades és molt difícil escapar al pensament únic, a la societat de consum, a la massificació i, en definitiva, a l'hedonisme i a l'escepticisme.

Des de la perspectiva evangèlica, el repte de la teologia pastoral és la fidelitat a la fe i a les seves exigències, és a dir, a una fe que es manifesta en l'esperança i que es realitzi en l'amor. Aquest repte té una vessant positiva, que consisteix en la llibertat personal per realitzar l'opció fonamental de la vida, com l'acte personal de fe. L'opció fonamental, efectivament, és la resposta lliure i personal a la proposta de salvació absolutament gratuïta del Crist. Aquesta resposta només es fa real i efectiva com a gràcia i per la fe. Tanmateix, també té una vessant de repte i desafiament, que és la capacitat d'alienació de la persona perduda en les lluites de poder, en l'activisme frenètic, en el consum sense límits i, en definitiva, en la vida encadrada a la imatge externa, més que no pas a la recerca de la interioritat, l'originalitat i la identitat personal humana.

La problemàtica sociocultural, psicoafectiva i evangèlica del moment present de la humanitat és tan extensa i intensa que podem entendre perfectament el sentit profètic d'aquella pregunta radical i contundent que Crist adreça als seus deixebles quan els retreu la seva manca de fe: *“Quan el Fill de l'Home vindrà, trobarà fe sobre la Terra?”* (Lc. 18, 8)

Aquesta problemàtica eclesial exigeix una reflexió teològica pastoral que busqui un principi fonamental i vertebrador de l'Església en acció, uns criteris de discerniment i unes directrius operatives que ens facin capaços de convertir aquests reptes i aquestes dificultats en oportunitats de créixer i desenvolupar una nova encarnació de l'Església en l'interior de la història.

II. Principi fonamental i vertebrador de l'Església en acció

El principi fonamental i vertebrador de l'Església en acció és la Pasqua/Pentecosta. La Pasqua/Pentecosta és un fet del passat que continua essent un esdeveniment vivent en el present i generador d'esperança amb vista al futur. La Pasqua/Pentecosta és una memòria del passat que continua essent memorial vivent per a la nostra generació i per a les generacions de tots els temps.

El principi fonamental de l'Església en acció és la Pasqua/Pentecosta.

La diferència entre un fet i un esdeveniment és que un fet és una cosa real que ha passat, però que, amb el pas del temps, ha deixat d'existir com un fenomen vivent (per exemple la crònica d'una guerra, d'un matx esportiu o de les eleccions polítiques de fa unes dècades). En canvi un esde-

veniment és quelcom que va passar però que continua existint i vivent. Per exemple, tots podem recordar el dia que vàrem conèixer els nostres millors amics, però l'amistat no és només un fet del passat, sinó que continua essent un esdeveniment viu en el present. Un esdeveniment és un fet del passat que continua vivent en el present.

Això és la Pasqua/Pentecosta: un fet del passat –la mort i resurrecció del Crist i la donació de l'Esperit– que continua vivent en el present. És una força subversiva de l'ordre establert i una font d'esperança per a les generacions de tots els temps.

El mateix podem dir de la diferència entre la memòria i el memorial. La memòria és el record d'un fet. El memorial és el record d'un fet que és un esdeveniment viu que actua en el present. La mort i la resurrecció del Crist i la donació de l'Esperit és l'esdeveniment i el memorial central i centradors de l'Església en el món i la clau de tota l'acció pastoral de l'Església. Quan l'Església és fidel a l'esdeveniment pasqual i la seva existència en el món és essencialment la realització del memorial de la Pasqua/Pentecosta, manté viva la seva identitat i, aleshores, l'acció pastoral és la realització de l'esdeveniment pasqual i del memorial de l'amor de Déu, manifestat al món per mitjà del Crist en l'Esperit. Només llavors els reptes i les dificultats històriques no ens aclaparen i, fins i tot, esdevenen avinenteses per créixer. Quan això es produeix, la joia no està condi-

cionada pels resultats i per l'èxit, sinó per la fidelitat en el seguiment del Crist i l'oferta de la lluminositat i la força del Crist per donar resposta als problemes de la persona i la societat del nostre temps.

La teologia pastoral té com a columna vertebral de tota la seva reflexió i praxi aquesta contemplació ordenada, crítica i sistemàtica al voltant de la presència del misteri de Déu –revelat per mitjà del misteri pasqual– en l'interior de la vida de l'Església, i al voltant de la fidelitat de l'Església al memorial del Crist i a l'esdeveniment pasqual. La reflexió teologicopastoral té la tasca d'elaborar una epistemologia, és a dir, uns criteris orientadors i unes directrius operatives, una reflexió i una praxi, per dissenyar els camins de l'Església-en-acció.

L'Església és el sagrament de la Pasqua dins la història de la humanitat.

La Pasqua és memorial i esdeveniment. L'Església és el sagrament de la Pasqua dins la història de la humanitat. És sagrament, perquè és un signe sensible i eficaç que il·lumina la presència definitiva del Crist ressuscitat en l'interior de l'aventura de la humanitat. La llum és Crist. L'Església és el portallànties.⁸

8. Aquest és l'eix vertebrador del Concili Vaticà II. La Paraula de Déu (*Dei Verbum*), és la llum de tots els pobles i constitueix l'Església (*Lumen Gentium*) i, tot entrant en diàleg

Molts problemes pastorals pràctics que hem viscut les darreres dècades vénen de la manca d'arrelament de les actuacions pastorals de la vida diària en aquest principi fonamental i vertebrador pasqual. Qüestions candents a les quals hem dedicat molt temps i moltes energies, com la discussió sobre si cal evangelitzar o sacramentalitzar, si és prioritari el canvi de les estructures o la conversió del cor, el debat sobre la interrelació entre carisma i ministeri, entre preveres i laics, entre jerarquia i poble, la tensió entre pluralisme i comunió, la interrelació entre humanisme i transcendència, entre salvació i alliberament, etc., en perdre aquest sentit pasqual han convertit en contradictoris molts elements de l'acció pastoral que no ho són, i han dividit la comunitat cristiana en postures aparentment irreconciliables, quan en realitat haurien pogut ésser unes actituds generadores de vida i de fidelitat a l'Evangeli. Molts pessimismes dels cristians en el món contemporani vénen d'aquest desarrelament de la Pasqua. En canvi, els signes d'esperança neixen sempre d'aquesta joia pasqual.⁹

El pessimisme del cristià d'avui prové del desarrelament de la Pasqua.

III. Criteris que emergeixen del memorial de la Pasqua/Pentecosta

Aquest principi vertebrador i fonamental, que emergeix del Misteri Pasqual, demana la formulació d'uns criteris que puguin ajudar a discernir les claus de la presència en la realitat social concreta, a vertebrar l'acció pastoral de l'Església en la pràctica diària i a convertir les dificultats en oportunitats.

Fa anys ja vaig fer aquest esforç de reflexió teologicopastoral i de formulació d'uns criteris que poguessin facilitar la tasca dels subjectes actius de la pastoral en l'Església. Vaig formular nou criteris que emergeixen de la Pasqua i la Pentecosta. Són nou criteris que es poden transformar en nou preguntes per revisar l'acció pastoral que fem.

En aquesta lliçó no cal repetir aquella anàlisi teològica i aquella criteriologia hermenèutica. Invito qui ho vulgui fer a llegir el capítol IV de la primera part de la teologia pastoral "Compartir la joia de la fe. Propostes per a una teologia pastoral", que vaig publicar l'any 1985 a la Col·lectània Sant Pacià - Sèrie Propedèutica XXXIV de la Facultat de Teologia de Catalunya, i que porta per títol *Teologia pastoral fonamental*.¹⁰

amb la persona, la comunitat i la història (*Gaudium et Spes*), està cridada a evangelitzar tots els pobles de la terra encarnant-se en la seva cultura i en la seva història concreta (*Ad Gentes*).

9. Veure *El dinamismo de la comunión eclesial*, Edit. Secretariado Trinitario, Salamanca, 1989; *La misión de la Iglesia en el mundo*, Edit. S/M, Madrid, 1989.
10. L'original en català va ésser publicat l'any 1985. Veure també la 2ª edició revisada i ampliada de la traducció castellana que, amb el títol "*Tratado de teología pastoral. Compar-*

Crec que amb el pas del temps l'aplicació pràctica d'aquells criteris descrits en la teologia pastoral fonamental continuen plenament vigents i, fins i tot, són més urgents que mai. Fem-ne un breu recordatori per cercar posteriorment unes directrius operatives més aplicades a la conjuntura pastoral present.

1. El criteri teocèntric

L'acció pastoral eclesial sempre ha de tenir Déu com a centre de tota la seva acció. Aquest teocentrisme exigeix la superació d'un doble perill. El primer és l'actitud autosuficient humana, que ho atribueix tot al protagonisme de les persones i dels grups i que margina la iniciativa de Déu o la redueix a un univers abstracte. El segon perill és l'actitud alienada que oblida que el Déu que s'ha revelat en la creació ha associat la persona humana a la tasca de continuar la seva obra creadora en el món per mitjà de la recerca científica, tècnica, filosòfica, psicològica, sociològica, antropològica, estètica i humanista i, també, per mitjà del treball rural, industrial, econòmic, cultural, educatiu, polític i religiós. Aquesta associació de la persona humana al projecte de la Creació esdevé real quan l'ésser humà intenta "dominar la terra"¹¹ i "posar nom a les co-

ses"¹² per posar-ho tot al servei del projecte de Déu sobre la història.

2. El criteri de la mediació del Crist

La manera d'actuar de Déu en la Creació i en la Revelació/Redempció és la manifestada al món per mitjà del Crist, amb la seva encarnació, mort i resurrecció. Jesucrist mediador ens revela l'amor intern de Déu i ens dona l'Esperit. Aquest tarannà de la mediació del Crist implica una gran fidelitat a la transcendència i a la voluntat de Déu, però també suposa prendre seriosament totes les mediacions humanes. Podem dir que, en definitiva, a partir de la mort i la resurrecció del Crist, el moment més transcendent de la història de la humanitat és l'encarnació de la Paraula de Déu. Joan ho manifesta quan afirma que "*la Paraula es va fer carn*"¹³. La teologia pastoral ha d'ajudar constantment amb la seva reflexió a tenir present aquesta realitat i a posar un signe d'aquesta convivència de Déu amb la humanitat per mitjà de l'encarnació. L'Església és sagrament del Crist amb la paraula, quan anuncia el Crist ressuscitat i quan en dona testimoni per mitjà de la praxi transformadora dels cristians en el món. Aquesta praxi, com tots els signes humans, no s'escapa de l'ambient, però és la continuació de l'en-

tir la alegría de la fe", va publicar l'Editorial Secretariado Trinitario, Colección Agape 11, Salamanca, 1995, pp. 69-83.

11. Gn. 1, 28.

12. Gn. 2, 20.

13. Veure la ponència "Jesucristo resucitado nos comunica el don del Espíritu de Dios", dins les actes del congrés "Jesucristo, la buena noticia", EDICE, Madrid 1997, pp. 201-240.

carnació de Crist en el món. L'encarnació del Crist en la història continua per mitjà de l'encarnació de l'Església en la societat.

3. *El criteri de la historicitat*

La manera de fer de Déu és pedagògica i pacient. La revelació és un llarg procés històric que s'enceta amb la creació de l'Univers, de l'home i la dona, passa per la fe d'Abraham, per l'alliberament de Moisès i per la denúncia i l'anunci dels profetes, per la preparació dels camins de Joan Baptista, que arriba al seu cim en l'encarnació, mort i resurrecció de Jesucrist i que continua present en la història per mitjà de la donació i l'acció de l'Esperit present en la vida de l'Església i en el món. D'aquesta manera, l'Església, immersa en la vida de la humanitat, esdevé llevat evangèlic en el món i en la història i s'encamina vers la santificació. Tot plegat és un procés que neix de Déu i retorna a Déu, i que anomenem la Història de la Salvació. Aquest sentit de procés en l'acció pastoral és bàsic i essencial per a ésser fidels al principi fonamental i vertebrador de la Pasqua. L'acció pastoral de l'Església no és paral·lela a la història, sinó que es realitza al seu bell mig. La imatge de la paràbola del gra de mostassa¹⁴ és una bona descripció del sentit d'aquest procés.

4. *El criteri de la catolicitat*

L'acció pastoral de l'Església està sempre localitzada en un espai concret i en un temps determinat. Tanmateix, té sempre i al mateix temps una vocació universal. Aquesta vocació universal no és només una qüestió en l'espai i en el temps, sinó que també és l'exigència, intenta donar resposta a les necessitats i als desitjos més profunds i universals de l'ésser humà de totes les cultures, pobles, races i religions. Si aquesta necessitat de donar resposta als desitjos més profunds de la persona és vàlida quan parlem de tota la humanitat, encara ho hem d'afirmar amb més claredat quan ens referim a la vida o a l'acció de l'Església. La catolicitat implica, d'una banda, l'obertura a la universalitat, però, de l'altra banda, exigeix l'encarnació del missatge evangèlic del Crist en les diverses maneres de fer i de ser pròpies de la gent concreta amb la qual vivim. Aquesta actitud universal només és possible quan, a més a més d'aquesta obertura universal i el compromís local, cerquem la comunió dins la comunitat i amb la gent del nostre entorn, és a dir, cerquem allò que ens uneix abans que el que ens separa.¹⁵

5. *El criteri de la institució*

La fidelitat a la Pasqua/Pentecosta ens dona una gran llibertat per ser

14. Mt. 13, 31-32.

15. La catolicitat demana l'atenció als signes del temps (Lc. 12, 54-56), el compromís decidit per la causa de la justícia, l'opció preferencial pels pobres i la inculturació de la fe en cada lloc concret, en la perspectiva de l'Exhortació Apostòlica *Evangelii Nuntiandi* de Pau VI (1975).

La fidelitat a la Pasqua/Pentecosta ens dóna una gran llibertat per ser creatius en la recerca de les mediacions per a l'encarnació cultural.

creatius en la recerca de les mediacions pastorals antropològiques i teològiques necessàries amb vista a l'encarnació de l'Església en les diverses cultures. Tanmateix, aquesta llibertat creativa ens demana també una fidelitat ferma a aquelles mediacions que ens va deixar el mateix Crist i que varen ésser descobertes i viscudes per les primeres comunitats cristianes, nascudes de la Pasqua/Pentecosta sota el guiatge de l'Esperit. Entre aquestes mediacions hem de subratllar, com a centrals i centradores de la vida de la comunitat cristiana, la lectura i la vivència de la Paraula de Déu, la celebració de l'Eucaristia i dels sacraments, la professió del Credo i la comunió sota el guiatge del ministeri pastoral de Pere i del Col·legi Apostòlic continuat pel Bisbe de Roma i el Col·legi dels Bisbes. Tanmateix, a partir d'aquesta fidelitat a la Paraula, als sacraments, al credo i al ministeri pastoral, avui cal destacar especialment la necessitat i la urgència de la creativitat per cercar unes maneres noves d'expressió de la fe en la vida diària que responguin a la manera de ser i d'actuar de la cultura contemporània.

6. El criteri de l'apostolicitat

Els cristians no inventem el Crist, però l'hem d'anar redescobrint en cada generació i en cada època històrica. Aquesta recerca permanent de la presència del Crist en la vida demana, d'una banda, la plena fidelitat al model apostòlic neotestamentari i, d'altra banda, una creativitat per adaptar i viure realment els elements essencials de l'evangeli en totes les noves situacions personals i comunitàries del món. Aquesta adaptació ha de tenir un abast històric i geogràfic. Un abast històric, perquè la humanitat viu un procés en el qual el diàleg del present amb el passat dissenya constantment uns nous models de futur. Un abast geogràfic, perquè, malgrat que el món ha esdevingut petit, hi ha una riquesa molt gran de matisos en les maneres de viure i d'organitzar la convivència humana. Els sants són uns models paradigmàtics, que han estat capaços d'adaptar la vivència de la fe al model històric que els ha tocat viure, des de la fidelitat a aquest criteri apostòlic.

Els cristians no inventem el Crist, però l'hem de redescobrir a cada generació.

7. El criteri de la unitat de la missió en l'Esperit

La missió de l'Església en el món, abans que el disseny d'un programa d'acció, és una fidelitat al Crist.

Aquesta fidelitat és essencialment la vida en comunitat al voltant de la Paraula i l'Esperit. Crist ens precedeix per l'acció de l'Esperit. Els cristians estem cridats a ser especialistes a detectar aquesta presència i ens reunim per contemplar, compartir, celebrar i anunciar aquesta presència de Déu en el món. La vida cristiana té, doncs, aquest doble moviment: el de la comunió i el de la missió. La missió ens demanarà imaginació per fer present l'Evangeli guaridor del Crist en les diverses circumstàncies de la vida. Tanmateix, el pluralisme que neix de l'encarnació de la missió en les diverses circumstàncies brota de la unitat de la comunió. El binomi comunió-missió és una tensió que, viscuda segons l'Esperit, és font de vida. Tanmateix, quan és viscuda segons la carn ¹⁶, és a dir, segons la superficialitat, l'individualisme i la lluita de poder, provoca grans tensions i la neutralització de tots els esforços pastorals. L'Església en la seva acció pastoral no entra tant en crisi per les dificultats externes, que vénen de la seva encarnació en el món i en la història, com per les divisions internes. Els reptes exteriors, fins i tot, estimulen la comunitat cristiana a cercar nous recursos i noves mediacions per donar resposta a les necessitats. Les divisions internes neutralitzen els esforços de tothom i acaben per desanimar la comunitat sencera. La co-

munió és un dels béns més preats de la vida nova segons l'Esperit i, per aquesta raó, és irrenunciable. Crist és la comunió. Nosaltres som aprenents de la comunió eclesial al llarg de tota la vida.¹⁷

La crisi de l'Església es deu més a divisions internes que a dificultats externes.

8. El criteri de la reforma permanent

En la vida i en l'acció pastoral de l'Església la reforma és una necessitat permanent. La raó d'aquesta necessitat de reforma permanent és evident. L'Església, que està constituïda per éssers humans, està sotmesa a totes les contradiccions i febleses pròpies de les persones. Els éssers humans som sempre febles, contradictoris i limitats per essència. Per aquesta raó, a l'Església no hem de tenir por de la crítica interna i externa. Fins i tot podem dir que hem d'afavorir constantment una actitud d'autocrítica. No hem de tenir por, perquè la crítica a la llarga només qüestiona allò que és inconsistent i ens obre a un coneixement més obert i veritable, ens obre a l'amor i a una comunicació més madura i, en definitiva, reforça la identi-

16. Rm. 8, 9-13.

17. L'any 1989 vaig fer una lectura creient de la realitat sobre la divisió interna eclesial. Aquella lectura creient va ésser publicada en un llibre titulat "*El dinamismo de la comunión eclesial*", Edit. Secretariado Trinitario, 1989. Mantinc plenament l'anàlisi de la realitat i la lectura creient que vaig fer en aquell moment. Crec que la situació encara s'ha agreujat molt més.

La reforma és una necessitat permanent per a l'Església. Per això no hem de témer les crítiques.

tat més autèntica i més profunda. És veritat que la crítica, de vegades a curt termini, també pot qüestionar alguns elements importants o essencials de l'acció pastoral, però allò que és nuclear i essencial és consistent i, amb el guiatge de l'Esperit i el testimoni dels sants, torna a brotar amb frescor. Entre els aspectes que cal reformar d'una manera permanent i constant podem subratllar la necessitat de la fidelitat a les arrels pasquals/pentecostals de la fe, la fidelitat i el diàleg amb el nostre poble i la gent del nostre temps, la preparació acurada i l'espera pacient del Regnat de Déu i, el compromís ministerial a fi que no manqui res a la comunitat.

La crítica, a la llarga, només qüestiona el que és inconsistent.

9. El criteri de la primacia de la caritat

En definitiva, la teologia pastoral està ben vertebrada quan la seva reflexió i el seu servei a la praxi eclesial estimula la vivència de la caritat. De fet, de totes les actuacions de l'Esglè-

sia, la caritat és l'únic que és etern. La validesa de l'Església-en-acció, tant pel que fa referència a la vida de cada cristià com pel que fa referència a l'expressió comunitària de la caritat, serà jutjada per la seva capacitat d'estimar. Des d'aquesta perspectiva, la teologia pastoral en la seva reflexió sobre la vivència comunitària de la fe, ha de subratllar la dimensió de la confiança absoluta en Déu. En la vivència de l'esperança ha d'acompanyar vers la potenciació de la fidelitat, i en la vivència de la caritat ha de dinamitzar un cristianisme de "benaurances", esdevingut operatiu en la concreció de les "obres de la misericòrdia".¹⁸

Aquests nou criteris teologicopastorals poden ajudar l'Església a elaborar una reflexió teològica i fer una praxi pastoral de qualitat en la vivència eclesial de l'esdeveniment pasqual/pentecostal en el món contemporani. La teologia pastoral ha d'ensenyar i vetllar perquè la comunitat cristiana els utilitzi simultàniament, de manera que cada criteri concret esmentat sigui perfeccionat i complementat per la lluminositat dels altres criteris. És d'aquesta manera com la memòria històrica de Jesucrist esdevé memorial vivent i joïós de l'amor intern de Déu, manifestat al món per mitjà del Crist en l'Esperit.

IV. Directrius operatives orientadores de l'Església en acció

Tenint en compte dels criteris que acabem de formular podem suggerir

18. Comparar el text de les "Benaurances" (Mt. 5, 1-12) amb el de les "Obres de misericòrdia" (Mt. 25, 31-46).

algunes directrius orientadores de l'Església-en-acció. No són unes directrius de tipus fixista, sinó unes directrius que situen correctament la comunitat per elaborar el seu propi projecte operatiu concret. Aquestes directrius són unes conviccions teològicopastorals que la comunitat ha de tenir en compte a l'hora de prendre les seves opcions operatives de cara a l'acció pastoral.

En aquesta reflexió no pretenem ni de lluny formular totes les directrius operatives. Només intentarem encetar un debat comunitari obert i suggerir alhora algunes d'aquestes directrius, a fi que tothom, sense cap distinció –persones i comunitats–, pugui entrar en aquest debat amb llibertat i fer-hi les pròpies aportacions.

1. Ni arrogància, ni vergonya, sinó normalització pastoral

Després d'una reflexió ponderada sobre la situació present, en vista del principi fonamental i vertebrador de l'Església-en-acció i dels criteris pastorals descrits abans, podem dir que ha arribat l'hora de renunciar definitivament a una actitud prepotent pròpia dels poders establerts d'aquest món, però sense renunciar a una crítica intel·ligent ni caure en l'actitud contrària, que és l'actitud vergonyant. Així com hi ha una actitud d'autosuficiència i d'arrogància, que no és correcta i que ha fet molt de mal a la causa de l'Evangelí, també hem de dir que

l'actitud vergonyant no és el punt de partida adequat per a una nova encarnació de la fe en el món. L'actitud correcta és la normalització pròpia del que s'ha donat permís per ser hom mateix enmig del món, i que el respecte que hom té als altres en les opcions que brollen de la seva llibertat també se'l té a si mateix en la vivència de les pròpies conviccions. La normalització pastoral a què ens referim és la pròpia de la humilitat, que viu per buscar la veritat i que intenta adequar els propis pensaments amb les paraules que hom diu i l'acció que hom realitza.

2. Ni endogàmia, ni anomia, sinó identitat cristiana eclesial

La normalització pastoral implica, tal com ja hem indicat abans, la superació de *l'integritisme i del gnosticisme*. L'integritisme condueix a l'endogàmia, és a dir, al tancament comunitari en un gueto. El gnosticisme condueix a l'anomia, és a dir, a la pèrdua de la pròpia identitat. Necessitem viure la joia de la identitat cristiana eclesial, sense tenir por del món en el seu desenvolupament secular, científic, tècnic i humanístic, sense tenir por del pluralisme que emergeix de la diversitat i la llibertat. Necessitem retrobar la joia de la identitat cristiana i de la senzillesa de l'estil de vida que neix de la contemplació de la Paraula, de la pregària, de l'Eucaristia i de compartir els béns materials i espirituals amb els germans i germanes de tota la Terra, sense cap distinció ¹⁹. Això demana un canvi

19. Act. 2, 42.

d'actitud per part de tothom. Aquest canvi d'actitud demana deixar de gas-
tar el temps en qüestions superficials
perifèriques i optar, personalment i
comunitàriament, per la profunditat de
la crida evangèlica al seguiment de
Jesucrist i pel diàleg obert i madur amb
el món.

3. Interrelació de la teologia, l'espiritualitat i la pastoral

La maduració de la persona huma-
na suposa l'harmonització dels seus
pensaments, de les seves paraules i de
la seva acció. La maduració de la fe
comporta també aquesta mateixa har-
monització, és a dir, la interrelació en-
tre el que creiem, el que professem i
el que fem. La teologia té per objectiu
la reflexió sobre la Paraula de Déu i la
formulació amb precisió dels contin-
guts de la fe per professar la mateixa
fe. L'espiritualitat té per objectiu el
desenvolupament de la vida-en-l'Es-
perit a la llum de la Paraula de Déu,
amb vista a la vivència de la fe i a bus-
car Déu tota la vida per mitjà de l'acció,
la contemplació i la celebració. La
pastoral és l'acompanyament de l'Es-
glésia-en-acció, també, a la llum de la
Paraula de Déu, per crear les condi-
cions per a la vivència de la comunió
eclesial i el desenvolupament correcte
de la missió evangelitzadora encoman-
ada pel mateix Crist a la seva Esglè-
sia. La normalització pastoral i la revi-

talització de la identitat cristiana ecle-
sial, si vol ésser harmònica, exigeix
una nova interrelació entre la teologia,
l'espiritualitat i la pastoral, de manera
que la reflexió i la formulació teològi-
ca esdevingui vida-en-l'Esperit i aju-
di al desenvolupament harmònic de
l'Església-en-acció²⁰. Aquest movi-
ment de la teologia vers l'espíri-
tualitat i la pastoral és també el mo-
viment contrari, de la pastoral vers
l'espiritualitat i vers la teologia, o bé,
el moviment de l'espiritualitat vers la
teologia i la pastoral. Són tres dimen-
sions complementàries i mútuament
dinamitzadores.

4. La teologia pastoral especial, arrelada en la fonamental

L'acció pastoral de l'Església bro-
lla de la Pasqua/Pentecosta i es mani-
festa mitjançant la pastoral profètica
que ofereix la Paraula de Déu amb vis-
ta a la conversió (evangelització) i a la
maduració creient (catequesi), la pas-
toral litúrgica que celebra l'Eucaristia
i els sagraments i la pastoral estructu-
ral-educativa de la fe, que guia i acom-
panya cap a l'aprenentatge de la ma-
nera i l'estil de viure de Jesucrist.
Aquestes especialitzacions de l'única
acció pastoral no són independents,
sinó interdependents, de manera que la
pastoral profètica està unida interna-
ment a les altres especialitzacions.
Això mateix podem dir de la pastoral

20. Cfr. Veure la reflexió sistemàtica sobre aquesta necessitat, en un article que vaig publicar com a valoració de tres dècades de recerca en el camp de la teologia pastoral, i de més de dues dècades de docència d'aquest tractat teològic a la Facultat de Teologia de Catalunya. Cfr. *La Teologia Pastoral en el conjunt dels estudis teològics*, dins la Revista Catalana de Teologia, XXI/2 (1996) 343-375.

litúrgica i de la pastoral estructural-educativa. Separar-les seria com si una persona pretengués continuar vivint tenint molta cura del seu aparell respiratori, però prescindint del sistema circulatori o de l'aparell digestiu. Són elements especialitzats del cos, però tots i cadascun són necessaris i interdependents per poder continuar vivint. Deixar de banda un d'aquests elements suposaria la mort de la persona. El mateix podem dir de la pastoral en les seves especialitzacions. L'especialització és necessària, però ha d'estar arrelada sempre al principi fonamental i vertebrador de la Pasqua. Aniria molt bé que un liturgista, alhora que parla de la importància de l'Eucaristia, insistís en la necessitat de l'evangelització, de la catequesi i de les estructures educatives de la fe. El mateix podem dir d'un catequeta, d'un missioner, d'un dirigent dels moviments apostòlics, d'un delegat, etc. Tothom ha d'ésser conscient d'aquesta interrelació per poder potenciar la pròpia especialització. L'element unificador de les especialitzacions pastorals és la Pasqua, com a memorial del Crist mort i ressuscitat i com a Església-esdeveniment de Crist gloriós. La verificació concreta del respecte al misteri pasqual és la humilitat amb la qual hom treballa en el seu camp concret i la qualitat de l'amor que transmet mitjançant l'evangelització, la catequesi, la celebració litúrgica o bé l'organització de les mediacions estructurals educatives eclesials. De fet, l'únic que serà etern de tot el que fem en la nostra acció pastoral és l'amor.

5. *Interrelació ministeri-carismes*

Tenint en compte els criteris i les directrius esmentades podem veure una nova llum per a la interrelació entre el ministeri pastoral i els carismes en la vida de l'Església. Ambdós són necessaris. Els carismes sense el ministeri generen creativitat, però de vegades aquesta creativitat esdevé dispersió i, fins i tot, confrontació inútil. El ministeri pastoral, sense l'estímul dels carismes, fa que l'acció pastoral tingui el perill de caure en la burocratització. Quan ambdós van plegats s'estimulen mútuament, enriqueixen la vida de la comunitat i generen un dinamisme creador, lliure i obert amb vista al futur. Aquesta perspectiva positiva de la interrelació del carisma i del ministeri demana la potenciació del diàleg, tal com Pau VI va descriure a l'Encíclica *Ecclesiam Suam* ²¹. Per desgràcia encara som molt lluny de practicar aquest diàleg eclesial descrit en l'encíclica esmentada. El futur, però, passa pels camins del diàleg eclesial i amb el món sencer. On hi ha capacitat de practicar aquest diàleg la comunitat cristiana va obrint camins de futur i d'esperança. On no n'hi ha, la comunitat cristiana queda bloquejada i l'ambient general viscut és de fredor, de tristot i de manca d'esperança. És urgent potenciar els espais i els mecanismes de diàleg. Altrament, no parlem amb els altres sinó dels altres i, aleshores, ens anem distanciant cada vegada més entre nosaltres i ens anem separant també del principi fonamental i vertebrador de l'Església-en-acció, que és la Pasqua.

21. Encíclica programàtica del pontificat de Pau VI, publicada l'any 1964.

6. Viure en positiu la vida quotidiana

En l'acció pastoral actual, alhora que hom va dissenyant models de futur, cal anar produint resultats operatius. Es tracta de tenir clavada la mirada a l'horitzó, però també de tenir posats els peus a terra. La mirada llarga és interessant i necessària, perquè la utopia engresca i estimula a avançar. Tanmateix és en la quotidianitat on anem avançant realment i d'una manera operativa. L'actitud correcta per avançar és sempre viure en positiu el compromís de la vida diària. Viure en positiu implica superar una doble alienació: l'alienació de viure de lamentacions del passat i l'alienació de l'autocompadir-se en el present. Les lamentacions i l'autocompassió són unes actituds negatives que paralitzen les persones i no les deixen avançar. Defugides aquestes alienacions, viure en positiu suposa creure en les capacitats de canvi que hi ha en l'interior de cada persona i en l'interior de la mateixa comunitat. L'acció quotidiana és gratificant quan, tenint un sentit crític de la situació, som capaços de viure en positiu i anar realitzant aquells elements de canvi que són possibles i viables.

7. Els pactes de comunió i cooperació

La gent fa pactes o acords de cooperació per assolir els objectius im-

portants de la vida, com, per exemple, pactes polítics, econòmics, culturals, esportius, socials, etc. Els pactes suposen aprendre a renunciar a alguns elements secundaris per tal d'assolir els objectius essencials²². Això que és així en tots els aspectes de la vida, també ho és en la realització del projecte operatiu de l'Església en l'interior de la història. Aquest projecte de l'Església és la comunió amb vista a la missió. Els pactes de comunió i de cooperació amb vista a la missió evangelitzadora sempre han estat necessaris, però avui ho són més que mai. Aquesta directriu operativa, a banda que uneix les forces per treballar amb més eficàcia i més alegria, és un signe necessari previst pel mateix Crist per acreditar la validesa evangèlica de la tasca realitzada. El mateix Crist va ésser conscient de la importància i de la dificultat d'aquesta actitud quan, en el marc del Sant Sopar, pregà i demanà al Pare el do de la unitat en el discurs de comiat.²³

8. Rentar els peus davant el dolor del món

La fidelitat al principi fonamental i vertebrador de l'Església-en-acció que neix de la Pasqua/Pentecosta té una directriu operativa molt important en la darrera lliçó del Crist quan, després de rentar els peus als deixebles els diu "*Compreneu el que he fet amb vosaltres? Vosaltres em dieu el Mestre i el*

22. Veure les lleis del pacte de cooperació en el capítol II de la segona part del *Tratado de Teología pastoral. Compartir la alegría de la fe*, ja esmentat. pp. 211-228.

23. Jn. 17, 21.

Senyor, i feu bé de dir-ho, perquè ho sóc. Doncs, si jo, el Mestre i el Senyor, us he rentat els peus, també vosaltres us els heu de rentar els uns als altres"²⁴. Evidentment, aquesta és una afirmació metafòrica que, mitjançant la imatge de *rentar els peus*, que era la tasca dels esclaus del temps de Jesús, dissenya quin és el camí definitiu dels deixebles del Crist en el món: viure un compromís d'amor envers les persones que pateixen qualsevol tipus de mal²⁵. Aquest dolor del món és de vegades de tipus físic (la guerra, la fam i l'exclusió social que brolla de la injustícia, la malaltia, etc.). Altres vegades és de tipus psicològic (l'anorèxia, la depressió, etc.). Altres vegades és de tipus social (les borses de marginació, com els col·lectius d'emigrants, els malats de la sida, etc.). Finalment, altres vegades és de tipus espiritual (la manca de sentit de la vida, l'angoixa existencial, la manca de fe, etc.). Aquesta directriu invita a edificar una Església acollidora de totes les persones sense cap distinció. Fins i tot, podem dir que aquesta actitud és la que acredita totes les anteriors. D'una Església servidora del món des de la maduresa antropològica i creient no se'n riu ningú, és respectada i tinguda en compte, perquè és una provocació

al canvi i a la recerca d'un estil de vida nou. En canvi, si l'Església no és acollidora deixa de tenir significació i, fins i tot, és rebutjada. La renovació de l'Església i de la seva acció pastoral en el món contemporani passa per l'edificació de comunitats acollidores de les persones, en les seves necessitats, i per l'anunci de l'esperança evangèlica que ofereixi a la gent del nostre temps unes raons existencials per poder continuar vivint.

D'una Església servidora del món des de la maduresa antropològica i creient no se'n riu ningú. És respectable.

9. Més enllà de l'optimisme i el pessimisme, l'opció de l'esperança

Les directrius anteriors són pròpies d'una visió creient i d'una reflexió teològica de la vida de l'Església-en-acció. De tota manera, hem de dir que s'edifiquen sobre les condicions so-

24. Jn. 13, 12-14.

25. El Concili Provincial Tarraconense va subratllar aquesta actitud de servei i d'acolliment de les persones com una de les actituds essencials de cara a la missió evangelitzadora (Resolucions 1-3). A rel de l'experiència com a relator del primer document del Concili "*Anunciar l'Evangeli a la nostra societat*", vaig fer una reflexió teològica a l'entorn de l'orientació pastoral bàsica de l'Església per aquests temps de canvi, en el llibre "*Rentar els peus. Diàlegs interiors postconciliars*", Pagès editors, Lleida, 1996, 365 pp. Traducció castellana "...*Y les lavó los pies. Una antropología según el Evangelio*", Editorial Milenio, Lleida, 1997, 299 pp. En aquesta reflexió teològicopastoral hi ha un desenvolupament d'aquesta vuitena directriu operativa orientadora de l'Església-en-acció.

ciològiques, psicològiques, econòmiques, culturals i polítiques de la conjuntura present. Per això són unes directrius que poden ésser viscudes per tothom, però que no poden ésser enteses per aquells que absolutitzin la pròpia experiència socioeconòmica, sociocultural i psicoafectiva. La fe i l'acció pastoral és viscuda per cadascú en la seva condició personal i en el seu entorn social. Per això hi ha subjectes actius de la pastoral que són optimistes i n'hi ha també que són pessimistes. El tarannà existencial optimista o pessimista és una condició personal que té, en cada cas, els seus avantatges i els seus inconvenients. Cadascú ha d'assumir les conseqüències de la seva manera de ser. Tanmateix, la fe i l'acció pastoral de l'Església no es confonen amb la sociologia, amb la psicologia, amb l'economia o amb la política, sinó que tenen vida pròpia. Per aquesta raó, al mateix temps que tenim en compte les condicions personals, socials o estructurals del context en el qual vivim, no ens deixem bloquejar per aquestes condicions i ens donem la llibertat i el permís de viure la fe com l'element definitiu de la vida i de la història. Això és el que entenem per l'opció de l'esperança. Aquesta opció equival a posar la petita fe de cada dia, que és l'esperança, com la clau de la nostra existència personal i pràctica. Si aquest principi de l'esperança teològica ha estat sempre nuclear per ésser fidels al principi fonamental i vertebrador de l'Església-en-acció, avui ho és més que mai.

10. Els fruits de l'Esperit

La manera concreta d'avaluar els resultats de l'acció pastoral realitzada amb aquestes directrius operatives s'ha de fer amb els elements normals en l'avaluació de qualsevol projecte humà, però no pot deixar de banda els punts de referència que ens ofereix la mateixa Paraula de Déu, que són els fruits de l'Esperit Sant²⁶. Entre aquests fruits cal subratllar la caritat, el goig i la pau. La caritat és la prioritat del cristianisme en el món i, fins i tot, la mateixa essència del cristianisme²⁷. De manera que, tot passarà menys l'amor²⁸. El goig és l'alegria que, com a perfum preuat, emergeix de l'interior de la persona espontàniament quan hom ha trobat el sentit de la vida i viu d'acord amb aquest sentit. La pau és el do més gran que podem tenir en aquest món i que anticipa la plenitud final de la vida, més enllà de la mort, que és la visió de Déu. Certament, aquests fruits de l'Esperit viscuts en el món són sempre limitats i van barrejats amb carències, però aquesta limitació no només no els menysvalora sinó que encara els fa més realistes, més importants i més aclaridors.

La caritat és la prioritat del cristianisme en el món, i àdhuc la seva essència.

26. Gal. 5, 22.

27. 1ª Jn. 4, 7-8.

28. 1ª Cor. 13, 8.

Conclusió

Hem mostrat com, malgrat tota la problemàtica que ens toca viure en el moment present, el principi fonamental i vertebrador de l'Església-en-acció és la Pasqua/Pentecosta, viscuda com a memorial de l'esdeveniment del Crist mort i ressuscitat, revelador de l'amor de Déu i donador de l'Esperit. Hem vist també que aquest principi vertebrador de l'acció pastoral de l'Església es concreta en uns criteris i en unes directrius operatives. Podem concloure aquestes reflexions dient que, seguint l'estil del Crist "bon pastor"²⁹, la vertebració de la teologia pastoral és l'articulació de l'esforç reflexiu i de conèixer les persones i les seves necessitats, i la praxi de donar a conèixer el Crist, tot donant la pròpia vida per amor al món.

Això demana a les comunitats cristianes del nostre temps aquell com-

promís que el Concili Provincial Tarraconense va plantejar amb caràcter d'urgència quan en la conclusió de la resolució primera diu: "El Concili urgeix, per tant, la revitalització, la vertebració i l'articulació de totes les comunitats cristianes, les quals tenen com a centre la persona de Jesucrist, per tal que siguin evangelitzadores i evangelitzades: acol·lidores, fidels a la missió d'ajudar gent molt diversa a refer la seva experiència de Déu, humils, fraternes i obertes a les altres comunitats".

Podem acabar aquesta reflexió i aquestes orientacions pràctiques al voltant de la vertebració de la teologia pastoral, doncs, subratllant que aquesta resolució conciliar és tot un programa que pot orientar i vertebrar correctament l'Església-en-acció del nostre temps.

29. Jn. 10, 14-15.

Memòria del curs 98-99, crònica i estímul per a la història i la renovació

ANTONI SERRAMONA, de l'Oratori, secretari del CEP.

Una memòria és només això: donar compte dels actes, efectes i resultats de l'activitat d'una entitat per al coneixement de les persones interessades i perquè estigui a disposició d'aquestes persones. *Memòria* és crònica i estímul, i és recapitulació i balanç per a la història i la renovació. Una memòria acadèmica, com en aquest cas, si volgués ser exhaustiva fóra repetitiva i tediosa (per a una memòria detallada ja hi ha les actes de les reunions i els dietaris, resums i apunts a l'arxiu i les publicacions). Crec que n'hi ha prou, i que és preferible, en favor de l'agilitat, una memòria sumària. (Que no vol pas dir infidelitat a les dades o simplificacions equívokes, sinó recompte de les activitats més destacables subratllant-ne els fets pertinents).

Una memòria dóna compte dels actes fets i dels resultats, però també és un estímul.

El curs anterior del CEP va venir marcat per una renovació estatutària i generacional.

El curs 1998-1999, el que fa trenta-dos en la història d'aquest Centre d'Estudis Pastoral, va començar amb el signe de la *renovació* estatutària i generacional i amb la *continuitat*, segons exigències dels temps i l'aplicació dels Estatuts¹. Ni la renovació implica ruptura, sinó posada al dia amb qualitat i dignitat, ni la continuïtat vol dir estancament o la rutina d'anar fent, sinó mirar de trobar el propi lloc. En ple postconcili tarraconense ens cal donar resposta a les resolucions conciliars i a l'esperit d'aquestes resolucions. Potser no és el moment de fer propostes originals i innovadores, però sí, ho repetim, de donar qualitat, dignitat i servei al conjunt de l'acció pastoral de les diòcesis de Catalunya i Balears. "Si el CEP no existís, la CET l'hauria de crear", —s'ha sentit més d'una vegada—.

1. Vegeu *Quaderns de Pastoral* núm. 166, de novembre-desembre de 1998, amb la memòria corresponent al curs anterior i els parlaments del Sr. Arquebisbe de Tarragona, president del CEP, i de Mn. Francesc Pardo, director.

1. Renovació i continuïtat

La renovació dels òrgans directius i executius del Centre ja es va produir abans de començar el curs, amb breus ajustaments posteriors adequats a la nova situació.²

El Consell de Direcció, presidit pel Sr. Arquebisbe de Tarragona, Metropolità i Primat, amb els delegats dels vuit bisbats i dos de la Unió de Religiosos de Catalunya s'ha reunit trimestralment. La temàtica s'ha centrat en aquests punts de debat i els acords pertinents: l'espai, l'aportació del CEP en la nova conjuntura postconciliar i en el panorama actual de la nostra Església. Amb vista al futur, s'ha centrat en la renovació d'accents i prioritats en l'activitat docent i en els plantejaments de reflexió i estudi, reflectits en l'*Ordenament i orientacions dels cursos bàsics*, amb un tronc comú adaptable a la diversitat de demandes i llocs, i en l'espai que cal donar als *Departaments* i a les *Publicacions*, amb la creació, quan la realitat ho demani, de nous espais: departaments, seminaris o tallers, i amb la incorporació, entre les publicacions, d'un apartat *obrador* amb eines pràctiques de servei immediat per als diversos camps de la pastoral, ja que es va descartar un projec-

te més ambiciós d'una publicació periodísticament àgil, amb aquesta mateixa finalitat. M'hi referiré més endavant.

El Comitè Executiu ha estudiat les directrius del Consell de Direcció, n'ha indicat l'execució i ha proposat no pocs temes, iniciatives i concrecions per fer efectives aquelles orientacions superiors.³

Les publicacions *Quaderns de Pastoral* i els llibrets de la col·lecció "*Pastoral avui*", en conveni amb Editorial Claret, han continuat el seu ritme i plantejament. S'han preparat noves publicacions. (Hi tornarem més endavant).

La direcció del Centre va creure que, per dur a bon terme i amb encert una nova etapa, ens calia una reflexió llarga, sense presses i ben enfocada que ens ajudés en aquest propòsit de *renovació i continuïtat*. Vam celebrar, al llarg del primer trimestre, quatre sessions que anomenàrem *seminari intern*, per tal d'orientar les activitats —docents i d'estudi— del CEP, d'acord amb les orientacions del Consell de Direcció, la situació de les nostres esglésies i el moment actual de la Teologia, l'Eclesiologia i la Pastoral.⁴ Les

-
2. Cal agrair la feina del Secretari del Centre i Cap de publicacions, Mn. Manel Simó, i la disponibilitat de nous membres del Comitè Executiu, així com del Cap de publicacions, Sr. David Vidal.
 3. El Comitè Executiu està format pels vuit membres estatutaris, a més del Director, adjunt de direcció i secretari, en el qual estan representats els preveres, religiosos/es i laics/laiques i una —massa reduïda— representació dels bisbats de fora de Barcelona-ciutat. Exerceix, al mateix temps, les funcions de Consell de Redacció de *Quaderns*.
 4. Vegeu els plantejaments i les orientacions que en derivaren als documents *pro memòria* de l'arxiu del CEP.

sessions foren conduïdes pel Dr. Salvador Pié, participades per diversos membres de la casa i traspassades, en els enfocaments principals, als diversos consells i als que treballen a la casa.

2. Ressenya i estadística (sumària) d'activitats docents

2.1. El programa del curs 1998-99, dut a terme en la pràctica totalitat, proposava:

- 28 ofertes, entre cursos bàsics, bíblics, monogràfics, propostes als arxiprestats, Aula del CEP i sessions en col·laboració amb diversos llocs o entitats.⁵ Hi han impartit classes

- 60 professors o experts. El total d'alumnes que se n'han beneficiat és de:

- 559, als quals s'hi han d'afegir
- 360 alumnes més (aproximadament) en les 12 sessions que han demanat diversos arxiprestats o entitats.⁶

Els totals, tot i que les estadístiques són fredes i que als números *se'ls pot fer cantar com es vulgui, no són gens menyspreables:*

28 activitats docents, algunes continuades;

60 experts de les distintes contrades dels nostres bisbats, entre preveres, religiosos, religioses i laics, i més de

900 destinataris *no són cap rècord ni un palmarès, però sí, una bona dada per fer balanç i projectar futur.*

2.2. Les activitats en detall.

- Curs bàsic a Barcelona: 19 alumnes i 9 professors.

- Curs bàsic al Baix Llobregat: 41 alumnes i 10 professors.

- Curs bàsic a Balaguer: 66 alumnes i 6 professors.

- Cursos bíblics a Barcelona (Antic i Nou Testament II): 60 alumnes.

- Per llegir l'Evangeli de Mateu. J. M. Soterias: 30 alumnes.

- Pregar amb la Paraula. R. Rius: 8 alumnes.

- L'Església obstacle o mediació. A. Bentué: 56 alumnes.

- El Déu de Jesús i els ídols del final de mil·lenni. A. Bentué: 70 alumnes.

- Dimensió pastoral dels Fets dels Apòstols. J. Rius-Camps: 10 alumnes.

- Plàstica i Esperit. J.M. Ballarín: 60 alumnes.

- Festes i símbols. M. Xancó: 24 alumnes (*numerus clausus*).

- Aula del CEP, 5 temes en 11 sessions: 11 alumnes a totes, més 31 parcialment.

En col·laboració:

- Amb la Delegació de Pastoral de Joventut: 9 sessions: 23 participants.

5. S'hi compten els cursos bàsics (Barcelona, Baix Llobregat i Balaguer) i bíblics, monogràfics, Aula i col·laboracions amb delegacions de Joventut, Rural, Social, URC i col·lectiu de dones a l'Església

6. Bonanova, la Cisa, Badalona Sud i Acadèmia Catòlica de Sabadell.

- Amb la Delegació de Pastoral Social: 2 sessions: 98 participants

- Amb la Delegació de Pastoral Rural: IV Jornades de Formació al Penedès i el Garraf, al Vallès i al Baix Llobregat (14 sessions): mitjana de 40 participants.

- Amb Unió de Religiosos, a Vic i Barcelona. Mitjana de 30 participants.

- Amb Col·lectiu de dones a l'Església. Mitjana de 30 participants.

Propostes als arxiprestats:

- Badalona-sud (Parròquia de la Salut): 3 sessions i 50 participants de mitjana.

- La Cisa (Vilassar de Dalt): 1 sessió, 50 participants.

- Acadèmia Catòlica de Sabadell: 6 sessions: 30 participants de mitjana.

- Arxiprestat de la Bonanova: 5 sessions: 30 participants de mitjana.

Aquest elenc pot donar la sensació de moltes activitats o de dispersió; tanmateix, desitgem que estiguin al servei del que se'ns demana, i obeeix a un criteri de disponibilitat per part del CEP. Es planifiquen sempre en conveni amb les diverses institucions o llocs.

Una activitat que es va iniciar l'any passat per celebrar la Diada de Sant Jordi ha tingut continuïtat amb un acte prepresentació, aquest curs passat, de «Dotze clàssics de l'Acció Catòlica». Hi van intervenir Eulàlia Mas, Josep M. Romaguera, el director del Centre i Antoni Serramona.

3. Els Departaments

Els tres més antics de la casa són el de Pastoral Rural, el de Joventut i el de Pastoral Urbana.

El de Pastoral Rural no s'ha convocat, a l'espera de la comissió que han de nomenar els nostres bisbes, segons la resolució 22 del Concili Provincial. No descartem, ans al contrari, un treball conjunt amb vista a l'estudi i a les propostes més operatives.

El de Joventut –sense entrar en competències de les delegacions i del SIJ– s'ha reunit de manera bastant regular. En diverses ocasions han participat en el Comitè Executiu amb la voluntat que la seva feina i la seva reflexió siguin ben aprofitades per tot hom. (Durant el mes de setembre han celebrat dos dies de reflexió al casal Bellesguard, però ja pertany a la memòria de l'any vinent).

El de Pastoral Urbana, també antic a la casa, ha incorporat la reflexió continuada sobre l'esdeveniment del Concili Provincial.

Els de nova creació són els de:

Pedagogia i Pastoral. Ha començat la feina mirant de fixar els objectius, la finalitat i el mètode, amb la intenció de produir aquelles orientacions que ajudin a planificar, celebrar i avaluar les activitats pastorals.

Pastoral Bíblica, com a complement dels cursos sistemàtics o monogràfics, es proposa de dur a terme

l'elaboració d'eines concretes i aplicables a l'ús de la Bíblia en les múltiples activitats pastorals. Igual que els cursos, treballa en estreta col·laboració amb l'Associació Bíblica de Catalunya i incorpora activitats de caràcter experimental.

Sociologia Aplicada a la Pastoral vol recuperar la rica tradició de la sociologia religiosa en els àmbits primer de l'estudi i, després, d'orientacions concretes per a l'anàlisi de la realitat social, la interpretació de les dades i, per tant, l'aplicació que té als diversos camps de la pastoral. S'ha constituït ja amb diversos membres i ha estat presentat al Consell de Direcció.⁷

Els departaments de nova creació són els de Pedagogia i Pastoral, el de Pastoral Bíblica i el de Sociologia aplicada a la pastoral.

Des de fa temps és un desig del CEP la creació d'un departament d'*Art religiós* amb amplitud de visió i orientacions concretes. I creiem que també hauriem de pensar-ne un sobre *llenguatge i comunicació*.

Al programa del curs 1999-2000 hi ha una oferta referida a propostes de formació i actuació a partir de les arts

escèniques, com a obrador de reflexió i oferta en la línia dels nous llenguatges.

Tal com es pot deduir, són espais silenciosos del CEP i és un desig que treballin amb homologació d'objectius, mètodes, etc. i mirant de produir pensament i eines pastorals.

4. Publicacions

Descartat el projecte de *L'Obrador* per l'alta direcció del Centre, perquè podria semblar una nova publicació en concurrència amb altres que ja tenen el seu lloc, no es descarta que les eines o materials d'utilitat pràctica en l'acció quotidiana es publiquin, ja sigui en forma de separates, ja sigui en forma de dossiers ocasionals o bé encartats a *Quaderns de Pastoral*, en la forma tipogràfica més adient.

Quaderns de Pastoral continua essent la revista del CEP. A la memòria del curs cal ressenyar els números apareguts:

166, de novembre-desembre de 1998. Temes diversos, entre els quals domina el tema de la comunicació i el projecte de pastoral rural. Cròniques, notes d'actualitat i la inauguració del curs complementen el número. (Hi ha separates).

167, de gener-febrer de 1999. Dedicat bàsicament a l'acompanyament pastoral en situacions límit. Articles

complementaris i cròniques. (Hi ha separates).

168, de març-abril de 1999. Complement de l'anterior sobre l'acompanyament pastoral en situacions de joia. Miscel·lània i cròniques. (David Vidal substitueix Manuel Simó com a redactor en cap).

169, de maig-juny de 1999. Hi predominen dos temes, a més de la miscel·lània i les cròniques: l'apostolat seglar (reflexions i nous esquemes en distints àmbits) i la Missió Popular a Mollet del Vallès.

170-71, de juliol-agost-setembre. És un número doble que vol presentar els eixos de la pastoral als onze bisbats de Catalunya i Balears, amb la URC, precedits d'un article més general i de diversos complements.

172, d'octubre-desembre de 1999 (a impremta) tracta el tema de l'Any Jubilar 2000, les III Jornades d'Apostolat Seglar a Barcelona i algunes eines pràctiques, a més de la ressenya completa d'aquest acte inaugural.

A cavall del curs que s'ha acabat i del que hem començat, hem fet els passos pertinents per tal d'editar els Índexs complets de *Quaderns*, des del núm. 1 fins al 170 o 172, que coincidiria amb els números rodons que tanquen el segle. Considerem que és una acció laboriosa, però de gran utilitat. Dificilment es podria prescindir de les aportacions majors (temes de fons) i de les realitats del dia a dia, en la vida pastoral de Catalunya, sense aquest instrument de treball imprescindible.

Continua la lenta edició dels llibres de la col·lecció "*Pastoral avui*", en conveni amb Editorial Claret. Un nou llibre l'ha enriquit durant aquest curs:

Jaume Fontbona, *Fem camí junts. La sinodalitat a l'Església*.

I en preparació, i esperem que surtin abans de Sant Jordi:

Josep Taberner, *Celebracions en absència de prevere*. (Títol provisional).

Xavier Morlans, *Plantejaments i recursos per a una primera evangelització en el món actual*. (Títol provisional)

5. Un projecte llargament acaronat

Així com la memòria del curs passat es feia ressò de les Jornades de Pastoral celebrades a l'Hotel Oriente, el novembre de 1997, com una aportació del CEP a l'esdeveniment conciliar, el Consell de Direcció ha madurat, enguany, el projecte d'unes Jornades de Formació per a Preveres i Diaques que, originàriament, volien ser una proposta de reciclatge a l'estil del que va donar vida a aquest Centre durant els anys de fundació, immediats al Concili Vaticà II. (Els nous preveres i diaques d'aquests darrers anys, així com el segon reciclatge dels que estan al voltant dels 50-60 anys, ens feia pensar en l'oportunitat d'unes sessions d'aquest estil al llarg d'un curs). Una maduració de la idea inicial ha pervingut al que presenta el programa com a tres possibles sessions, amb un esquema de treball que no les converteixin en unes conferències més de les

moltes que es fan a Catalunya, ni en una suplència de la formació continuada de cada bisbat. La proposta està vigent i amb la previsió de portar-la a terme durant el primer trimestre de l'any 2000, complementàriament al que ja ofereixen els bisbats i els bisbes de la CET en conjunt.

6. Per acabar

La memòria del curs passat, que ha començat amb el binomi renovació-continuitat, continua vigent. Les propostes o orientacions del Curs bàsic, amb la seva estructuració adaptable als llocs i demandes, està oberta a tot el panorama de les diòcesis de la Tarraconense i les Illes Balears. Ens cal complementar l'enfocament i el servei que fan els Departaments o seminaris

en una línia semblant. Ens cal estar atents a les publicacions, especialment a *Quaderns*, pel que fa a la seva continuïtat i servei eficaç.

També cal que ens posem al dia pel que fa als nous mitjans de comunicació i a les múltiples possibilitats que ofereixen.

Projectes, molts: endreçar i ordenar la biblioteca i l'arxiu, informatitzar els recursos i qui sap si els cursos, campanya de relançament de QdP, continuar en la descentralització de Barcelona al servei dels altres bisbats, col·laboracions cada vegada més estretes amb els centres docents i de reflexió i producció pastoral... Tot això al llarg de l'Any Sant Jubilar 2000 de la Redempció. Però els projectes, són només projectes; no memòria.

II. Jubileu i reptes del 2000

El Jubileo del año 2000

JAVIER VELASCO, laic i estudiant de teologia, membre del Departament de Bíblia del CEP.

El año 2000 está anunciado como el gran Jubileo: la celebración de 2.000 años del nacimiento de Jesucristo (independientemente de las precisiones cronológicas sobre la fecha exacta de su nacimiento). El Jubileo es un acontecimiento de una profunda tradición bíblica.

El término *Jubileo*

La palabra hebrea que traducimos por *Jubileo* es יובל (*yôbēl*), que es el nombre de la trompeta de cuerno de carnero. La inauguración del Jubileo se anunciaba al son de trompetas por todo Israel¹.

“Contarás siete semanas de años, siete veces siete años; de modo que el tiempo de las siete semanas de años vendrá a sumar cuarenta y nueve años. Entonces en el mes séptimo, el diez del mes, harás resonar clamor de trompetas; en el día de la Expiación haréis resonar el cuerno por toda vuestra tierra” (Lv 25,8-9).

“No obstante, el único pasaje que menciona la forma de comienzo del año jubilar (Lv 25,9) el cuerno que se toca es llamado simplemente un *šôpar*

(trompeta), no un *yôbēl*. Esto hace que algunos exégetas piensen que originalmente el término *yôbēl* que se utiliza cuando se habla del *s^enat yôbēl* (año jubilar) no tiene conexión con la trompeta de cuerno de carnero, sino que sería un sinónimo de *d^erôr* (condonación, libertad) usado en Lv 25,10; Ez 46,17 (*s^enat d^erôr*, año de liberación; Is 61,1)”².

El Jubileo, por tanto, según los primeros datos que nos proporciona la etimología de la palabra, indicaría una llamada a la libertad, a la justicia social, y este hecho de máxima importancia es anunciado al son de trompetas.

El Jubileo, según la etimología de la palabra, indica una llamada a la libertad, a la justicia social.

El Jubileo en el pueblo de Israel

Cada cincuenta años, después de siete semanas de años, el día de la Expiación, el sonido de las trompetas

1. Cf. R. De Vaux, *Instituciones del Antiguo Testamento*, Barcelona 1964, p. 246.

2. R. North, *Jubilee Year*, en *New Catholic Encyclopedia*, Washington 1967, vol. III, p.1141.

por todo el país anunciaba el comienzo del año del jubileo³.

El anuncio del año jubilar era el día de la Expiación. Día conocido en el judaísmo con el nombre de יוֹם כִּפּוּר (Iom Kipur). Era un “día de penitencia general para todo el pueblo de Israel, que había de celebrarse, según las disposiciones de la ley (Lv 16, cf. 23,26-32; Nm 29,7-11; *Talmud*, tratado Yomá), cada año el día 10 del séptimo mes (*tišrí*). Este día de la expiación era tan importante en la vida judía, que los rabinos posteriores lo llamarán “el gran día” o simplemente *el día*. El pueblo tenía que guardar descanso sabático y ayunar desde la tarde del 9 hasta la tarde del 10 de *tišrí*. En el templo, sólo podía officiar el sumo sacerdote y, en esta ocasión, se le permitía entrar en el lugar llamado *sancta sanctorum*. Revestido de sencillo ornamento sacerdotal, colocaba dos machos cabríos a la entrada del templo, delante de Yahveh; uno de ellos se consagraba, por suerte, a Yahveh; el segundo era para Azazel. Después de confesar sus propios pecados y los de su casa, mataba un novillo como sacrificio por el pecado, entraba en el *sancta sanctorum* y quemaba incienso. Luego untaba con sangre del novillo el llamado velo de la reconciliación, que estaba delante del arca, y rociaba el arca y el suelo con sangre. Después de haberse así expiado a sí mismo, había de expiar tam-

bién al pueblo. Para ello se sacrificaba el macho cabrío consagrado a Yahveh y, con su sangre, como con la del novillo, se rociaba el *sancta sanctorum*. Al volver luego por tercera vez al pueblo, según la tradición judía, rociaba también la cortina, el altar de los perfumes y, en el atrio, el altar de los holocaustos. El resto de la sangre se derramaba. Luego ponía las dos manos sobre la cabeza del segundo macho cabrío, confesaba los pecados del pueblo y los colocaba en cierto sentido sobre la cabeza del macho cabrío. Entonces se expulsaba al desierto. De este modo, simbólicamente, se devolvían al diablo los pecados que de él procedían”⁴.

El año jubilar era precedido por una llamada general a la penitencia.

Este dato nos indica que el año jubilar estaba precedido por una llamada general a la penitencia. Esta fiesta debía celebrarse con una ruptura del pueblo con el pecado. La liberación a la que llama el Jubileo es primero liberación del pecado, liberación del mal. El día de *Iom Kipur* es un día también de reconciliación, es una llamada general al perdón. Así lo expresa un ra-

3. Cf. André Boudart, “Año Jubilar, Jubileo”, en *Diccionario enciclopédico de la Biblia*, Barcelona 1993, pp. 103-104.

4. J. Heuschen, “Día de la expiación”, en *Diccionario de la Biblia*, Barcelona 1975, col. 462-463.

bino actual: “Debido a que Iom Kipur no expía pecados cometidos contra el prójimo a menos que la parte agraviada haya sido apaciguada y haya aceptado perdonar al autor de la mala acción, este día debe considerarse como la fecha límite para la reconciliación, para expresar pesar y solicitar el perdón. No hay diferencias si la mala acción cometida fue en cosas materiales o por medio de un insulto verbal. Dios no perdona a menos que la parte agraviada haya perdonado primero. Cuando tienen lugar los intentos de apaciguamiento, la parte agraviada debe sentir que es de su obligación otorgar el perdón de todo corazón. Si persiste con terquedad en rehusarlo, es considerado como cruel, cómo comportándose el mismo en forma errónea y no como un digno hijo del Pueblo de Israel”⁵.

El Jubileo no se podía celebrar sin una ruptura con el mal y una práctica generalizada del perdón al hermano (a cualquiera del pueblo, de la comunidad).

¿Porqué la celebración era cada cincuenta años? El texto bíblico nos da las pistas para entenderlo: “Contarás siete semanas de años, siete veces siete años; de modo que el tiempo de las siete semanas de años vendrá a sumar cuarenta y nueve años” (Lv 25,8).

Hay una insistencia en el número siete y también una referencia clara a

la semana (*siete semanas de años*). En la mente del escritor sagrado está presente la semana de siete días, que culmina con el día séptimo, el שַׁבָּת (*shabat*), el sábado. El *shabat* es la fiesta por excelencia para el judaísmo, y el resto de celebraciones en cierta forma giran alrededor de la misma. El año sabático es cada siete años y el año jubilar ha de ser la cima de los años sabáticos: un año jubilar cada siete años sabáticos.

La fiesta semanal está unida a los dos acontecimientos más importantes del Antiguo Testamento: la creación del mundo (Gn 2,2-3) y la liberación de la esclavitud de Egipto (Dt 5,12-15), y estas dos efemérides son las que marcan la celebración de este día santo en el pueblo de Israel. El *shabat* es también el día de la alegría rebosante. “Sirve como una liberación gloriosa de las preocupaciones diarias, de las presiones rutinarias e incluso de la recreación secular. Es un día de pacífica tranquilidad, alegría interior y elevación espiritual, animado con canciones y regocijo”⁶.

Todas estas características van a configurar el año jubilar. “Las tierras quedaban sin cultivar; cada habitante volvía a ser propietario de su patrimonio familiar: las tierras y las casas que habían tenido que alienarse por cualquier motivo volvían a su primer propietario (...). Los siervos hebreos eran liberados, y los deudores insolventes -si eran hebreos- eran perdonados

5 . Rabi Hayim Halevy Donin, *El ser judío*, Jerusalén 1988, p. 264.

6 . *Ibidem*, p. 67.

(...). En la base de todas estas disposiciones había motivos religiosos...: la tierra no puede venderse con la pérdida de todos los derechos sobre ella, porque pertenece a Dios; los ciudadanos hebreos no pueden permanecer largos años en esclavitud, porque también ellos pertenecen a Dios, que liberó a sus padres de la esclavitud”⁷.

“Declararéis santo el año cincuenta, y proclamaréis en la tierra liberación para todos sus habitantes. Será para vosotros un jubileo; cada uno recobrará su propiedad, y cada cual regresará a su familia. Este año cincuenta será para vosotros un jubileo: no sembraréis, ni segaréis los rebrotes, ni vendimiaréis la viña que ha quedado sin podar, porque es el jubileo, que será sagrado para vosotros. Comeréis lo que el campo dé de sí. En este año jubilar recobraréis cada uno vuestra propiedad. La tierra no puede venderse para siempre, porque la tierra es mía, ya que vosotros sois para mí como forasteros y huéspedes. En todo terreno de vuestra propiedad concederéis derecho a rescatar la tierra” (Lv 25,10-13.23-24).

"Jubileo" era sinónimo de que todo pertenece a Dios: tierras, propiedades, bienes materiales...

Jubileo era sinónimo de libertad, de compartir, de justicia social, de conciencia de que todo pertenece a Dios: las tierras, las propiedades, todos los bienes materiales y, por tanto, para el uso de todos los seres humanos. Más aún, ningún hombre ni ninguna mujer pueden ser esclavos de otro, porque Dios los ha liberado.

El profeta Isaías se hace eco del sentido profundo de esta celebración y proclama un año de gracia, un año jubilar extraordinario, con la venida del Mesías. Jesús en su presentación pública se apropia precisamente de este texto (cf. Lc 4,18-19).

“El espíritu del Señor Yahveh está sobre mí, por cuanto que me ha ungido Yahveh. A anunciar la buena nueva a los pobres me ha enviado, a vendar los corazones rotos; a pregonar a los cautivos la liberación, y a los reclusos la libertad; a pregonar un año de gracia de Yahveh” (Is 61,1-2).

Historia del Jubileo cristiano

La celebración de un año jubilar en la tradición cristiana es más bien tardía, los datos históricos sitúan el primero en el año 1300, aunque es posible que se celebrase con anterioridad. “Antiguamente se celebraba el Jubileo cada cien años; el documento más antiguo que lo acredita es la Bula de Bonifacio VIII, *Antiquorum habet fida relatio* del 22 de febrero de 1300, en

7. L. Moraldi, “Ley, Derecho”, en *Nuevo Diccionario de Teología Bíblica*, Madrid 1990, pp. 1035-1036.

el cual alega el testimonio de gente anciana, algunos más que centenarios, que recordaban haber existido tal gracia el siglo anterior, por lo cual el Papa, oídos los cardenales, publicó dicha Bula”⁸.

Los peregrinos acudían a Roma “de todos los países en oleadas humanas, inundando todos los caminos (...). Villani (un cronista de la época) llega a decir que a veces se reunían en Roma doscientas mil personas en un día, mientras otros iban o venían por los caminos. Más modesto, un diarista alsaciano calcula que en un día entraron y salieron de la ciudad unos treinta mil”. La realidad es que el número de peregrinos durante este año de gracia fue numerosísimo. “Indulgencia y perdón de sus pecados era lo que buscaban aquellos infinitos peregrinos que se agolpaban en torno al sepulcro de San Pedro”⁹.

Posteriormente, Clemente VI, por su Bula *Unigenitus*, publicada en Aviñón el 27-1-1343, decretó que el jubileo se celebrara cada cincuenta años. Urbano VI, por la de 8-4-1389, *Salvator Noster Unigenitus*, redujo los años a treinta y tres, hasta que Paulo II, por su Constitución *Ineffabilis providen-*

tia, de 19-4-1470, lo fijó en cada veinticinco¹⁰, que es con la frecuencia que se hace en la actualidad. Estos son los años santos o jubilaes que podríamos llamar ordinarios, aunque en diversas ocasiones han sido proclamados por los papas años santos extraordinarios con motivo de una razón muy especial.

“Un Año Santo ordinario comienza el 24 de diciembre, con las primeras vísperas de Navidad. En este día, las Puertas Santas de las cuatro basílicas¹¹ son abiertas simultáneamente. Las condiciones para las indulgencias del jubileo incluyen confesión, comunión y visita a las cuatro basílicas mayores (esto para los que están en Roma, para los demás las iglesias designadas por el ordinario local)”¹².

El Jubileo cristiano no difiere esencialmente del Jubileo del Antiguo Testamento. Es un período de penitencia, de acercarse al perdón de Dios y vivir el perdón entre los hermanos; es un momento para vivir de una forma especial la gracia de Dios y la alegría que produce en el corazón humano. Es “un período de gracia en el cual todos los fieles son invitados a la oración y al ejercicio de la caridad y de la peniten-

8. Art. *Jubileo* en *Enciclopedia Universal Ilustrada Europeo-Americana Espasa-Calpe*, tomo 28 (2ª parte), Barcelona 1926, p. 3054.

9. Llorca, García -Villoslada, Montalbán, *Historia de la Iglesia católica*, tomo II: Edad Media, Madrid 1976, p.p. 590-591.

10. Cf. Art. *Jubileo* en *Enciclopedia Universal Ilustrada Europeo-Americana Espasa-Calpe*, p. 3054.

11. Estas basílicas son las de: San Pedro, San Pablo Extramuros, San Juan de Letrán y Santa María la Mayor.

12. J.J. Garigan, “Holy Year”, en *New Catholic Encyclopedia*, vol. VII, Washington 1967, p. 108.

cia, para su propia santificación y la santificación del mundo”¹³. La diferencia esencial es que el Jubileo cristiano está bajo el prisma del misterio pasual de Jesucristo y de la vida nueva que proviene de Él.

El Jubileo del año 2000

El papa Juan Pablo II ha querido entroncar este jubileo con los jubileos del Antiguo Testamento¹⁴ y rescatar todos los elementos bíblicos de este acontecimiento. “El jubileo, para la Iglesia, es verdaderamente este *año de gracia*, año de perdón de los pecados y de las penas por los pecados, año de reconciliación entre los adversarios, año de múltiples conversiones y de penitencia sacramental y extrasacramental”¹⁵.

Juan Pablo II ha querido entroncar este Jubileo con los jubileos del Antiguo Testamento y rescatar todos sus elementos bíblicos.

Y, como no, ha querido recuperar el elemento de inmensa alegría que acompaña a este evento: “El término *jubileo* expresa alegría; no sólo alegría interior, sino un júbilo que se manifiesta exteriormente, ya que la venida de Dios es también un suceso exterior, visible, audible y tangible”¹⁶.

El Jubileo del año 2000 tiene como centro de atención la celebración de los 2000 años del nacimiento de Jesús, nuestro salvador. “El jubileo del año 2000 quiere ser una gran plegaria de alabanza y de acción de gracias, sobre todo por el don de la encarnación del Hijo de Dios y de la redención realizada por Él”¹⁷.

A este jubileo le antecede una fase preparatoria. “Esta se desarrollará en una etapa de tres años, de 1997 a 1999. La estructura ideal para este trienio, centrado en Cristo, Hijo de Dios, hecho hombre, debe ser teológica, es decir *trinitaria*”¹⁸. Y en esta perspectiva hemos reflexionado sobre Cristo, Verbo del Padre, hecho hombre por obra del Espíritu Santo; sobre el Espíritu Santo y su presencia santificadora dentro de la comunidad de los discípulos de Cristo; y sobre Dios Padre misericordioso.

13. J.J. Re., “Jubilee, Year of (Holy Year)”, en *Encyclopaedia Britannica*, Chicago 1970, vol. 13, p. 100.

14. Cf. Juan Pablo II, carta apostólica *Tertio millennio adveniente*, Madrid 1994, nn. 10-16.

15. *Ibidem*, n. 14.

16. *Ibidem*, n. 16.

17. *Ibidem*, n. 32.

18. *Ibidem*, n. 39.

El Jubileo propiamente dicho “tendrá lugar contemporáneamente en Tierra Santa, en Roma y en las Iglesias locales del mundo entero”¹⁹.

No podemos desaprovechar esta oportunidad tan especial. “Una cosa es cierta: cada uno es invitado a hacer cuanto esté en su mano para que no se desaproveche el gran reto del año 2000, al que está seguramente unida una particular gracia del Señor para la Iglesia y para la humanidad entera”²⁰.

Bibliografía

Profesores de Salamanca, *Biblia comentada*, Madrid 1975.

H. Haag, A. Van den Born, S. de Aulsejo, *Diccionario de la Biblia*, Barcelona 1975.

Diccionario enciclopédico de la Biblia, Barcelona 1993.

Nuevo Diccionario de Teología Bíblica, Madrid 1990.

Easton's Bible Dictionary, 1897, en BibleWorks for Windows.

New Catholic Encyclopedia, Washington 1967.

Encyclopaedia Britannica, Chicago 1970.

Enciclopedia Universal Ilustrada Europeo-Americana Espasa-Calpe, Barcelona 1926.

Llorca, García -Villoslada, Montalbán, *Historia de la Iglesia católica*, Madrid 1976.

Rabí Hayim Halevy Donin, *El ser judío*, Jerusalén 1988.

R. De Vaux, *Instituciones del Antiguo Testamento*, Barcelona 1964.

Juan Pablo II, carta apostólica *Tertio millennio adveniente*, Madrid 1994.

19. *Ibidem*, n. 55.

20. *Ibidem*.

L'aventura de la llibertat i el futur del cristianisme

JORDI ROIG, antic militant de la Federació de Joves Cristians i polític.

Prego que se'm perdoni la gosadia i l'intent de voler sintetitzar això que diu el títol en unes poques pàgines. Alhora m'adono que recomanant – amb unes quantes línies– els autors eminents que han opinat sobre el tema m'estalviaria de seguir. El món rutlla per la llibertat (do de Déu), no pas gràcies al determinisme; per això se'ns exigeix responsabilitat, poca o molta, cadascú la seva (i col·lectivament), tenint en compte la relació amb el proïsme. I sobre la pregunta que s'interessa pel *misteri del mal* –que fa pensar en la *impotència* divina–, Joan Pau II respon a Vittorio Messori: “Sí, en un cert sentit es pot dir que: *enfront de la llibertat humana Déu ha volgut tornar-se impotent*” (Joan Pau II, *Travessant el llindar de l'esperança*, Plaza & Janés, pàg. 81). Jesús triomfà del mal perquè en fou víctima, i perdonà plenament. En realitat aquesta és la clau perquè el cristianisme perduri...

El desig de la llibertat és connatural a l'home. Però el lloc de la llibertat, on es troba? És un bon tros misteriós. Així, doncs, contestar la pregunta no és gens fàcil, ja que això implica un grau molt elevat d'experiència existencial, on la mística hi té un paper molt important; decisiu.

Cercar la llibertat no és anar a trobar qualsevol cosa. Cal una prepara-

ció extraordinària, com quan hom preveu un viatge llarg per llocs desconeguts, poc explorats, amb manca de comunicacions i dificultats de tota mena que el faran incòmode.

Cercar la llibertat no és anar a trobar qualsevol cosa. Cal preparació.

Imaginem-nos que hom, en moments determinats de la vida, gaudeix de certa pau –que és una de les característiques de l'autèntica llibertat– i es considera, en certa manera, amo de les situacions que li toca de viure. Cal que estigui a l'aguait, ja que qualsevol sentiment d'indignació o enuig (més o menys justificats) poden alterar la nostra serenitat. Llavors se'ns mostra la fragilitat de la llibertat. I és que aquesta, com a transcendent, és un *do*. Quan Crist diu “La meva pau us dono”, està dient, també, que ens dóna la llibertat. Per tant, la llibertat ens situa al país de la felicitat. Ara bé, la dificultat rau en el fet que cadascú entén la felicitat a la seva manera, i desgraciadament sovint, d'una forma general, la vinculem amb el diner o el poder i els privilegis. Sort que la vida va situant les coses al seu lloc...

Però no se'ns hauria de fer tard per aprendre que la llibertat i la felicitat basades en l'absolutització del diner o del poder no arriben a ser ni una simple caricatura d'elles mateixes, ja que cerquen la base en el *no-res*. Així, doncs, ja tenim plantejat el problema del nihilisme. Sense adonar-nos-ens tornem nihilistes i ja ens va bé de penjar-li aquesta etiqueta al pobre Nietzsche i als ateus, i tan tranquils. Hauríem de ser capaços de veure que és la indiferència, l'individualisme, l'utilitarisme i la rutina on hi ha el pitjor del nihilisme, i no pas en el sofriment de Job, o en la inquietud de la recerca... fins i tot si és equivocada (pensem en Nietzsche; i recordem que quan Job, a semblança de Jeremies, maleeix el dia que va néixer, conserva la fe).

Què és la llibertat i el seu ús

La consigna de la Revolució Francesa (algú n'ha dit la *involució*) dóna preferència a la llibertat. Allò que s'hi demostrà fou la dificultat d'establir-ne els límits. I encara estem igual. No hi ha gaire acord en aquest punt. Feu-ne la prova; pocs fumadors hi ha que vegin bé la prohibició de fumar, encara que l'objecte sigui la salut i el dret a respirar de l'altre (això és un petit exemple). Interesseu-vos perquè sigui un fet la prohibició de fabricar armament, per exemple, de les mines anti-persona, que han deixat tants nens sense cames i que continua essent el negoci de molts governs; us trobareu que aquests governs faran mala cara o bé els caurà com qui sent ploure; això si no us posen a la presó. Per ells, la llibertat és fer el que els doni la gana.

El pobre jove que usa la seva íntima llibertat per adquirir droga potser ignora que això el farà esclau, com esclaus són els qui fan *el que els dóna la gana*. El mal ús de la llibertat o un ús equivocat, lluny d'alliberar esclavitzat, fa mal. La pèrdua o el mal ús dels símbols és també un símptoma d'esclavatge i també de poca salut... Un altre senyal d'esclavatge és en els àmbits polític i religiós, quan s'han exhaurit les paraules que fan vibrar, que en alguns ocasions podien estar acompanyades de fets. Recorda Eugeni Trias que hi ha un ampli sector de gent que no vota. Ell fins i tot creu innecessari el consell de Habermas d'assolir un *consens* construït sobre les *democràcies reals* (E. Trias, *El cansancio de Occidente*, capítol II). Pensem que quan es parla de la fi del cristianisme és que moltes coses ja hauran mort, possiblement entre elles l'ètica d'acompanyar la política, i altres coses vitals perquè la vida valgui la pena.

Ens podem preguntar: Hi ha una llibertat bona i una que no ho és? Una llibertat que no allibera, en mereix el nom? Al cementiri de Cervelló hi ha dos nínxols junts (dos germans) que sota el nom porten aquesta inscripció: "Ma llibertat descansa en Déu, la meva veritat".

M'he assabentat que són dos joves que moriren de matinada dins la seva furgoneta, aixafada per un camió. He conegut el seu pare, que és l'autor de la inscripció.

Realment en la frase hi ha la definitiva intuïció d'allò que és l'autèntica llibertat (el repòs en Déu, que vol sant

Agustí) o sigui aquella que duu a l'*alliberament*. Això és el que interessa; és difícil d'aconseguir, però si ens ho prenem com a opció fonamental, amb el convenciment que només des de l'amor serem lliures i que això és un *do* que cal demanar a Déu, tenim tot el terreny guanyat. En realitat, haurà estat una opció evangèlica de les Benaurances i arribar a la llum que dóna la *humilitat humiliada*, que diria Karl Rahner.

Secularització i autosuficiència

La secularització (de *saeculum* o segle), en el sentit negatiu d'oposar-se al sagrat –hostil a la religió– ha pretès i pretén una independència cada vegada més accentuada de l'àmbit religiós i tot el seu acompanyament. És el que es visqué durant el període de la Il·lustració francesa (segles xvii i xviii) que pretenia il·luminar la humanitat simplement amb l'ús de la raó i prescindint de la tradició religiosa. Un *gran* intent d'acomiar el vell pedagog, el cristianisme. Això és una de les mostres d'autosuficiència que ha viscut la humanitat i encara dura. Recordem que el gran intuïtiu, l'admirable G. K. Chesterton, diu en la seva obra *Ortodoxia* que el lloc de l'autosuficiència és el manicomi.

És curiós, però, que el rebuig del cristianisme ha anat acompanyat de l'acceptació d'alguna de les seves coses. La secularització de la Il·lustració –i ja abans– tendeix a sacralitzar-se i absolutitzar-se. O sigui que imita o *roba* aquells rituals que abans odiava (època de Robespierre). O més re-

centment amb l'intent d'A. Comte d'inventar una religió arran de terra, o d'Ernst Bloch de fonamentar l'esperança il·limitada en la immanència. Això enmig d'una desorientació –fragmentació de la consciència– i la por d'haver d'elegir un camí marginant els altres. I necessitat d'imitar per falta d'originalitat.

*El món es va
permetre d'acomiar
un gran pedagog
sense haver-ne après
les lliçons principals.*

Al mateix temps feia acte de presència un optimisme ultrancer que preveia una societat adulta, informada i per això gens supersticiosa, que faria un món més humanitzat, fins i tot sense el dogall de l'Evangeli. No foren capaçs de veure que l'Evangeli havia mostrat de manera superlativa la diferència que hi ha entre el món de la barbàrie i un món cristià autèntic, el qual, no cal dir-ho, necessitava homes a l'estil de Francesc d'Assís. La increença i la pèrdua dels valors i forma de vida tradicionals han fet creure a molts que en les ideologies s'hi trobaria la compensació de la pèrdua de sentit (G. Marramao). El món es permetia, ara, la *llibertat* d'acomiar un gran, original, únic pedagog, el cristianisme, sense haver-ne après les lliçons principals. Una d'elles és la forma de vèncer (també dins hom mateix) aquell fonamentalisme que només cerca seguretats polítiques –o qui sap–; tot a la

inversa d'allò que porta a la plenitud humana. La fe cristiana mai és fonamentalista si tenim en compte els consells de Jesús que respiren llibertat per tots els porus. Si algú converteix la fe cristiana en fonamentalista no sap on es troba. El cristianisme, seguint sant Pere, sempre és a punt de "*donar amb serenitat i respecte la raó de la nostra esperança*". El respecte que és ben integrat en la responsabilitat, en l'amor. Diu K. Rahner que el cristianisme "és llibertat o no és no res".

Progrés i ateisme

Semblava, com hem dit, que en les ideologies s'hi trobaria la compensació d'una situació que s'estava experimentant, de la pèrdua de sentit. Ja un home genial, F. Nietzsche (i no entrarem ara en consideracions sobre l'ambient que ajudà la seva estranya *desviació*), s'adonà que la supressió de la metafísica i el fet de prescindir de Déu (la mort de Déu) arrossegava tot el món dels valors. Desapareixia el *lloc* sobre el qual descansa tot; és que en el lloc de Déu no hi podíem posar pas una altra cosa (substituir); Déu mateix era el *lloc*. "No hi havia lloc per a res". En un intent desesperat per salvar el que ell creia els valors, crea el *superhome* (figura paradoxalment antinihilista) que havia de triomfar. No es complí la seva esperança, però sí el seu temor. Qui triomfaria seria el *dar-rer home*, que som nosaltres, diu Eusebi Colomer. Aquell que és "inextingible com la puça". En realitat, seria l'home de la indiferència i del narcisisme, que és l'autèntic (inconscient?) nihilista. Potser ens pot ser útil de re-

cordar que R. Descartes afirmar que *la indiferència és el grau més baix de llibertat*.

Semblava que a les ideologies trobaríem la compensació a la pèrdua de sentit.

Per a Nietzsche, la situació era tràgica i no se'n podia alegrar. Permeteu-me que faci esment d'un record de Gabriel Marcel, que mostra la diferència entre Sartre i Nietzsche:

"Hom m'ha assegurat que Jean Paul Sartre, en el zenit de la seva fama, quan fou rebut pels periodistes de Ginebra, l'endemà de l'alliberament, els declarà de cop i volta: 'Senyors, Déu ha mort'. ¿Com és possible de no veure que el so existencial és aquí absolutament diferent (del de Nietzsche) precisament perquè ha desaparegut l'esfereïment sagrat, i que ha estat substituït per la satisfacció d'un home que pretén d'establir la doctrina sobre les ruïnes d'una cosa en la qual no ha cregut mai? (...) És un fet cert que Nietzsche en la seva joventut va ser creient. Que Déu va ser aleshores vivent per a ell..." (G. Marcel, *El misteri ontològic*, ed. Laia, pàg. 104-105).

Em sembla, però, que val la pena de transcriure aquest paràgraf del pare Josep M. Coll, referit també a Sartre:

"Encara que només sigui perquè el desplegament del seu paradigma ens permet de constatar que el refús de

Déu implica la renúncia a una vertadera relació interpersonal entre els homes, Sartre ens hauria prestat ja un gran servei.” (J. M. Coll, *Filosofia de la relació interpersonal*. Ed. PPU, volum II. nota 13, pàg. 761).

"El refús de Déu implica una renúncia a una veritable relació interpersonal entre els homes."

I no puc resistir la temptació de narrar la paràbola de l'escriptor danès Joan Jørgensen, que és oposada al llac acaparador de Nietzsche (cito de memòria):

“Hi havia una vegada una aranya que, amb molta feina, s’havia construït una bella i útil teranyina. Un dia l’aranya es despertà de mal humor. Era un matí trist i boirós. Les mosques no feien cas del seu parany. L’acaparava la fam, i plena d’avorriment féu una exploració per la seva tela. De sobte, es trobà amb un fil que no sabia on arribava. Era prim i venia de dalt. Perquè serveix aquest fil, es preguntà, i sense pensar-s’hi gaire el trencà d’una dentegada. A l’instant la teranyina es

L'home ha de reconèixer la seva dimensió vertical, diu Jørgensen.

va enfonsar i l’aranya caigué de boca terrosa sobre el sòl”.

Això li esdevé a l’home, diu Jørgensen, quan no vol reconèixer la dimensió vertical.

Sovint la llibertat capriciosa ha dut l’home per falsos camins; no pas al progrés. Diu Peter L. Berger que l’afirmació de Dostoievski “Si Déu no existeix tot està permès”, es pot parafrasejar dient. “Si Déu no existeix qualsevol *jo* és possible”. I l’interrogant de quin dels molts *jos* possibles és autèntic, no tindria sentit.

Pensant en la precarietat d’aquest *jo*, i a efectes d’un autèntic alliberament i progrés, m’inclino per una bella fórmula de G. Marcel (que té un concepte de la llibertat que no es limita simplement a elegir el color d’un vestit o un altre, com seria la de J. Paul Sartre) que fa anys em va quedar a la memòria.

“L’alliberament no és altra cosa que la immolació de la llibertat davant la gràcia” (G. Marcel, *Diari metafísic*). És el que Rahner en diria *llibertat alliberada*.

Realment, és la llibertat que escollí la Verge Maria.

Com hem dit, en la Il·lustració i ja al segle XVII la fe religiosa era substituïda per la fe en el progrés. Eren arraconades les veritats de fe proposades per la religió cristiana, de la qual els *savis* començaven a allunyar-se. A partir d’aquesta situació de l’Europa d’aquell segle, l’antiga Providència de

Déu va començar a ser substituïda per la idea de progrés. La línia presumptuosa d'aquesta ideologia, però, no era altra que la còpia mal feta, diu Karl Löwith, de les premisses teològiques que informen la filosofia de la història.

*A partir de la
Il·lustració, la idea
de Providència va
ser substituïda per
la de progrés.*

Podríem cercar una mena de paral·lelismes en gent que, tot i ser profundament cristiana, ja molt anteriorment, de forma innocent, intentaven situar l'home a les altures i en cantaven les excel·lències. Era l'optimisme exagerat de Marsilio Ficino i G. Pico della Mirandola, que en la seva lloança de l'home no es queden gens curts i en fan *el nus* de la Creació, *l'ull* de l'Univers i el *lloctinent* de Déu a la terra, etc. Però és l'humanista valencià Joan Lluís Vives qui hi posa sordina amb aquesta bella i inoblidable fórmula:

“L'home no s'acontenta amb la seva humanitat i ambiciona la divinitat, per això va perdre la humanitat que tenia i no aconseguí la divinitat que cercava” (*De concordia I, I*).

Pensem en la gran raó de Vives si tenim en compte tots els disbarats posteriors, amb les grans guerres en què els *cristians* s'esbocinaven en els camps d'Europa.

Una de els conseqüències de la superficialitat, l'orgull i la vanitat (que fins i tot pot sorprendre) és que persones formades en els més alts nivells de racionalitat científica estiguin disposades a inventar qualsevol mena de fe, mogudes per prejudicis irracionals. Si examinem les creences polítiques i socials de les classes més ben formades de les societats occidentals veurem que aquest fenomen és un fet. Berger escriu: “La previsió convencional no tingué en compte la capacitat humana per a quelcom que es podria anomenar *esquizofrènia col·lectiva*. Un físic nuclear, per exemple, que mai escriuria una frase en un article científic sense comprovar, una i altra vegada, amb cura, cada element d'una demostració, en canvi, realitzarà afirmacions dogmàtiques referents a afers polítics (podríem afegir: i religiosos), sense basar-se en cap demostració. Posarà una fe cega en un moviment o un règim sobre el qual projectarà una esperança gairebé religiosa” (Peter L. Berger, *Una gloria lejana*, ed. Herder, pàg. 45).

És una forma de fe, a falta de la vertadera. És el rebuig de la profunditat, com diu Alain Touraine. Creure només amb el que veuen els ulls limitats de la raó porta, tard o d'hora, a no creure en res.

No cal fixar-s'hi gaire per veure en tot aquest mosaic una degeneració o involucionisme que va acompanyat del mal ús dels símbols, com es reflecteix en les arts i de forma preeminent en cert *art* actual, per exemple, que es vol fer passar per música. I aquí podríem donar testimonis de gent eminent que així ho creu.

Futur del cristianisme

Per començar vull dir que crec en el futur del cristianisme, perquè crec que l'home és capaç de ser sensible a la crida de Déu. Tot home, com diu Panikar, té quelcom de vocació monàstica. Ja ho deia Simeó "el gran teòleg". Això encara és vàlid. Ara bé, caldrà fer i ajudar a fer l'experiència autèntica de Déu, ja que una fe *exercida* més que *tinguda*, o *inercial*, com deia el cardenal Newman, només podia portar les persones cultes a la indiferència i les senzilles a la superstició. També K. Rahner pensa que el cristià serà místic o no serà cristià. El pare Congar també diu que sense vida interior el cristianisme no podrà sobreviure. Confio, tinc l'esperança, que l'Esperit Sant no ens deixarà. Que l'home podrà apreciar l'immens valor de l'Evangeli i no tindrà por de fer el ridícul quan es tracta de vitalitzar o fer visibles els símbols. Li va la vida. Pensant, però, que la sal i el llevat sempre són una petita part: "*No tingueu por; petit ramat, perquè al vostre Pare li ha plagut donar-vos el seu regne*" (Lc 12,32).

Necessàriament, en parlar de la religió cristiana, no podem oblidar les altres religions. Perquè alguna cosa se'ns ha enganxat mútuament. Pensem que si no hi hagués l'Antic i el Nou Testament l'Islam no hi seria. Pensem en la gran importància que l'Alcorà dóna al profeta Jesús, nascut de l'única dona "universalment verge". Això hauria de fer pensar a molts irresponsables –cristians– gratuïtament especulatius. Un exemple del que hi diu sobre Jesús i Maria (entre moltes altres referències):

"Darrere els altres profetes hem enviat Jesús, fill de Maria; l'Evangeli conté també l'avertiment per als qui temen Déu" (capítol V, 50).

"Un dia els àngels van dir a Maria: Déu t'anuncia el seu Verb. Es dirà Messies, Jesús fill de Maria..." (III, 40). "Senyor, respongué Maria. Com és que he de tenir un fill? Cap home m'ha tocat. –Així és, va respondre l'àngel, com Déu crea allò que vol. Diu: Segui i és" (III, 42).

No parlem ara de l'ortodòxia de l'Islam, ni volem fer comparances. Però no dubto que ha de ser sorprenent per a molts. Realment, sembla que el diàleg entre les religions és convenient i amb tota seguretat constructiu. Tinguem present que el Budisme es basa en la compassió. Compassió vol dir *patir amb l'altre*, compartir el sofriment. Què és l'Evangeli, sinó això? I aprofundint espiritualment en el llibre de Job, es veu bé que Déu pateix perquè Job pateix.

El cristianisme té futur perquè Jesús mateix n'és la garantia: "*Jo estaré amb vosaltres*". Ara bé, tots sabem que és difícil ser optimista enmig d'una situació com l'actual, en la qual ens fiem més de seguretats passatgeres que no de la fe. Ens costa de donar valor al gest de Déu Pare que (tant en l'Antic com en el Nou Testament) s'ha avançat a recórrer vers nosaltres aquest camí de salvació, que naturalment és difícil. "Tots volem l'arbre del paradís, però no volem l'arbre de la creu" (Rahner).

En parlar del *futur del cristianisme*, immediatament ens entren un cúmul

de qüestions; ens vénen els joves a la ment. Pensem en la carestia de sants, mestres de santedat, en l'exemple tan necessari; en la formació d'adults, de la família que fa que els fills que en surten no quedin sorpresos davant la vida, la universalitat, el mal del món.

Pensem que ja 300 anys abans de Crist, en l'època de Plató i Sòcrates, ja hi havia joves que tenien ideals que qualsevol cristià íntegre (no integrista) hauria signat. Com per exemple el concepte socràtic de *puresa* de cos i ànima. El venciment del propi cos. Com convindria que els joves descobrissin que la castedat ja tenia un valor d'excepció per aquella gent... No és cosa simplement de capellans, sinó que era i serà un ideal etern que pot acompanyar la santedat, de la qual el matrimoni no en queda exclòs.

El cristianisme resumeix tots els ideals que porten l'home a la plenitud.

El cristianisme resumeix tots els ideals que porten l'home a la plenitud. Jesús té en els joves el punt de mira. Sap més bé que ningú que el jove somia en ideals grans i que és capaç de tot heroisme. Ai de qui els escandalitza! Dels qui tenen interès a fer-los equivocar. Potser una de les coses que ens podria mostrar la causa de tantes desercions de joves és que ens preguntem què se n'ha fet dels nostres ideals de joventut, quan pensàvem a fer realitat un amor autèntic, una fide-

litat autèntica, en un món feliç per a tothom –això que no té cap comprovació *científica*, però que és real– (i no parlem pas de coses romàntiques). El jove ha de quedar impregnat ja de tot això en la seva vida familiar. ¿Han vist en nosaltres l'austeritat, el compromís social de cara al proïsme, al respecte, el desig de perdonar, l'opció del diàleg, l'admiració pel treball missioner i els grans homes, el rebuig del consumisme, la capacitat de sorpresa per les coses grans, que li recordin el Crist sempre jove?

Mirem el que diu tot un gran emperador, Marc Aureli –gran figura dels estoics–, agraït a la seva mare Domícia Lucila:

“De la meua mare he après el respecte als déus, la generositat i l'abstenció no únicament d'obrar el mal, sinó també d'incórrer en tal pensament. Més encara, la frugalitat en el règim de vida i l'allunyament de la manera de viure pròpia dels rics” (*Meditacions* I, 3). I també: “Cal posar resistència a les passions corporals, ja que és propi del moviment racional i intel·lectiu marcar-se límits i no ser mai derrotat ni pel moviment sensitiu ni per l'instintiu. Ja que ambdós són de naturalesa animal...” (*Meditacions* VII, 55).

Quan Joan Pau II reuní centenars de milers de joves a París –fora de tota previsió–, tinguérem la sorpresa que –segons una enquesta– “dels joves francesos entre 18 i 24 anys, menys de la meitat declaren creure en Déu, quan fa trenta anys es declararen creients el 80% d'aquesta població”

(J. Martín Velasco, *Metamorfosis de lo sagrado y futuro del cristianismo*). Això, fou dit amb el cor a la mà, o era fruit de la frivolitat? Tant d'una manera com de l'altra és preocupant, i dolorós. És com una renúncia a ser feliç.

¿No s'hi veu una mena de responsabilitat culpable recordant allò que escrivia l'historiador del dret Leo Straus?: "L'home occidental modern no sap allò que vol, no creu que sigui possible el coneixement del bé i el mal, d'allò que és bo i d'allò que és dolent" (Lluís Duch, *Reflexions sobre el futur del cristianisme*, ed. Ab. Montserrat, pàg. 40).

Karl Rahner creu que la contradicció en relació a Crist i a l'Església no desapareixerà fins a la fi dels temps. Diu: "Fins i tot haurem d'esperar abans una agudització d'aquesta existència *agonal* (angoixosa) del cristianisme". I això amb caràcter planetari. Aquella església medieval, que era la caracterització homogènia d'una cultura homogènia, no existirà cap més vegada. Potser, però, continua Rahner, que "al *no cristià* li sembli pretensions que el cristià valori en cada home la salvació i allò salvat santament, com a fruit de la gràcia del seu Crist, quant a cristianisme anònim..." Aquesta pretensió diu (i així ho sento jo) "és la manera d'humilitat més gran per a ell i per a l'Església" (K. Rahner, *Escritos de Teología*, ed. Taurus, pàg. 155-156).

Rahner pensa que l'Església sortirà a l'encontre del *no cristià de demà* amb l'actitud de sant Pau quan a Grè-

cia digué: "Allò que no coneixeu tanmateix ho adoreu". Des d'aquí, "es pot ser tolerant, modest i tanmateix implacable enfront de les altres religions no cristianes".

Mentrestant, *esperem contra tota esperança* i demanem ferventment a Déu l'augment de la nostra fe, i no serem defraudats. La salvació serà un fet a partir de les paràboles de Jesús que són la teologia més completa, l'única amb grans horitzons. Creadora sempre de noves perspectives, perquè Déu, com diu el mateix Rahner: "no té atributs. Té actituds", que són les que han d'inspirar la tradició viva de l'Església (*Dei Verbum*).

Allò, doncs, que dóna la clau per a un futur en plenitud cristiana, com diu el pare Lluís Duch, és l'exercici de la paràbola del Bon Samarità (santa Isabel d'Hongria, sant Joan de Déu, i tants altres), ja que l'essencial de la Bona Nova Evangèlica no és en l'òrbita del poder; per tant, no podrà ser sotmès al mercadeig, i per això és *insecularitzable*, com: la misericòrdia, el perdó, la compassió, la fidelitat... El cristianisme té l'únic futur, l'única força mística dinàmicament més potent que tota altra força. I tot allò bo en rep l'impuls. Sant Justí ho expressa bellament en la seva *Apologia*: "Totes les coses que han estat dites amb encert, ens pertanyen a nosaltres els cristians" (II Apol. 6, XIII). I no té futur *tot allò altre*. Cal que ens ho prenguem, però, seriosament. Val la pena. Finalment, escoltem la gran promesa: "*Sapigueu que jo sóc amb vosaltres dia rere dia, fins a la fi del món*" (Mt 28,20).

III. Miscel·lània

Recordant Dom Helder Camara

GENÍS SAMPER, escolapi, antic consiliari de l'escoltisme catòlic, professor del CEP.

1. Dom Helder a Barcelona

“Quan dono de menjar als pobres em diuen que sóc un sant, i quan demano explicacions de perquè passen fam, em diuen que sóc comunista”.

Helder Camara

Aquesta no era pas la primera vegada que Dom Helder venia a Catalunya, puix que del 13 al 18 d'octubre de 1985 havia estat a Mataró, a Girona i a Barcelona, invitat per Justícia i Pau. Aquest cop hi venia, però, per a un tipus d'actuació diferent, no freqüent en un bisbe: per prendre part en un concert, una cantata, o un oratori com se li vulgui dir. Es tractava de l'estrena en català, al Palau de la Música Catalana, de *La simfonia dels dos mons*, creació musical de Pierre Kaelin, de la qual Dom Helder n'era l'autor literari. Es tractava de *cantar les veritats* amb el suport musical i coral: ni més ni menys que l'Orquestra Ciutat de Barcelona i les Corals Sant Jordi, L'Esquix i L'Espurna, en un Palau ple de gom a gom, i en un acte organitzat per la jove Associació d'Antics i Amics de Minyons Escoltes / Guies Sant Jordi de Catalunya, dins la Campanya Europea sobre la Interdependència i la Solidaritat Nord-Sud: Concert de la Solidaritat.

Dom Helder venia a Barcelona, i s'hi estaria quasi dues setmanes. Vaig rebre'l a l'aeroport de Barcelona. A la seva edat (79 anys) viatjava sol, tot i que amb la seva murrieria ho negava dient que Déu viatjava sempre amb ell; i amb un equipatge més que mínim. Això sí, sempre, amb la seva sotana, de color crema, més aviat esmolada, i la seva creu pectoral de fusta.

In manus tuas

El primer que féu fou “posar-se a les meves mans” (després he sabut que el seu lema episcopal és precisament *In manus tuas*). I de debò que amb senzillesa ho complí. El primer que féu a Barcelona fou anar a agenollar-se davant el cardenal Jubany per demanar-li permís per *predicar* en la seva diòcesi: res sense el bisbe, deia ell.

El primer que va fer a Barcelona va ser agenollar-se davant del cardenal Jubany.

Durant deu dies, vaig estar al seu costat en tot i per a tot. Durant aquests dies s'allotjà en la comunitat escolàpia del passatge Permanyer, i féu vida amb els religiosos i els dos joves que

aquell any hi feien el seu noviciat, amb gran edificació de tots. Però, hi havia moltes coses a fer: no sols la posada a punt del concert, amb els deguts i obligats assaigs, algun d'ells posats en perill per intents de vaga reivindicativa en l'estament musical, sinó perquè calia complir amb tothom, i tothom eren molts: sense voler ser exhaustiu –la memòria em podria trair–, Dom Helder hagué d'anar a saludar tota mena d'autoritats, accedir a entrevistes en un munt de mitjans de comunicació, parlar a auditoris sensibles al seu missatge a la Facultat de Teologia, per exemple, de pregar amb els religiosos i religioses a Santa Maria del Mar, de reveure la Comunitat beneta del carrer Anglí, que l'havien allotjat el cop anterior, i sobretot, de celebrar el diumenge a Montserrat amb els pelegrins al santuari i al redós de la comunitat benedictina. A més de tenir les portes obertes per rebre qui fos: en rebé molta, de gent.

He de dir que no era pas la primera vegada que jo sentia el bisbe dels pobres. Havia tingut la sort d'assistir a una conferència seva el 1968 a la Mutualité, de París. Era l'any mític, uns mesos abans del maig. Posicionant-se a favor de la no-violència, recordo una frase seva adreçada a la joventut europea que semblava que en aquell moment s'havia de menjar el món, o que havia de dictar com havia de ser la revolució a fer arreu. Helder Camara els convidava a no anar pas a fer-los la revolució allà baix: el que havien de fer era des d'aquí comprendre el que allà feien i suportar-los (en el bon sentit de la paraula).

Aquests dies passats tan a prop seu a Catalunya, em deixaren el bon gust de boca d'haver conviscut amb un home excepcional, que sense por d'equivocar-me no temo a anomenar sant. Personalment dono testimoni que, abans de res, Helder Camara ha estat un home de fe, que vivia i viatjava amb Déu.

Alberto Iniesta diu d'ell que “cada dia es llevava a mitjanit per fer un parell d'hores d'oració pel seu poble”. Jo no puc dir si això ho féu els dies que passà a casa, però sí que puc dir que cada dia quan jo em llevava me'l trobava ja a la capella resant. I que la seva missa diària era veritablement una trobada amb Crist i amb Déu: entendria veure'l amb els ulls plorosos acaronent el calze, després de la consagració.

La seva denúncia de la injustícia no tenia cap altra arrel que la descoberta que Déu és el pare de tots, que estima tots, i que tot home és, en conseqüència, germà seu; que la violència no era possible entre germans, i no podia ser volguda pel Pare que estima tots per igual.

Home de fe, era un gran home d'Església. Si és veritat que la seva diòcesi li quedava petita a l'hora de predicar la justícia i la pau, no envaï mai cap altre bisbat, i abans d'anar-hi, fins i tot a representar una peça com *La simfonia dels dos mons*, ell demanava permís al bisbe del lloc i tot ho feia en comunió eclesial. En comunió eclesial, i valent, hagué de viure la darrera etapa de la seva vida veient com el seu successor com a bisbe ho feia tot al revés de com ell ho havia fet, i callà.

Sense pretensions

Helder Camara fou un home sense pretensions, que no s'aprofità mai de la seva condició episcopal per passar al davant dels altres ni per ocupar els primers llocs. Com a anècdota, recordo que quan algú el volgué fer passar al davant a la cua de turistes que esperaven per visitar un monument, ell sense dir res es plantà a l'últim de la fila, i no hi hagué qui el tragués d'allà.

Camara no estava a favor dels pobres: s'havia fet pobre amb ells.

No és que Dom Helder estigués a favor dels pobres, és que s'havia fet pobre amb els pobres. Així es podia entendre la seva austeritat en el menjar “perquè els pobres no mengen pas més” deia. El 1968 donà terres i habitatges de l'arquebisbat als camperols, deixà el palau episcopal i passà a viure en una caseta humil, al costat de la Igreja das Fronteiras, on ha residit fins a la mort. Ara no és a favor dels pobres, sinó amb els pobres: pobres evangelitzant pobres. Per ell el pobre és el seu germà. Joan Pau II en la seva visita a Recife abraça en públic Helder Camara i el reconegué ben clar com “germà dels pobres i germà meu”.

Agradi o no, tota la seva vida ha constituït una defensa aferrissada dels drets humans, no amb la denúncia només de la paraula, per profètica que

El 1968 donà terres de l'arquebisbat als camperols, deixà el palau episcopal i se n'anà a una humil caseta.

sigui, sinó amb fets, estant al costat dels pobres i essent un més d'ells, amb amor i no amb violència. Per això fou perseguit, calumniat, difamat o silenciats. Helder no callava ni es quedava passiu davant de les actituds escandaloses dels països rics, l'acumulació de les riqueses, la carrera armamentista, l'espoliació dels pobres, la destrucció dels recursos naturals, i tot allò que els qui s'han fet amb el 80% dels recursos no en volen ni sentir a parlar. La dictadura militar del seu país silencià durant anys el seu nom i la seva veu als mitjans de comunicació social: com a tants altres els ha passat, era més conegut i valorat a l'estranger que a casa seva; ell ho recordava amb tristesa, i li dolia.

Camara no va callar davant l'escàndol dels rics.

Helder Camara morí pobre a l'aurora ja de l'any 2000, que ell havia somiat com el de la simfonia, en el sentit més pregon del mot, del món dels rics i el món dels pobres, ferm en la fe que l'Esperit alena al mig de la nit, quan a Amèrica era el 27 d'agost de

1999, però a Europa sortia ja el sol del dia següent. Qui escriu ni se n'assabentà, no perquè fos de vacances, sinó perquè era entre els pobres en una illa, on hauria pogut ser notícia però no ho fou. Va ser tornant de Cuba, que en posar el peu a casa nostra vaig saber que l'estimat germà Dom Helder se'ns havia avançat camí del Regne i que descansa en la pau de Crist que tant estimà. Al cel sia!

El nostre Pere Casaldàliga ha dit d'ell: "Dom Helder ha estat una figura cabdal, un exemple i una de les figures espirituals del segle, al costat de Martin Luther King i el Mahatma Gandhi."

I Marcelo Pinto, bisbe de Paraíba: "Helder ha estat defensor dels pobres, incomprès dels poderosos i estimat dels febles; comunista per als uns, conformista per a d'altres: profeta de l'esperança i de l'amor".

*Va ser estimat pels
febles però
incomprès per molts
poderosos.*

2. El llarg camí que féu Dom Helder.

Breu cronologia del Bisbe roig

1909: Helder neix a Fortaleza, al Brasil. És el desè dels 13 fills de la família Camara-Pessoa.

1923: ingressa al seminari.

1931: és ordenat prevere. Capellà del Moviment Joventut Obra Catòlica, de la Lliga de Professors Catòlics i professor de Religió del Liceu de Ceará. Funda la Lliga Cearense del Treball i la Sindicació Obrera Femenina Catòlica. Afiliat a l'Acció Integralista Brasileira.

1935: director de la Instrucció Pública de l'Estat de Ceará.

1952: bisbe auxiliar de Rio de Janeiro. Primer secretari de la Conferència Nacional de Bisbes de Brasil.

1955: responsable de l'organització del Congrés Eucarístic Internacional de Rio de Janeiro.

1956: funda la Creuada Sant Sebastião i se'l comença a conèixer com a bisbe de les *favelas*.

1959: crea el *Banc de la Providència* i la *Fira de la Providència*.

1962-1965: pren part al Concili Vaticà II. Anima el grup de l'església dels pobres, signa el *Pacte de les catacumbes* i funda el *Moviment de la violència dels pacífics* que preconitza un socialisme no autoritari.

1964: arquebisbe de Olinda i Recife, capital de Pernambuco. Es destaca per la seva presència als fòrums internacionals com a veu dels qui no tenen veu.

1968: és a la primera Conferència de l'Episcopat llatinoamericà Medellín, com a vicepresident del CELAM i delegat de l'Episcopat Brasiler.

1968: promou el moviment *Troba-da de Germans*, matriu de moltes de les comunitats de base del Brasil, i el moviment *Acció Justícia i Pau*.

1970: obté el premi Luther King als Estats Units, i participa en el Parlament de les Religions per la Pau, a Kioto, Japó.

1974: li és concedit el Premi popular de la Pau a Oslo, rèplica a l'interdit Premi Nobel, que mai no li serà atorgat.

1974: assisteix al Sínode mundial dels bisbes a Roma sobre l'evangelització del món modern.

1975: doctor *honoris causa* per la Sorbona. Al final de la vida n'arribà a tenir una trentena de doctorats i mai es féu dir doctor.

1977: s'orquestra una campanya de desprestigi del Bisbe roig, de part del règim militar, per embrutar la imatge del Brasil a exterior, denunciant injustícies i tortures

1980: Joan Pau II a Recife l'abraça en públic. Estrena a Ginebra *de La simfonia dels dos mons*.

1985: als 76 anys li és acceptada la renúncia com a arquebisbe d'Olinda i Recife. Alliberat de la responsabilitat episcopal, accepta de recórrer el món per portar el seu missatge (sobretot amb *La Simfonia dels dos mons*). A l'octubre és a Catalunya.

13 de maig de 1988: Dom Helder Camara estrena al Palau de la Música

Catalana la versió catalana de *La simfonia dels dos mons* dins del programa *Catalunya solidària*, en un acte organitzat per l'associació d'Antics i Amics de ME/GSJ.

27 d'agost de 1999: Dom Helder arriba al final del seu camí entre els pobres. El Papa envia un telegrama amb condol per la mort de qui havia estat "un pastor compromès". El Nunci apostòlic presideix els funerals a la catedral d'Olinda.

3. La veu de Dom Helder, veu dels pobres.

Missatges profètics

Helder Camara a la Mutualité de París (1968)

"Jo respecto tots els qui en consciència es vegin obligats a optar per la violència. Però no la violència fàcil dels *guerrillers de saló*, sinó la dels qui donaren proves de llur sinceritat sacrificant la pròpia vida. Sóc del parer que la memòria d'un Camilo Torres i d'un Che Guevara mereixen tant de respecte com la del pastor Luther King."

"Jo dono les culpes als veritables autors de la violència: tots els qui, de dreta o d'esquerra, violen la justícia i obstaculitzen la pau.

"La meva vocació, però, és la de ser un pelegrí de la pau; personalment, prefereixo mil vegades que em matin, a haver de matar jo un altre. Aquesta postura personal es basa en l'Evangeli. Tota una vida d'esforç per comprendre i viure l'Evangeli em porta a la convicció profunda que si l'Evangeli

pot i ha de ser tingut per revolucionari, és en el sentit que exigeix una conversió de cadascú de nosaltres. No tenim el dret de tancar-nos en l'egoisme; ens hem d'obrir a l'amor de Déu i a l'amor dels homes. Però n'hi ha prou amb pensar en les Benaurances per descobrir-hi que el camí a seguir pels cristians és ben clar: nosaltres, cristians estem a favor de la no-violència, que de cap manera es pot confondre amb la passivitat.”

Si l'Evangeli és tingut per revolucionari és perquè exigeix la conversió de cadascú.

“No-violència és creure més en la força de la veritat, de la justícia i de l'amor, que no pas en la força de la mentida, de la injustícia i de l'odi. Si això us sembla moralisme, escolteu-me encara un xic. L'opció a favor de la no-violència, si s'arrela en l'Evangeli, es basa també en la realitat.”

“Voleu ser realistes, si us plau. Llaavors us diré que sí, a qualsevol racó del món –però sobretot a l'Amèrica Llatina– esclatés una explosió de violència, podeu estar segurs que immediatament els grans seran allà i tindrem un altre Vietnam... Voleu encara més realisme? Precisament perquè ens cal una revolució estructural, hem de fer primer una revolució cultural, en un sentit completament nou. Si les mentalitats no arriben a canviar en profunditat, les reformes d'estructura, les reformes de base, no passaran de ser un paper mullat.”

Helder Camara a l'Ajuntament d'Oslo, en rebre el Premi Popular de la Pau (14 de febrer de 1974)

“Gandhi, tu que vas combatre per la pau durant tota la teva vida, i que per mitjà de la no-violència vas aconseguir la independència política del teu poble i vas merèixer d'oferir la teva vida per la unió de tots els homes, quines paraules m'inspires en aquesta hora en què, gràcies a la generositat d'aquest poble fraternal, rebo un premi per la Pau?”

“Martin-Luther King, tu que vas sacrificar la teva vida no solament per la causa dels negres, els teus germans, sinó també per la victòria de la comprensió i de l'amor en el món, què em suggereixes en aquest moment en què rebo el premi popular de la Pau?”

“I vosaltres, els qui creieu en l'obra de la promoció humana per tota la humanitat mitjançant el desenvolupament de la consciència crítica, de la conscienciació; vosaltres, tots els qui creieu en la humanització del món; vosaltres, tots els qui lluiteu per la justícia i per l'amor fraternal, com a camins que porten a la pau tant en els països industrialitzats, com en les contrades subdesenvolupades, què voldríeu que us diguéssiu en aquest moment?”

“Pensant en vosaltres i abandonant-me a l'Esperit de Déu, vull examinar si ens apropem a la pau o ens n'allunyem, i què podrem fer que sigui eficaç, més enllà de les paraules i dels simples gestos, per a fer progressar la pau.”

“Fins quan continuarem parlant de la *guerra justa*, fins i tot després de les pitjors atrocitats comeses sota el pretext de justícia? Fins quan continuarem acceptant que siguin exterminats éssers humans amb el pretext de defensa de la humanitat, quan sabem que el fet de desencadenar una guerra avui és córrer el risc de provocar la desaparició de la vida sobre la terra?”

¿Fins quan seguirem parlant de guerra justa, deixant que idealitzin la carnisseria?

“Fins quan deixarem que aquells qui entonen himnes a la guerra mirin d’idealitzar la carnisseria, l’assassinat dels pobres joves, la destrucció en massa dels infants i dels ancians?”

“Fins quan estarem obligats a sentir repetir les macabres i falses afirmacions que la guerra permet de fer importantíssims descobriments per a la humanitat, que és l’única solució per a posar remei a l’explosió demogràfica, afirmacions que són la font d’innombrables explotacions de l’home?”

“Els conflictes armats, les guerres, no són sinó manifestacions de pertorbacions psíquiques, de desordres socials; són l’expressió de falsos valors culturals, que poden ser transcendits.”

“Una solució als problemes que porten als conflictes armats, al terrorisme i a la guerra, no pot ser trobada

ni per la intensificació de l’acció violenta de la policia ni en les anomenades *guerres justes*. Les solucions només poden ser trobades per mitjà de recerques constants, per un estudi més profund de les arrels de les pertorbacions psíquiques, dels desordres socials i dels valors pseudoculturals.”

“Però mentre l’egoisme continua regint la política del comerç internacional, mentre els monopolis d’ahir són reemplaçats pels hipòcrites oligopolis d’avui, mentre en els països subdesenvolupats els privilegiats locals, tot aliant-se a les macrosocietats multinacionals, creen discriminacions xocants dels ingressos, mal dissimulades per l’índex extraordinàriament equivoc del producte nacional brut, mentre cada any va creixent la distància entre els països industrials i els que proporcionen les primeres matèries i la mà d’obra barata, mentre la injustícia domina el món... la pau és impracticable!”

L'egoisme continua regint el comerç internacional.

“I això sense oblidar que l’existència no solament de *fàbriques d’armes* —i d’armes cada vegada més mortals—, sinó també de fàbriques de guerra, no és pas un mite!”

“Llavors, és possible que jo hagi vingut aquí a entonar l’himne fúnebre de la pau? És que potser hauré vingut per a afegir la meua veu al cor de pes-

simistes que opinen que l'estat del món no té remei i que l'home es troba sense esperança?"

"La humanització del món és possible. Els qui creiem en Déu ens hem passat segles combatent els uns contra els altres, proclamant cadascú que Déu acceptava el paper ridícul de deixar-se monopolitzar per la nostra minúscula facció."

"Un dia, a la fi, hem arribat a admetre un ecumenisme moderat entre les religions que ens semblaven més dignes i menys distants de les nostres. Però, en el millor dels casos, tot fent un ecumenisme *en les altes esferes*, les nostres respectives comunitats sovint continuen en considerar les altres com a encarnacions de l'Esperit del Mal..."

"Pel que fa als ateus humanistes tanquem els ulls per no veure la realitat ben a prop nostre, a vegades en la nostra pròpia família: aquestes persones sinceres que tenen la felicitat negada de creure en Déu però que obren segons la seva consciència i que sovint ens donen lliçons d'amor al proïsme, no solament de paraula, sinó amb fets."

"En un moment tan greu per a la humanitat, per què no hauríem d'unir-nos, nosaltres que tenim la responsabilitat de creure en Déu?"

"Una aliança, un pacte per a exercir una pressió moral sobre els nostres amics, les nostres coneixences, les nostres relacions, perquè prenguin consciència de les situacions injustes, perquè no es deixin manipular, perquè

reaccionin contra tota opressió dels éssers humans, sigui quina sigui la seva naturalesa!"

Tots junts canviarem els governs i alliberarem els militars.

"Tots junts, invencibles: Canviarem els governs tot infonent-los sentiments més humans; alliberarem els tècnics, els quals, finalment, seran capaços d'utilitzar la seva intel·ligència i la seva formació especialitzada al servei de la vida més que no pas de la mort; alliberarem els militars, els quals són homes com nosaltres i també fills de Déu, perquè haurà arribat el dia en què *amb les seves espases forjaran relles, i falçs amb les seves llances. I les nacions no alçaran l'espasa l'una contra l'altra, ni aprendran més a fer la guerra*" (Is 2,4).

"És això un somni? Una utopia? Pel que es pot veure, la Revolució humanitzadora ja ha començat."

Helder Camara al IV Sínode Mundial de Bisbes (1974)

"Quan estem voltats de pobres –i de pobres n'hi ha arreu, tant en els països pobres com en les zones grises dels països rics– arribem a veure ben clar que Crist segueix lloant el Pare perquè avui, com ahir, com sempre, el Senyor amaga la veritat als poderosos

i als savis i la dóna a conèixer als petits. (Lc 10, 21)”

“Quin goig dóna capbussar-se on els oprimits, els esclaus d’avui, els que no tenen dret ni veu, són la presència viva de Crist! Quina joia de poder anunciar l’Evangeli als pobres i de veure com els pobres evangelitzen els seus germans pobres! Us ho dic encara una altra vegada: no es tracta, de cap manera, d’un monopoli del Tercer Món, puix que de pobres en teniu a tot arreu, també en el segon món, també en el primer.”

“Ara que els nostres germans, els rics, estan exposats a estralls espirituals i àdhuc materials cada vegada més greus, ara que han caigut a la trampa de les pròpies estructures multinacionals i dels complexos econòmico-político-militars. Estructures que en aixafar dos terços de la humanitat, arriben també a empresonar en el seu engranatge els que les han inventades, Déu ens crida a adreçar-nos als pagans, com ho féu sant Pau, als bàrbars com ho féu l’Església al moment de l’esfondrament del món romà.”

“No es tracta pas d’abandonar ningú ni de condemnar ningú abans del judici de Déu. Però puix que no trobem com complaure l’esperit i el cor dels rics, per què no intenteu que siguin els mateixos pobres els qui evangelitzin no sols els pobres, sinó també els rics? Per què dubtem que l’Esperit Sant sempre viu i que no deixa mai, pot realitzar miracles més grans que els primers segles del cristianisme?”

“Si nosaltres decidim adreçar-nos als pobres tant dels països rics com

dels països pobres; si els pobres esdevenen la nostra opció primera, haurem de deixar estar alguns estils de vida que recorden el triomfalisme d’ahir, haurem d’abandonar el confort i renunciar al prestigi. Els pobres ens hauran convertit també a nosaltres: això serà encara un miracle més gros.”

“Germans, passem-nos als pagans, passem-nos als bàrbars. No veieu que el pobre ens està fent senyes, com un dia un macedoni es presentà davant de Pau i el pregà: *Passa a Macedònia i ajuda’ns* (Ac 16,10). I era Déu que el cridava a evangelitzar Europa.”

El germà de Dom Helder. El Evangelio de Dom Helder.

Sal Terrae, Santander 1985, p. 75

“Estant jo a Rio de Janeiro em va venir a veure un home que buscava feina i vaig fer el que vaig poder per trobar-n’hi. No va ésser gens fàcil. Al final, vaig escriure a un amic que tenia uns grans magatzems i li vaig dir: «Mira a veure si pots col·locar el meu germà Antoni. Està sense feina i passa gana. Et demano que donis treball a aquest germà meu de sang»”.

“Només rebre la meva missiva, el meu amic em va telefonar de seguida per dir-me que havia donat feina al meu germà Antoni, però que li estranyava molt que fos germà meu. En realitat, ja havia descobert l’estratagema perquè els papers cantaven i els cognoms no corresponien de res. Però no li cabia al cap que el fes passar, aquell home, pel meu germà.”

“Així va anar la nostra conversa per telèfon. Així que vaig despenjar, em va dir: «Dom Helder, no pateixis: ja està fet. El teu germà Antoni ja treballa als magatzems. Li hem donat feina». I després, en un to més confidencial, em va preguntar: «Escolta'm, Helder, i com és que el teu germà ha arribat tan avall? Vols dir que és el teu germà, de veritat?»”

I tant com era germà meu. No havia estat pas un truc, ni havia volgut pas jo abusar de la seva bona fe, ni de la seva amistat. Antoni és el meu germà de veritat, si l'Evangeli és veritat; i per a mi ho és. Però per un moment vaig tenir por que tot se n'anés a rodar si el meu amic descobria massa de sobte el que per a ell no era pas de bon tros evident. Li vaig dir, doncs: «Ah sí? I ja treballa als magatzems?». Ell em va respondre: «És clar que sí i a més li he donat roba i unes sabates, perquè anava que feia pena. Però, si he de ser-te sincer; em sembla que m'has

dit que era germà teu per forçar-me...» «De cap manera, home –li vaig dir jo–. Pots estar ben segur que és germà meu». I ell em féu: «Germà, sí, home, com tots som germans, oi?». Jo li vaig replicar: «Germà de veritat: tenim el mateix Pare. No ho dubtis pas Ja et deia a la carta que érem germans de sang. I és veritat, perquè per ell i per mi Crist ha donat la seva sang: som germans en la sang de Crist Què vols més?»”.

“Llàstima que a darrera hora el meu amic no va voler anar més enllà, i em va dir: «Helder, no juguis amb l'Evangeli»... I em va doldre, perquè jo no hi jugava amb les paraules de l'Evangeli: sinó tot al revés, me les prenia, i me les prenc, seriosament.”

“De tota manera, Antoni continua despatxant al gran magatzem del meu amic, i el meu amic està ja quasi convençut del tot que Antoni és el germà de Dom Helder.”

*(Traducció al català: Missa Jove,
Centre Escolapi de Pastoral.)*

Amb nosaltres, un nou llibre, un nou projecte de catequesi

MONS. XAVIER SALINAS, bisbe de Tortosa.

El Secretariat Interdiocesà de Catequesi de Catalunya i les Illes Balears, després de la consulta als respectius bisbes, ha publicat el llibre *Amb nosaltres*, per als dos primers cursos del procés global de catequesi que inicia els infants de set a nou anys en la vida cristiana, i els introdueix en la celebració de la Penitència i de l'Eucaristia. *Amb nosaltres*, editat en dos volums, un per a cada curs catequètic, presenta tant els continguts de la fe com les activitats pròpies per a la trobada setmanal de catequesi.

La narració catequètica d'aquest llibre és una nova versió del Catecisme *Io sono con voi*, de la Conferència Episcopal Italiana, amb noves il·lustracions i textos per als pares, amb oracions i formulacions breus de la fe. No es tracta, doncs, d'una simple traducció del text italià, cal subratllar-ho, sinó d'una nova elaboració per a una catequesi en el nostre context socio-religiós. En aquest sentit, *Amb nosaltres* es proposa com un instrument al servei d'una catequesi que integra totes les dimensions de la vida cristiana: creure, celebrar, viure, pregar. El seu mateix títol, *Amb nosaltres*, ja anuncia el missatge que el vertebrà: la narració de la història de Jesús, el Fill únic de Déu, fet home de la Verge Maria, mort i ressuscitat, en qui s'han complert les

promeses dels profetes, tal com proclama l'Evangeli de sant Mateu: "La Verge concebrà i tindrà un fill, i li posaran el nom d'Emmanuel, que vol dir *Déu amb nosaltres*" (Mt 1,23).

Està cridat a ser un instrument de comunió pastoral al servei d'una més gran coordinació catequètica.

El llibre *Amb nosaltres*, en la mesura que sigui utilitzat en les respectives diòcesis, està cridat a ser un *instrument de comunió pastoral al servei d'una més gran coordinació catequètica en cada diòcesi, i també en el conjunt de les de Catalunya i les Illes Balears*. Aquest llibre és el primer dels tres que acompanyaran tot el procés global d'iniciació a la vida cristiana de la infància, que va des dels set anys fins al dotze-tretze.

1. Per què aquest nou llibre?

El Concili Provincial Tarraconense, com tants altres documents i reunions

eclesials, assenyala que vivim en una societat marcada per la secularització i el pluralisme, de la qual cosa es dedueix una conseqüència negativa: la ignorància i la indiferència religiosa, amb tota la seva incidència en l'afebliment de l'experiència de la fe, tant en la seva dimensió moral com en la comunitària (cf. CPT, 1). La fe cristiana ja no és pacíficament transmesa i rebuda d'unes generacions a les altres en el marc de les famílies cristians. Aquesta nova situació cultural i religiosa demana una veritable pastoral evangelitzadora que, en l'àmbit de la catequesi, ha de conduir a una nova proposta de la fe. Es tracta de promoure el desvetllament religiós i el primer anunci de la fe per suscitar el sentit de Déu, de la seva presència, en la vida dels infants. Aquest serà el punt de partida per desenvolupar una catequesi al servei de la iniciació en la vida cristiana, tal com es configura en el baptisme, la confirmació i l'eucaristia.

En el moment actual, caldrà que la catequesi sigui una veritable escola de vida cristiana, que acompanya l'anunci de Jesucrist amb la participació en la celebració, la vida i la missió de la comunitat eclesial, a través d'un camí gradual de creixement en la fe. Una catequesi que no dona pas per fet el primer anunci de la fe, al qual segueix la narració dels fets i les paraules de l'Aliança de Déu amb els homes, la seva actualització en els sagraments de la iniciació, i la seva realització en una vida nova, segons l'Esperit. Una catequesi que anuncia Jesucrist, mort i ressuscitat, com Algú present avui en la comunitat eclesial, tal com proclama la promesa del Senyor: "Jo seré

amb vosaltres cada dia fins a la fi del món" (Mt 28,20).

Aquest context pastoral és la clau per entendre el perquè d'un nou llibre per a la catequesi. No es tracta d'una iniciativa puntual, sinó d'un primer llibre de la fe al servei d'un nou projecte de catequesi de la infància, al qual en seguiran dos més. Per altra part, si s'ha escollit un text de la Conferència Episcopal Italiana és perquè respon a un projecte global i coherent de catequesi al servei de la iniciació en la vida cristiana, que és precisament el que també ens preocupa. Si en altres moments hem seguit, més aviat, les experiències catequètiques del món francès, avui sembla que, possiblement, les orientacions i els instruments que provenen de les diòcesis italianes ens poden ajudar. Naturalment, no n'hi ha prou amb traduir un text, caldrà, com s'ha intentat ara amb el llibre *Amb nosaltres*, inserir-lo en la rica tradició catequètica i en el moment pastoral de les diòcesis que formen el Secretariat Interdiocesà.

2. Estructura del nou llibre

Els continguts dels dos volums d'*Amb nosaltres* estan organitzats segons la lògica del Credo, amb una especial atenció al baptisme, l'eucaristia i la penitència, a les grans orientacions del comportament moral i en relació amb l'any litúrgic. Aquests continguts es presenten al llarg d'onze grans unitats temàtiques, sis en el primer volum i cinc en el segon. Aquestes unitats agrupen diversos aspectes d'un mateix tema; això fa que tinguin

alguns avantatges a l'hora de programar la catequesi, ja que es poden desenvolupar tots o be d'una forma més global. Presentem, doncs, el que conté cada volum.

El contingut dels dos volums està organitzat segons la lògica del Credo.

Volum I

A. Desvetllar el sentit de Déu. Aquest bloc temàtic és format per les unitats 1 (Pare nostre que esteu en el cel) i 2 (Déu Pare és sempre amb nosaltres).

Aquestes unitats temàtiques són un primer anunci de Déu Pare i Creador, presentat a partir de l'experiència de les relacions personals. L'ur objectiu és ajudar a desvetllar el sentit religiós dels infants, necessari per continuar la catequesi.

B. Jesús, la Bona Notícia de l'amor del Pare. Aquest bloc temàtic és format per les unitats 3 (Ve Jesús), 4 (Escoltem el que Jesús fa i diu) 5 (Jesús mort i ressuscita per nosaltres). L'anunci de Déu Pare realitzat en les primeres unitats assoleix ara tot el seu significat a través de la narració de la vida de Jesús, revelació del rostre del Pare. Una narració que no fa de Jesús un personatge del passat sinó Algú vivent i actual en la vida de l'Església, en la vida dels cristians.

Volum II

C. Avui la Bona notícia ressona en la comunitat reunida per l'Esperit Sant. Aquest bloc temàtic el formen les unitats 6 (L'Esperit Sant reuneix la família de Déu), 7 (Som fills de Déu), 8 (Anem al sopar del Senyor), 9 (Vivim com a fills de Déu) i 10 (Perdoneu-nos Senyor). Aquestes cinc unitats temàtiques són una iniciació a la celebració dels sagraments, dels seus ritus i paraules, de les orientacions fonamentals de la moral evangèlica. La realitat sacramental vertebrada la vida cristiana i és fonament de l'actuar dels seguidors de Crist. Els batejats, els quals participen en la Taula del Senyor, són cridats i poden viure segons el Manament del Senyor.

D. Una conclusió que és un tornar a començar. Aquest bloc temàtic es presenta en una unitat, l'11 (Anem a rebre Jesús que ve). Aquest tema final adreça la mirada dels infants cap a les realitats últimes, alhora que invita a continuar ara el camí de la vida cristiana seguint Jesús.

3. Un llibre al servei de la catequesi

El llibre *Amb nosaltres* inclou moltes activitats per a la catequesi desenvolupades en una Guia Didàctica per mitjà d'orientacions concretes i noves possibilitats. La Guia s'actualitza constantment a través de noves aportacions que es publiquen en la revista del SIC *Catequesi*. A més a més, la Guia és un instrument molt útil per a la formació dels catequistes a partir de

*El llibre inclou
activitats
desenvolupades en
una guia didàctica.*

la mateixa acció. Del conjunt de propostes que presenten els dos volums del llibre *Amb nosaltres*, volem destacar-ne els aspectes següents:

– És un llibre que ofereix, d'una forma narrativa, els fets i les paraules de l'acció salvadora de Déu-Amor en favor dels homes. Aquest és, doncs, un text narratiu que evoca, fa present, introdueix en la memòria viva de la fe de l'Església. És un text per ser llegit en grup, acompanyat del testimoniatge del catequista, el qual, més que explicar, ha de contar, mostrar els fets de la salvació. És un text que evoca experiències quotidianes, mostra l'acció de Déu en Jesucrist, porta cap a la pregària, indica formes de portar la fe a la vida, i ofereix formulacions senzilles de la fe per a memoritzar-les.

– El llibre porta a desenvolupar una pedagogia del diàleg: de la fe rebuda a la fe expressada. Per això els nens hi poden escriure, així al final serà un llibre que no tan sols contindrà la fe que proclama l'Església, sinó també la fe rebuda en la vida dels infants. Aquest llibre no serà útil per al qui practica una

catequesi centrada tan sols en els coneixements de la fe, o que s'assembla molt a una classe escolar on la importància rau en el text i en les activitats que proposa. És un text que ofereix una pedagogia que integra totes les dimensions: conèixer, celebrar, pregar, viure, testimoniar i participar. L'objectiu d'aquest text és reforçar la condició de testimoni de la fe del catequista, que ara disposa d'un argument, d'una història coherent per contar: la narració de la història de Jesús i la seva actualització en la celebració de la fe i el testimoni cristian.

– Finalment, aquest text fa una referència especial a la família i a la comunitat parroquial. Aquesta dimensió relacional, que és el teixit en el qual es va edificant la vida del nen, constitueix la base del seu creixement com a membre de la comunitat cristiana, contra l'individualisme religiós que mina la realitat mateixa de l'experiència eclesial. Amb relació a la família, en tots els temes sempre existeix un apartat per fer a casa, una crida als pares perquè participin en el camí de la fe. A la revista *Catequesi* s'ofereixen propostes concretes per a reunions de formació amb els pares. A més, la Delegació de Catequesi de Barcelona també ha preparat un material en aquest sentit. Finalment, aquest itinerari catequètic disposa d'un conjunt de set vídeos, amb el títol *Deixeu que els nens*, d'una gran qualitat pedagògica.

IV. L'obrador

El joc de cartes de l'Evangeli de Mateu

J.V. MORAGUES, vicari de Santa Eulàlia d'Esparreguera i membre del Departament Bíblic del CEP.

Aquest joc bíblic ha estat preparar per Mn. Josep Vicenç Moragues, vicari de la parròquia de Santa Eulàlia d'Esparreguera. Acaba de ser ordenat prevere de la diòcesi de Barcelona. Pertany al Departament de Pastoral Bíblica del CEP. Es tracta d'una dinàmica bíblica, d'una peça sortida de l'obrador de la pastoral de Mn. Josep Vicenç amb els joves de la parròquia, sobretot amb els de la JOBAC. Pretén ajudar-los a conèixer millor l'evangeli, de cara a fer una "opció per Jesús, el Crist". Aquest joc bíblic vol endegar l'aportació que, junt amb la part teòrica, vol oferir a la pastoral el Departament de Pastoral Bíblica del CEP que ha entomat el repte del Concili Vaticà de fomentar la pastoral bíblica. Ho vol fer amb una metodologia pràctica (taller/obrador), cercant camins per fer conèixer la Bíblia, estimar-la, pregar-la i difondre-la. El Departament publicarà altres materials en forma d'articles, tècniques, jocs, recursos bíblics al servei de la pastoral en les famílies, escoles, parròquies i grups bíblics dels moviments.

Presentació

Aquest material que us presentem, el joc de cartes sobre l'evangeli de Mateu, i el full explicatiu, van ser preparats en principi per ajudar al treball d'uns grups de joves de 16-18 anys del moviment de la JOC-JOBAC a la federació de Montserrat. El van treballar grups de joves d'Esparreguera, Martorell, Olesa de Montserrat i Gelida. Aquesta dinàmica formava part d'un treball sobre les opcions bàsiques del moviment, al llarg del curs en què aquests grups es preparaven per fer el pas a l'etapa de militància. En concret, aquest joc era la primera part del treball sobre l'opció per Je-

sucrist, que estava organitzat en tres moments segons l'esquema de la revisió de vida: veure, jutjar i actuar. Us presentem el full explicatiu tal com el vam donar als animadors dels grups, tot esperant que, amb les adaptacions que calguin, pugui ser útil per ajudar altres grups d'adolescents i joves, grups d'estudi d'evangeli, etc., a conèixer millor l'evangeli de Mateu.

L'opció per Jesús, el Crist

Primera sessió: Veure

Dinàmica a seguir: joc de cartes sobre l'evangeli de Mateu

Objectiu de la dinàmica: en aquesta primera part, el *veure*, ens proposem fixar-nos en la figura de Jesús i intentar recollir en essència què és el que ell ens proposa, per poder preguntar-nos després de quina manera responem nosaltres a aquesta proposta (segona sessió: *jutjar i actuar*).

Per poder fer això intentarem donar un cop d'ull al conjunt del missatge de Jesús, agafant tot un evangeli, de manera global. Amb aquesta finalitat, hem triat l'evangeli de Mateu.

Com ho fem ?: amb el joc de cartes “cada ovella amb la seva parella”, o més concretament, en aquest cas “cada secció de l'evangeli de Mateu amb els seus textos corresponents d'exemple”. El joc en si, és molt més senzill que aquest títol tan llarg.

Com s'hi juga: disposem de 22 cartes, 11 de les quals contenen fragments de l'evangeli de Mateu, i les altres 11 un títol que indica una secció o bloc de l'evangeli, amb una petita explicació de quina mena de relats trobem en aquella secció, i el seu sentit dins del conjunt de l'evangeli. Convé que us feu una còpia dels fulls on hi ha les cartes per poder retallar-les, si és possible fent fotocòpies sobre cartolina. El monitor del grup ha de tenir al davant també l'original sense retallar, així sabrà quines són les parelles correctes.

Les cartes s'han de posar totes esteses cap per avall sobre la taula. Potser el millor serà posar-les per separat, a un costat totes les que tenen textos, i a l'altre costat les que es re-

fereixen a seccions. Cada membre del grup, per torns, agafarà dues cartes, una de cada tipus, llegirà què hi posa, i si no formen parella, les tornarà a deixar al mateix lloc cap per avall, i passa el torn al jugador següent. Tot-hom haurà d'intentar anar recordant en quin lloc hi ha cada carta i quan aconsegueixi formar una parella les col·locarà juntes, de manera visible, en un altre lloc de la taula per anar construint entre tots l'esquema de l'evangeli de Mateu, amb els seus textos d'exemple.

El qui ha aconseguit formar una parella aleshores pot continuar agafant dues cartes més, fins que falli.

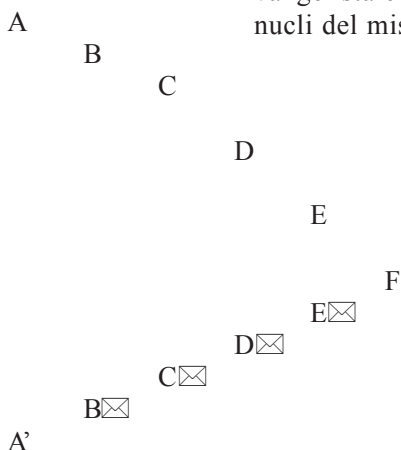
Descripció de l'esquema que segueixen les cartes: les 11 cartes que corresponen a seccions van marcades amb les lletres A, B, C, D, E, F, E', D', C', B', A'. En canvi, les cartes amb textos no van marcades de cap manera. Entre tots els membres del grup s'haurà de discutir a quina secció de les que ja s'han llegit deuen correspondre aquells textos. En la descripció de cada secció hi ha prou pistes per encertar-ho. Si el grup no ho encerta, l'iniciador disposa dels fulls on hi ha les cartes ja posades per parelles, de manera que pot dir al grup si aquella parella és correcta o no.

Perquè aquestes marques tan estranyes (A, B, C, D, E, F, E', D', C', B', A) Doncs perquè l'evangeli de Mateu, com molts altres textos bíblics i molts altres escrits antics d'Orient, segueix una *estructura concèntrica*. Hi ha un bloc central, F, envoltat per una sèrie de blocs relacionats de dos en

dos. Així, A té una temàtica semblant a A', mentre que B està relacionat amb B', etc. Era una manera molt comuna en aquell temps que els lectors veiessin quines eren les idees centrals de l'escrit.

Això ens pot semblar estrany, no saltres estem acostumats a organitzar un discurs de manera lineal: una introducció, primera idea, segona idea, etc., acabant amb una conclusió. Però cal tenir present que en aquell temps el paper era escàs, s'escrivia el text tot seguit, sense signes de puntuació, tot en majúscules, sense separacions entre paràgrafs, ni tan sols entre paraules. I la majoria de la gent només podia escoltar el text que una persona llegia, de manera que s'identificaven les parts d'un escrit per la repetició d'idees semblants.

En el nostre joc veurem aquesta estructura situant les parelles que anem fent ordenades en un lloc visible de la taula, fent la forma:

Col·locant-les així podrem veure els paral·lelismes entre els diferents blocs.

I la darrera qüestió que cal fer-se en aquest joc és: per a què serveix descobrir aquesta estructura de l'evangelí de Mateu? Doncs ens serveix per fer allò que preteníem, veure què ens diu en conjunt l'evangelí, quin missatge fonamental ens vol transmetre. Els evangelistes recullen tradicions sobre fets de la vida de Jesús, i paraules seves que els han arribat dels anteriors cristians, repetides oralment. I volen posar tot això per escrit per deixar un testimoni, el més fidel possible, de qui era realment Jesús. No poden canviar el que els ha arribat per tradició, però unes paraules aïllades es poden interpretar de maneres molt diferents, tretes fora d'un context. Els evangelistes han de donar un sentit a tot un recull de paraules de Jesús, sobretot a partir de la manera com les organitzen, la manera com situen tot allò dins del marc d'una vida de Jesús que acaba en la creu i la resurrecció. Per això, entendre l'estructura de l'evangelí ens serveix per veure què és el que l'evangelista considera fonamental, el nucli del missatge de Jesús.

A- Pròleg i presentació de Jesús Mt 1, 1-4, 25 • Presentació de la figura de Jesús utilitzant el <i>midrash</i>, narracions didàctiques, simbòliques, que anuncien ja des del començament la missió de Jesús: Naixement a Betlem, els mags, fugida a Egipte, els sants innocents... • Predicació de Joan Baptista. • Baptisme de Jesús. • Jesús comença la seva vida pública predicant el Regne de Déu amb paraules i obres. Alguns comencen a seguir-lo.	9 Després de sentir aquestes paraules del rei, es posaren en camí. Llavors l'estrella que havien vist sortir començà a avançar davant d'ells, fins que s'aturà damunt el lloc on era l'infant. 10 L'allegria que tingueren en veure l'estrella va ser immensa. 11 Van entrar a la casa, vieren el nen amb Maria, la seva mare, es prostraren a terra i el van adorar. Després van obrir les seves aquestes i li oferien presents: or, encens i mirra. 23 Jesús recomia tot Galilea, ensenyant a les sinagògues, anunciant la bona nova del Regne i guarint entre el poble malalties i xacres de tota mena. 24 La seva anomenada es va escampar per tot Síria. Li portaven tots els que estaven malalts, els afectats per diverses malalties i sofriments: cindimonats, epilèptics i paralítics; i ell els curava. 25 I el va seguir molta gent de Galilea, de la Decàpolis, de Jerusalem, de Judea i de l'altra banda del Jordà.	B – Sermó de la muntanya Mt 5-7 Bloc en què es recullen paraules i ensenyaments de Jesús sobre el Regne de Déu, agrupant-les en un sol discurs. Ens explica en què consisteix el Regne de Déu. Jesús anuncia que el Regne de Déu arriba, és a prop nostre, i ens cal estar atents per veure que ja està donant fruit emmig nostre. El Regne és la situació en que es fa present de la manera de ser de Déu: la manera com Déu estima, la seva justícia, la pau, la joia.	28 I del vestit, per què us en preocupeu? Fixeu-vos com creixen les flors del camp: no treballen ni filen, 29 però us asseguro que ni Salomó, amb tota la seva magnificència, no anava vestit com cap d'elles. 30 I si l'herba del camp, que avui és i demà la tiren al foc, Déu la vesteix així, ¿no farà més per vosaltres, gent de poca fe? 31 Per tant, no us preocupeu, pensant que menjareu, o que beureu, o com us vestireu. 32 Tot això, els pagans ho busquen amb neguit, però el vostre Pare celestial ja sap prou que en teniu necessitat. 33 Vosaltres, busqueu primer el Regne de Déu i fer el que ell vol, i tot això us ho donarà de més a més.
C – Narració: presentació del Regne amb obres Mt 8-9 Jesús actua amb poder, realitzant miracles, especialment guarint malalts, alleujant els qui pateixen. Els miracles són signes visibles de que el Regne de Déu es fa ara present. A la vegada comencen les discussions entre Jesús i els fariseus, que el critiquen perquè no segueix escrupolosament la Llei jueva, i s'acosta als pecadors, als considerats impurs.	5 Jesús va entrar a Cafarnaüm. Un centurió l'ania a trobar i li suplicava: 6 "Senyor, el meu criat és a casa al llit amb paralisi i sofreix terriblement" 7 Jesús li diu: "Vine a curar-lo." 8 El centurió li respon: "Senyor, jo no sóc digne que entris a casa meua; digues només una paraula i el meu criat es posarà bo. 9 Perquè jo mateix, queestic sota les ordres d'un altre, tinc sol·licitat a les meves ordres. I a un lloc: 'Vés-te'n', i se'n va, i a un altre: 'Vine', i ve, i al meu criat li rano: 'Vés axò', i ho fa. 10 Quan Jesús ho sentí, en quedà admirat i digué als qui el seguien: "Us asseguro que no he trobat ningú a Israel amb tanta fe". 11 I us dic que vindrà molta gent d'orient i d'occident i s'asseuraran a taula amb Abraham, Isaac i Jacob en el Regne del cel, 12 mentre que els hereus del Regne seran llançats fora, a la tenebra; allà hi haurà els plors i el cruixit de dents." 13 Després Jesús digué al centurió: "Vés-te'n, i que es faci com has cregut." I en aquell mateix moment el criat es va posar bo.	D – Sermó missioner Mt 10 Jesús escampa la bona nova del Regne enviant els deixebles a anunciar-lo. Crida a dotze deixebles, gest profètic que proclama la instauració del nou Israel, amb els nous patriarkes de les dotze tribus, escollits entre la gent més senzilla. I els dóna instruccions per a la seva missió: els anima a tenir confiança, malgrat que es trobaran amb persecucions i dificultats, i els convida a anar lleugers d'equipatge, deixar enrere tots els obstacles per proclamar amb el·lusió el Regne.	7 Pel camí prediquen dient: "El Regne del cel és a prop." 8 Cureu malalts, ressusciteu morts, purifiqueu leprosos, traieu dimonis; de franc ho heu rebut, doneu-ho també de franc. 9 No us emporteu cap moneda: ni d'or, ni de plata, ni de coure; 10 no prengueu sarrió per al camí, ni dos vestits, ni sandàlies, ni bastó. El qui treballa, bé es menja el que guanya. 26 Per tant, no tingueu por de tots ells, perquè no hi ha res de secret que no s'hagi de revelar, ni res d'amagat que no s'hagi de saber. 27 Al·lo que us dic en la fosca, digueu-ho a plena llum, i al·lo que sentiu a cau d'orella, pregoneu-ho des dels terrats. 28 I no tingueu por dels qui maten el cos però no poden matar l'ànima; temeu més aviat el qui pot fer que l'ànima i el cos es consumeixin a l'infern.

E – Narració: discerniment del Regne <i>Mt 11-12</i> Jesús actua amb poder, però es veu cada cop més que el poble d'Israel no es converteix, tot i els signes del Regne que Jesús obra enmig d'ells. En aquest bloc apareixen diversos relats de controvèrsies. Un gest de Jesús provoca la crítica dels mestres de la Llei i els fariseus. I Jesús respon ensenyant quin és el veritable sentit de la Llei, que és actuar amb amor envers els altres. La voluntat de Déu és que estímem com Ellens estima.	16 A qui compararé la gent d'aquesta generació? Són com els nois que seuen a les places i criden als seus companys 17 dient-los: "Toquem la flauta, i no ballar, cantem complantes, i no us plan-teu!" 18 Perquè ha vingut Joan, que no menjà ni beu, i diuen: "Té el dimoni"; 19 ha vingut el Fill de l'home, que menjà i beu, i diuen: "Aqui teniu un golut i un bevedor, amic de publicans i pecadors." Però les obres de la saviesa acrediten que és justa." 10 Hi havia un home que tenia la mà paralitzada. Ells preguntaren a Jesús, per poder-lo acusar: "¿És permès de curar en dissabte?" 11 Ell els respongué: "¿Qui de vosaltres, si té una sola ovel·la i li cau en un clot en dissabte, no anirà a agafar-la i la'n traurà? 12 I un home val molt més que una ovel·la! Per tant, és permès de fer el bé en dissabte."	F – Sermó de les paràboles <i>Mt 13, 1-52</i> Bloc que constitueix el nucli central de tot l'evangeli de Mateu. L'evangelista s'adreça a uns cristians desanimats per les dificultats, en un món que no vol acollir el missatge de l'evangeli. Vol animar-los en la seva missió, i recull aquí paràboles de Jesús que conviden a confiar en la força del Regne, que Déu fa créixer encara que el que nosaltres aconseguim sembli molt poca cosa. I vol ajudar a discernir als cristians quin és el veritable camí del Regne.	31 Els proposà encara una altra paràbola: "Amb el Regne del cel passa com amb el gra de mostassa que un home va sembrar en el seu camp: 32 la mostassa és la més petita de totes les llavors; però, quan ha crescut, es fa més gran que les hortalisses i arriba a ser un arbre; fins i tot <i>venen els ocells del cel a fer niu a les seves branques</i>." 44 Amb el Regne del cel passa com amb un tresor amagat en un camp: l'home que el troba el torna a amagar i, ple de joia, se'n va a vendre tot el que té i compra aquell camp. 45 També passa amb el Regne del cel com amb un mercader que busca perles fines: 46 quan en troba una de gran valor, va a vendre tot el que té i la compra.	En aquella ocasió, els deixebles preguntaren a Jesús: "Qui és el més important en el Regne del cel?" 2 Jesús va cridar un infant, el posà enmig d'ells 3 i digué: "Us ho asseguro: si no torneu a ser com els infants, no entrareu pas al Regne del cel. 4 Així, doncs, el qui es faci petit com aquest infant és el més important en el Regne del cel. 5 I qui acull un infant com aquest en nom meu, m'acull a mi. 6 Però al qui fa caure en pecat un d'aquests petits que creuen en mi, més li valdria que li pengessin al coll una mola de molí i l'enfon-sessin enmig del mar.
E' – Narració: discerniment del Regne <i>Mt 13, 53-17, 27</i> Jesús actua amb poder guarint malalts, i amb signes extraordinaris: alimenta el poble amb la multiplicació dels pans (signe de l'abundància del Regne), camina sobre les aigües (signe que fa referència al pas del Mar Roig a l'Èxode, i al relat de la creació) però per resposta es va trobant amb la incomprensió. Primer de la gent de Natzaret, després dels fariseus i saduceus, i fins i tot els seus mateixos deixebles tampoc no l'entenen. Jesús els anuncia que haurà de patir, que el mataran.	54 Arribà al seu poble i instruïa la gent a la sinagoga. Ells se'n estranyaven i deien: "D'on li ve-nen, aquesta saviesa i aquests miracles que fa?" 55 ¿No és el fill del fuster? La seva mare, ¿no és aquella que es diu Maria? Els seus germans, ¿no es diuen Jaume, Josep, Simó i Judes?" 56 I les seves germanes, ¿no viuen totes entre no-saltres? D'on li ve, tot això?" 57 I no eren capaçs d'acceptar-lo. Jesús els di-gué: "Un profeta només és menyspreat al seu po-ble i a casa seva." 58 I no va fer allí gaires miracles, perquè ells no tenien fe.	D' – Sermó eclesial <i>Mt 18</i> Bloc en què l'evangelista s'adreça a la comunitat cristiana per donar criteris sobre com cal actuar quan apareixen conflictes dins la mateixa església. Mateu es centra en problemes que es donaven en la comunitat per a la qual escriu: hi ha gent que es con-sideren els bons cristians, els més compro-mesos, i menyspreen els que no són tan estrictes com ells. Per això recull ensenya-ments de Jesús sobre el valor d'acollir els petits, perdonar, etc.	En aquella ocasió, els deixebles preguntaren a Jesús: "Qui és el més important en el Regne del cel?" 2 Jesús va cridar un infant, el posà enmig d'ells 3 i digué: "Us ho asseguro: si no torneu a ser com els infants, no entrareu pas al Regne del cel. 4 Així, doncs, el qui es faci petit com aquest infant és el més important en el Regne del cel. 5 I qui acull un infant com aquest en nom meu, m'acull a mi. 6 Però al qui fa caure en pecat un d'aquests petits que creuen en mi, més li valdria que li pengessin al coll una mola de molí i l'enfon-sessin enmig del mar.	

C' – Narració: Valors del Regne i conflicte a Jerusalem <i>Mt 19-23</i> Bloc narratiu extens, en què Jesús envia amb radicalitat els valors a seguir per arribar al Regne. Anuncia per tercer cop la seva passió i entra a Jerusalem, on és aclamat com a messiàs. Però allà entra ràpidament en conflicte amb les autoritats del Temple i les classes dirigents d'entre els jueus, als quals Jesús denuncia durament.	12 Llavors Jesús va entrar al recinte del temple i en va treure els qui hi compraven i venien, va bolcar les taules dels canvistes i les parades dels venedors de coloms, 3 i els deia: "Diu l'Escriptura: <i>El meu temple serà anomenat 'casa d'oració'</i>, però vosaltres en feu una cova de lladres." 14 Després, mentre era dins el recinte del temple, se li acostaren cecs i coixos, i els va curar. 15 Aleshores els fariseus van planejar la manera de sorprendre Jesús en alguna paraula comprometedora.	B' – Sermó escatològic <i>Mt 24-25</i> Jesús parla en paràboles de la vinguda del Regne amb poder i del judici definitiu. Amb això recull l'esperança d'Israel d'una intervenció definitiva de Déu en la història, que ha d'acabar amb tota injustícia. Convida a estar atents, a vetllar, perquè avui vivim ja aquest moment definitiu, ens juguem el destí del món i el nostre, i no ens podem quedar al marge.	44 Per això, estigueu a punt també vosaltres, perquè el Fill de l'home vindrà a l'hora menys pensada. 45 ¿Qui és el servent fidel i assenyat a qui l'amo ha confiat la gent de casa seva perquè els doni l'aliment al temps degut? 46 Feliç aquell servent que l'amo, quan arriba, troba que ho fa així! 47 Us asseguro que li confiarà tots els seus béns. 48 Però si aquell servent era dolent i es deia: "El meu amo tarda", 49 i començava a pegar als seus companys, i se n'anava a menjar i beure amb els embriacs, 50 vindrà l'amo el dia que menys s'ho espera i a l'hora que ell no sap: 51 el castigarà i li farà compartir la sort dels malvats. Allà hi haurà els plors i el cruixit de dents.
A' – Narració: Epíleg narratiu-teològic <i>Mt 26-28</i> Part final de l'evangelí, en què se'n narra la passió de Jesús, la seva mort i resurrecció. No és una pura crònica històrica, en la passió és on es veu més clarament qui és Jesús, i perquè ha vingut al món. Per això les tradicions que narraven la passió són de les més antigues entre els cristians. Intenten explicar amb imatges de l'Antic Testament, sobretot dels llibres dels profetes, el sentit de la vida i la mort de Jesús. Mateu recull aquests relats transmesos pels primers cristians	45 Des del migdia fins a les tres de la tarda es va estendre una foscor per tota la terra. 46 I cap a les tres de la tarda, Jesús va exclamar amb tota la força: "Eli, Eli, ¿lemà sabactani?", que vol dir: "Déu meu, Déu meu, per què m'has abandonat?" 47 En sentir-ho, alguns dels qui eren allí deien: "Aquest crida Elies." 48 De seguida un d'ells corregué a prendre una esponja, la xopà de vinagre, la posà al capdamunt d'una canya i la hi donava perquè begués. 49 Els altres deien: "Deixa, a veure si ve Elies a salvar-lo." 50 Però Jesús tornà a cridar amb tota la força, i va expirar. 51 Llavors la cortina del santuari s'esquinçà en dos trossos de dalt a baix; la terra tremolà, les roques s'esberlaren 54 El centurió i els qui amb ell custodiaven Jesús, veient el terratrèmol i tot el que havia passat, van agafar molta por i deien: "Es veritat: aquest era Fill de Déu."		

***V. Terceres Jornades d'Apostolat Seglar
per a preveres al Casal Borja: el servei
a la corresponsabilitat del laïcat
i el ministeri sacerdotal***

Presentació

ANTONI MATABOSCH, Delegat general d'Apostolat Seglar del Bisbat de Barcelona.

L'Arxidiòcesi de Barcelona establí per al curs 1998-1999 que un dels objectius prioritaris diocesans fos la potenciació de la coresponsabilitat del laïcat, d'acord amb el que va decidir el Concili Provincial Tarraconense i la posterior concreció a la nostra diòcesi en el Pla diocesà de prioritats per a l'Apostolat Seglar. Les Jornades d'Apostolat Seglar per a preveres són una bona aplicació d'aquesta prioritat. La responsabilitat del capellà és gran en aquest camp; ell, però, també en pot rebre un bon fruit personal. Heus aquí la finalitat de les III Jornades que se celebraren, els dies 8 i 9 de febrer de 1999, al Casal Borja de Sant Cugat del Vallès.

Les primeres Jornades tingueren lloc el 1997, sobre el tema "El ministeri dels capellans amb el laïcat: missió, teologia, espiritualitat i mètodes" (les ponències foren publicades a *Quaderns de Pastoral*, núm. 161, setembre de 1997, pàg. 3-96). L'any següent, les II Jornades estudiaren el tema "Preveres i laics, cridats a continuar el dinamisme de l'Encarnació de Crist. Conseqüències pastorals i espirituals" (*Quaderns de Pastoral*, núm. 164, maig-juny de 1998, pàg. 3-42).

En les III Jornades s'examinà el mutu enriquiment entre el ministeri presbiteral i el treball vers una cores-

ponsabilitat del laïcat. La promoció d'un laïcat adult és un camí vers la maduresa del prevere. A aquestes Jornades hi assistiren una cinquantena de preveres i seminaristes en etapa diaconal. Aquesta vegada, la manera de treballar fou més inductiva. Les Jornades s'iniciaren amb el testimoniatge de cinc capellans de diverses generacions i diversos camps de treball. Explicaren com han acompanyat el creixement dels laics; la seva pròpia maduració com a preveres a partir del ministeri amb els laics; la relació entre vida espiritual del prevere i ministeri amb els laics; temptacions del prevere en la seva dimensió de responsable de la comunitat. El lector podrà constatar la sinceritat, frescor i profunditat d'aquests testimoniatges que publiquem. La tarda del primer dia estigué dedicada a continuar els testimoniatges dels presents, en una llarga sessió on, a partir de les experiències pastorals, s'aprofundí en l'espiritualitat dels preveres.

El segon dia, Mn. Antoni Bravo, responsable general del Prado, ajudà els presents a anar més a fons sobre els temes tractats. Les seves valuoses aportacions, que també publiquem aquí, revisades i ampliades per l'autor, desenvolupen tres grans temes: l'acompanyament, l'estar al servei de la coresponsabilitat, i els laics i la seva pertinença eclesial.

En l'avaluació del darrer dia es constata la importància d'aquestes Jornades com a espai diocesà de reflexió per als preveres de totes les tendències i sensibilitats. Sovint les reunions de capellans o bé són de caire pràctic i organitzatiu, o bé són recessos espirituals; en canvi, aquestes Jornades suposen una síntesi entre expe-

riència personal, praxi pastoral, espiritualitat sacerdotal i bona teologia.

La publicació dels cinc testimoniatges personals i de les ponències pot servir no solament per refrescar la memòria dels qui assistiren a les Jornades, sinó com a materials de reflexió personal o en grups de preveres.

El servicio a la corresponsabilidad del laicado y el ministerio presbiteral

ANTONIO BRAVO, responsable internacional de l'Associació Apostòlica del "Prado".

Esta intervención tendrá tres partes: En la primera presentaré algunos puntos acerca del acompañamiento de los laicos por los presbíteros; la segunda insistirá en la corresponsabilidad de los laicos; en la tercera, abordaré algunos problemas concernientes al laicado en relación con la acción pastoral de las parroquias y comunidades. Con las dos primeras partes intento responder a la cuestión: ¿Cómo el apostolado seglar nos ayuda a comprender mejor nuestra identidad sacerdotal y ministerial? La interacción correcta entre laicado y ministerio permite, a unos y otros, comprender mejor su propia identidad en el seno del único Pueblo de Dios. La tercera parte busca ser un ensayo de respuesta a preocupaciones expresadas con frecuencia en nuestras comunidades.

Primera parte: el acompañamiento

El Papa señala en *Pastores Dabo vobis*: “cuanto más se profundiza en el sentido de la vocación propia de los laicos, más se evidencia lo que es propio del sacerdocio” (nº 3). Ahondemos esta intuición y cómo puede desarrollarse en los procesos de acompañamiento, pues fue, sin duda alguna, el punto de insistencia en los

testimonios de ayer. Me propongo hacerlo subrayando cuatro aspectos.

1. Identidad en camino

El sacerdote, existencialmente hablando, está llamado a negociar continuamente su identidad. No es una identidad adquirida de una vez para siempre, sino que se realiza día a día a través de la relación con el mundo, con los laicos y las comunidades. La dimensión sacramental del presbítero adquiere sus perfiles existenciales en la historia, en el diálogo con la cultura y las culturas de los pueblos.

*El sacerdote está
llamado a negociar
continuamente su
identidad.*

El presbítero es un hombre que camina con los hombres; es un fiel cristiano, un discípulo, que avanza con los otros discípulos, que crece y se realiza con ellos. No basta con decir que el sacerdote es un hombre para los demás, insistamos: es un hombre con los otros hombres. Jesús fue el hom-

bre para los demás porque vino como Emmanuel, Dios con nosotros. Este punto tiene ya su interés, pues sólo viviendo con los hombres su humanidad y el Evangelio, podrá desarrollar la vocación y misión recibidas a favor de sus hermanos los hombres.

Otro punto importante para la teología misma del sacerdocio ministerial es la solidaridad profunda que debe existir entre los ministros ordenados y los hombres. La ordenación les da la gracia, el poder y la exigencia radical de seguir el camino existencial por el que Jesús llegó a ser Sumo Sacerdote. La carta a los Hebreos insiste en la solidaridad como camino del devenir sacerdotal. El Hijo ha venido como hombre a salvar a los hombres: “No ha venido en ayuda de los ángeles, sino de la descendencia de Abraham. Así debía parecerse en todo a sus hermanos, a fin de devenir un Sumo Sacerdote misericordioso y al mismo tiempo acreditado ante Dios, para borrar los pecados del pueblo” (Heb 2, 17-18). Por otra parte, y este punto es olvidado con frecuencia en nuestra teología, el camino de la solidaridad y de la obediencia hasta la muerte ha introducido a Jesús el sacerdocio definitivo. “Porque todo Sumo Sacerdote está instituido para ofrecer dones y sacrificios; de ahí que necesariamente también él tuviera que ofrecer algo. Pues si estuviera en la tierra, ni siquiera sería sacerdote, habiendo ya quienes ofrezcan dones según La ley (...) Mas ahora ha obtenido él un ministerio tanto mejor cuanto es Mediador de una mejor alianza” (Heb 8, 3-4.6). Jesús, por tanto, ha llegado a ser Sumo Sacerdote de una mejor alianza reco-

riendo el camino de la solidaridad hasta el extremo, tal como puede contemplarse en la Pascua.

¿Qué quiere decir esto para nosotros? Pues que el sacerdocio es un camino, un itinerario permanente; un camino que ha de reflejar la solidaridad de Jesús con todos los hombres, la solidaridad del Verbo encarnado con todos ellos. El sacerdote ha de compartir la marcha de la humanidad y ha de ofrecerse para pasar de este mundo y con este mundo hacia el Padre. Este camino Jesús lo recorrió en el Espíritu Santo, y el presbítero sólo podrá hacerlo en la medida que acepta caminar bajo la fuerza de ese mismo Espíritu. El ministerio sacerdotal es justamente un ministerio en el Espíritu; es él quien *está haciéndole entrar o participar* en el sacerdocio de Cristo. San Pablo insistía fuertemente en esta dimensión cuando señala que por la fuerza del Espíritu y el anuncio del Evangelio engendraba al hombre nuevo en cada persona. Su ministerio fue un formar a Cristo en la comunidades, por medio del poder de Dios y entre los dolores de parto (cf. Gal 4,19). Sin el poder del Espíritu, nadie puede llevar a cabo la misión de recrear a los hombres, de engendrar la comunidad de los salvados en Cristo. El ministerio sacerdotal no se reduce a una función social o religiosa. Es un ministerio del Espíritu y en el Espíritu. Podríamos ser líderes, y podríamos hacer cosas estupendas, pero no basta. El ministerio de la nueva Alianza, recibe como misión el formar a Cristo en las personas y en las comunidades.

El acompañamiento de los laicos, por tanto, ha de asumir con claridad

estas perspectivas de solidaridad y de servicio en el Espíritu Santo. No basta cualquier tipo de servicio a la humanidad. Se trata de colaborar con el Espíritu en la recreación de la persona. Más sería reductor si nos quedáramos en las personas solamente y no desarrollásemos unas comunidades que reflejen el rostro de Cristo. Es ésta una primera reflexión a partir y al hilo de lo que ayer se decía.

2. Pedagogía y acompañamiento en la fe

Hay determinadas cuestiones que nos preocupan y que las juzgo de suma actualidad e importancia para un justo servicio a los laicos.

¿Cómo la relación pedagógica y el encuentro con las personas alcanzan una dimensión teológica y sacramental? O también, ¿cómo una relación teológica configura una relación humana y pedagógica? Dicho con otras palabras: ¿Cómo la santidad fecunda nuestra acción y como nuestra acción lleva a una auténtica santidad?

Para enmarcar e iluminar estas cuestiones, es preciso recordar algunas afirmaciones teológicas, algunos momentos fundacionales del mismo ministerio apostólico:

La primera es que el apóstol es un hombre enviado al encuentro de los hombres. Enviado por Dios, a través de la mediación de la Iglesia. El Resucitado sigue diciendo: “Como el Padre me envió, también yo os envío” (Jn 20,21). El envío se concreta en la mi-

sión canónica, pero el envío proviene, en última instancia, de Dios. La conciencia de ser enviado de Dios determina la relación y la manera de situarse en y ante el mundo. Y Dios envía a los suyos para que sean signos e instrumentos que actualicen su cercanía, su inmediatez. Como ministros ordenados, estamos al servicio de la inmediatez de Dios, de la cercanía de Dios a todo hombre. Por eso no podemos actuar como una barrera entre los hombres y Dios, de tal forma que obstaculizáramos su inmediatez y cercanía a cada uno. Para esto recibimos gracia, para realizar este servicio de la inmediatez del encuentro del hombre con Dios. Es curioso, ya el Pseudo Dionisio insiste en que Dios concede su gracia en función de la importancia de la misión que se nos confía. La afirmación se encuentra ya en San Pablo, aunque en otro contexto. Cada uno somos colaboradores de Dios según la gracia recibida (cf. 1Cor 3,5-10). La misión no se la da el hombre, ni es un acto voluntarioso, no soy yo y mi esfuerzo, sino la gracia recibida la que me permite colaborar en la obra de Dios. La colaboración es una participación en el mismo obrar de Dios, participación que es gracia para llevar a cabo su designio de vida nueva para el mundo. Es Dios quien nos asocia por la gracia a su obra. Y cada uno recibe una gracia especial para la edificación de todos.

Evidentemente, si es una gracia nadie se la puede apropiar. Ayer veíamos las tentaciones que nos llevan, con frecuencia, apropiarnos del proyecto de Dios. Por otra parte, si el ministerio es una gracia para colabo-

rar en el proyecto de Dios, nadie puede vivirlo por libre, individualmente. Somos todos colaboradores de un mismo proyecto, el cual no nos pertenece, pues es de Dios. La santidad, entonces, supone hacerse servidores de Dios para llevar adelante su plan, su voluntad de salvar y de reunir a la humanidad en un solo pueblo. Esto tiene unas consecuencias prácticas para nuestras vidas.

Todos colaboramos en la obra de Dios, pero el crecimiento sólo él puede darlo; nosotros aportamos lo que de él recibimos. La participación en la obra de Dios es gracia y cada uno ha de vivirla con plena fidelidad al don de Dios. La pereza no puede agradarle, pero tampoco el atribuirse una misión sin recibirla. He aquí el camino a seguir: “No soy yo quien trabaja, sino la gracia de Dios que está conmigo”, (1Cor 15,10).

¿Qué implicaciones percibimos para nuestra vida concreta?

Necesitamos vivir una pobreza radical en el ministerio, una total desappropriación. La misión es gracia. El protagonismo no es nuestro. El protagonista es y permanece Dios. Con su gracia nos capacita para ser sus colaboradores. Su gracia trabaja en nosotros. Cuando hablamos de pobreza solemos pensar inmediatamente en lo económico, pero, en realidad, se trata de algo mucho más profundo.

Es necesario vivir la humildad del Siervo, que se entrega incondicional y gratuitamente a la obra del Padre en el silencio y en la acción. El Hijo se sien-

te amado porque el Padre le da a conocer lo que hace, porque lo asocia a su obra. “El Padre ama al Hijo, le muestra todo lo que hace” (Jn 5, 20).

El acompañamiento comporta una docilidad al Espíritu y una actitud de discernimiento permanente. Somos colaboradores del trabajo que Dios ha iniciado ya. Antes que nosotros lleguemos a los hombres, el Espíritu nos precede; él está ya actuando en la historia, y en cada persona y acontecimiento. Nosotros no somos más que servidores y colaboradores de su acción.

*El acompañamiento
comporta docilidad
al espíritu
y un discernimiento
permanente.*

Y esta acción debe realizarse siempre dentro de la comunión apostólica, pues somos servidores, los unos con los otros, del plan de Dios sobre las personas y la historia de nuestros pueblos.

3. Relación teológica con las personas, grupos y comunidades

He aquí la relación que deseáis mantener con las personas, grupos y comunidades. Ayer os expresabais con estas palabras:

“*Fe* o confianza en las personas”

“Auténtico *amor* e incluso amor de alianza con las personas”

*“Esperanza contra toda esperanza,
una paciencia activa”*

*“Actitud permanente de discerni-
miento”*

Las cuatro palabras clave nos reenvían a la iniciativa y prioridad de Dios en nuestras vidas y la existencia de los laicos que acompañamos. Así se nos plantea de raíz cómo estamos acompañando realmente a las personas, y si estamos viviendo con plenitud nuestra identidad ministerial.

*a) Fe o confianza en las personas:
Una doble vertiente*

¿Cómo encabezamos y cómo acompañamos la marcha del pueblo de Dios?

Fe en el Dios que camina con su pueblo y cuya fidelidad es inquebrantable; fe en el compromiso del Señor a favor de cada persona, pues él nunca abandona a los suyos. Más todavía, el Padre está atrayendo a la humanidad hacia su Hijo, aunque los hombres no sean conscientes de ello. Ayer, en vuestras intervenciones, citabais a Oseas: “Con cuerdas humanas los atraía, con lazos de amor (...) Mi pueblo tiene querencia a su infidelidad” (Os 11,4-7). Tener fe y confianza en las personas, es creer en última instancia en la acción fiel de Dios.

Dios es fiel y permanece siempre fiel. En ese sentido la afirmación de Karl Barth es muy acertada, cuando insiste en que los hombres podemos prescindir de Dios pero Dios ya no puede prescindir de ellos ni abando-

*Los hombres podemos
prescindir de Dios,
pero Dios ya no
puede prescindir de
ellos ni abandonarlos.*

narlos ¿Cómo podría el Padre renegar del hombre si su Hijo ha asumido de una vez para siempre la condición humana? La revelación nos dice que Cristo se ha identificado con todo hombre y en particular con los pobres. Servir a Cristo es seguirle en su amor por los hombres, como Jn 12, 26 nos lo recuerda: “Si alguien quiere servirme, que me siga”. El seguimiento de Cristo no puede detenerse en un momento o ante un escollo. El discípulo está llamado a seguirlo hasta la Cruz, hasta el don de la vida. Esta fe en Dios y en su designio salvífico, que crea, sana y desarrolla la libertad del hombre, funda la esperanza del ministro; también permite superar las paradojas de la vida. Si Dios está trabajando en el hombre, yo puedo tener confianza y esperanza de que la obra se realizará. Si a veces nos agitamos tanto, es por que somos hombres de poca fe y de poca esperanza. Jesús dice: “Mis ovejas escuchan mi voz. Yo las conozco y ellas me siguen. Yo les doy vida eterna y no perecerán jamás. Nadie las arrebatará de mi mano. El Padre que me las ha dado es más que todos y nadie puede arrebatar nada de la mano del Padre. El Padre y Yo somos una sola cosa”. (Jn 10,27-30). Esta honda convicción funda, en última instancia, el dinamismo gozoso del ministerio: Saber que nada le será arrebatado al

Padre. Por tanto, no podemos deses-
perar nunca de ninguna persona, ni de
ningún grupo, ni de ningún colectivo,
pues Dios trabaja ya en ellos. Si des-
esperamos del mundo o de la gente, si
nos cansamos en los procesos, ¿no
será en el fondo que estamos olvidan-
do la dinámica más profunda de la fe
de un pastor? Dios colabora con él y
le pide ser su colaborador.

b) El amor de alianza

La fe y la esperanza del pastor al-
canzan su máxima intensidad en el
amor capaz de anteponer los intereses
de los otros a los propios. El amor
auténtico es el que afirma la libertad
del hombre por encima de cualquier
interés y de cualquier proyecto. El
ministro de la nueva alianza –somos
ministros de la nueva alianza– está lla-
mado a desarrollar la comunión y la
libertad del Espíritu. Su ministerio es
un ministerio de vida, no de muerte. Es
el ministerio mismo del Espíritu, es
decir, de vida y de libertad. (cf. 2Cor
3). Engendrar, crear vida y libertad
será tarea permanente del ministerio
presbiteral. El apóstol recibe la misión
de significar y actualizar la Alianza de
Dios con la humanidad. Él se encuen-
tra al servicio, y en este sentido podí-
amos hablar de una sacramentalidad
personal, de un encuentro interperso-
nal entre Dios y el hombre. Este ser-
vicio no sólo se expresa en la liturgia,
sino a través de toda acción apostóli-
ca; implica todo el ser y el hacer del
presbítero.

Dios toma la iniciativa y se liga con
amor sponsal a un pueblo y a una

humanidad. Este amor es un amor sin
vuelta atrás; se libró de una vez para
siempre. Amó a la iglesia de una vez
para siempre, formando una sola car-
ne con ella, y no hay posibilidad de
ruptura; aquí el divorcio no existe.
¿Qué quiere decir esto para un sacer-
dote? Pues que no podemos nunca
divorciarnos de nuestro pueblo, de
nuestra gente. Cualesquiera que sean
las circunstancias, cualesquiera que
sean sus infidelidades o sus agresio-
nes. El amor sponsal supone asumir
una actitud decidida de quien perma-
nece fiel en medio de la infidelidad. Se
trata de instaurar una relación de amor
con las personas, grupos, con el mun-
do según los parámetros de la Alianza
nueva y definitiva que el Padre ha es-
tablecido en la sangre de su Hijo. Los
esquemas de la pedagogía y del amor
según el mundo son y restarán siem-
pre insuficientes para guiar las relacio-
nes del presbítero con sus hermanos
de camino.

Ayer alguien decía justamente,
cómo en la relación con los laicos ha-
bía encontrado sentido a su celibato
apostólico, precisamente en esta res-
ponsabilidad con un pueblo. Todo esto
quiere decir que el ministerio sacerdo-
tal hunde sus raíces más allá de unas
funciones, o de unas relaciones; las
hunde en el Dios de la Alianza, que nos
llama a significar continuamente su
iniciativa de amor en el mundo. El mi-
nisterio del Espíritu será justamente
siempre un ministerio de vida, de amor,
de libertad, que tendrá su expresión en
la palabra y en el sacramento. Asume
la totalidad del hombre, de la perso-
na. El servidor del Evangelio debe
permanecer en camino junto a los

cansados y abrumados. Ha de ponerse en busca de los descarriados. Los ama y los busca con la misma pasión del Hijo.

c) Un discernimiento continuo

Nuestra acción pastoral parte con frecuencia de unos principios o de unas funciones que debemos realizar. En ocasiones, pueden guiarnos unos principios geniales, estupendos; en otras ocasiones serán unos proyectos o unos valores; también puede hacerse a partir de unas verdades teológicas, de unos modelos eclesiales. Ahora bien, el ministerio del educador de la fe debe avanzar de otra forma. Debe ponerse en actitud de discernir por dónde Dios está conduciendo a su pueblo hoy, por dónde el Espíritu hace progresar la historia de la humanidad. Este discernimiento será siempre comunitario y eclesial.

En este discernimiento todos han de ser protagonistas, evidentemente también los laicos, sobre todo en aquello que les concierne a cada uno personalmente. Esta actitud de discernimiento permanente conlleva el renovarnos profundamente en nuestra oración de pastores: una oración que asume la perspectiva profética, del vigilante, del que descubre los caminos por donde Dios está llegando a la humanidad hoy, para proclamarlos y anunciarlos. La evangelización es una proclamación de lo que ya está aconteciendo, de los caminos por los que Dios esta llegando. “Súbete a un alto monte, mensajero de Israel...” (cf. Is 40,1-11; 52,7).

Cómo discernir en el mundo de hoy esta presencia por la que Dios esta visitando a su pueblo, es algo muy importante; pero es necesario afirmar también que la tarea del vigilante consiste también en discernir los caminos por los que llegan los lobos, los caminos por donde llega el padre de la mentira, para salir y afrontarlos. Por eso la oración introduce en una lucha constante y permanente. La oración no es un repliegue sobre si mismo, sino que es un salir al frente de unos riesgos que vive un pueblo.

*La vida de los
seglares ha de
alimentar la oración
del sacerdote.*

Junto al discernimiento se encuentra, pues la intercesión. Estamos urgidos a acompañar de forma permanente a un pueblo, a las personas en nuestra oración. El ministerio de intercesión forma parte del acompañamiento. El acompañamiento, por otra parte, conduce a la oración. La vida de los seglares ha de alimentar la oración del sacerdote, y su oración ha de guiar su palabra y su acción. Los presbíteros vivimos una interacción continua entre oración y acción. “Digo la verdad. En Cristo no miento. Mi conciencia me lo atestigua en el Espíritu Santo. Siento una gran tristeza y un dolor incesante en el corazón. Desearía ser yo mismo anatema, separado de Cristo por mis hermanos, los de mi raza, según la carne. Los israelitas de los

cuales es la adopción filial, la gloria, las alianzas, la legislación, el culto, las promesas y los patriarcas. De los cuales también procede Cristo, según la carne, el cual está por encima de todas las cosas, Dios bendito, por los siglos Amén”. (Rom 9,1-5). Este deseo de Pablo, incluso de ser anatema por su pueblo, ha de animar el ministerio de acompañamiento, del educador de la fe.

4. Una carencia

El acompañamiento de personas, grupos y movimientos debe hacerse en el marco de nuestra misión total: la edificación del pueblo de Dios.

El ministerio apostólico no puede perder de vista que Dios ha querido salvar a los hombres no aisladamente, sino como pueblo de Dios (cf. LG 9) y que, por lo tanto, todo acompañamiento y toda evangelización han de desembocar espontáneamente en la formación del pueblo de Dios. Y no digo solamente comunidades, o grupos o movimientos, digo pueblo de Dios. Esta convicción tiene consecuencias muy prácticas.

Sin un pueblo de referencia, las personas tienden a la dispersión. Necesitan pertenecer a un todo, al Cuerpo de Cristo. Sabemos cómo muchos esfuerzos que hemos realizado, al carecer de este sentido de pueblo, se han perdido en el tiempo y en el espacio. Las tierras movedizas se las lleva la riada de este mundo. No hay comunidades de referencia, no hay un pueblo de referencia. Y sufrimos por ello. El

seguimiento de Jesucristo nunca es un asunto meramente individual, siempre es una cuestión de pueblo de Dios; es todo un pueblo que está llamado a seguir a Jesús. La Iglesia es un comunidad, un pueblo de discípulos.

Sin un pueblo de referencia las personas tienden a la dispersión, necesitan pertenecer a un todo.

Si se confundiera el pueblo con un grupo o movimiento estaríamos en la tentación sectaria. El Evangelio, el Nuevo Testamento, subraya que somos Uno en Cristo, somos su cuerpo. De los dos pueblos, Dios ha hecho un solo pueblo en Cristo. Los muros de la enemistad y de separación tienen que ser abatidos para formar un solo cuerpo. Y esto supone una conversión permanente. El ministerio del Espíritu vela y trabaja para que la diversidad de dones y de carismas, tanto personales como grupales, contribuyan a la edificación del único pueblo de Dios. El Espíritu regala la diversidad y hace posible la comunión. El Espíritu es siempre el Espíritu de comunión. “La gracia de nuestro Señor Jesucristo, el amor del Padre y la comunión del Espíritu”, recordamos al inicio de la Eucaristía. Tenemos aquí, a mi entender, un criterio decisivo para todo discernimiento.

El Espíritu regala los diferentes carismas para la edificación del único

Cuerpo de Cristo. Pablo manda callar a los que dicen tener el don lenguas, si no contribuyen a la edificación del todo. (cf. 1Cor 14). Una pastoral de conjunto contribuye a desarrollar un ministerio correcto, pues permite que los carismas se pongan al servicio de la diversidad o diferencia en la comunión, en la edificación del misterio de comunión y de misión que es la Iglesia. San Pablo escribe: “Del mismo modo que el cuerpo es uno y tiene muchos miembros, y todos los miembros del cuerpo, por muchos que sean no forman más que un solo cuerpo, así también Cristo. Porque todos nosotros, judíos o no judíos, esclavos o libres, hemos recibido un mismo Espíritu en el bautismo, a fin de formar un solo cuerpo; y todos hemos bebido también del mismo Espíritu” (1Cor 12,12-13).

El ministerio del Espíritu recibe la misión de hacer posible esta comunión: Formar el Cuerpo de Cristo, asociando a todos sus miembros a través de la palabra, de los sacramentos y de las otras funciones propias del ministerio. La raíz última se encuentra en el designio del Padre: “Dios ha dispuesto cada uno de los miembros en el cuerpo como le pareció conveniente” (1Cor 12,18). Es su voluntad, Dios establece la misión y función de cada uno en el Cuerpo. No son las cualidades personales el determinante último de una vocación, sino la voluntad del que llama gratuitamente a trabajar en su obra. Hay gente que puede tener mejor pedagogía y mejor relación humana que un presbítero... Esto es otra cuestión diferente. San Pablo concluye: “Dios mismo distribuyó el cuerpo

dando mayor honor a lo que era menos noble, para que no haya divisiones en el cuerpo, sino que todos los miembros se preocupen los unos de los otros” (1Cor 12,24-25). Por otra parte, Dios ha formado el Cuerpo dando más honor a los más pobres, a los más insignificantes. Y esto para que no se rompa la comunión. Es muy curioso, a veces decimos que la opción preferencial por los pobres va a romper la comunión. San Pablo dice lo contrario: Dios ha dado preferencia a los pobres para que no se rompa la comunión. Los pobres son un camino auténtico para entrar en comunión. Entonces, justamente, tenemos que ayudar en nuestro trabajo de ministros del Espíritu a vivir esta solidaridad, esta responsabilidad activa entorno a los más insignificantes, a los más pobres, para que no se rompa dicha comunión.

2ª Parte: Al servicio de la corresponsabilidad

En esta segunda parte, reflexionaremos sobre cómo el ministerio presbiteral ha de trabajar para desarrollar la corresponsabilidad del laicado. Tras insistir en el acompañamiento, abordamos la cuestión de la corresponsabilidad del laicado en la misión de la Iglesia en el mundo y a favor del mundo. Antes de iniciar la reflexión propiamente dicha, me permito hacer algunas observaciones:

En una mentalidad democrática y desde un pensamiento sociológico, que es en el que nos movemos hoy tantas veces, y no lo digo en plan ne-

La corresponsabilidad es un asumir conjuntamente los destinos del mundo y de la Iglesia.

gativo, la corresponsabilidad se piensa como un asumir conjuntamente los destinos del mundo, de la Iglesia, etc. Se trata de compartir unas responsabilidades que afectan a todos. Somos todos responsables del todo, aunque no lo seamos de la misma manera. Y si esta mentalidad creciera, tanto dentro como fuera de la Iglesia, sería ya un paso muy positivo.

Pero aquí pueden surgir las dificultades del pensamiento sociológico. Siguiendo su lógica, serán las cualidades personales las que determinarán el modo del compromiso y el grado de responsabilidad, es decir, el que más cualidades tenga podrá asumir más funciones, más tareas. Estamos, pues, ante un cuerpo social, y en un cuerpo social se distribuyen las tareas según las leyes de la competencia y de la concertación democrática. Así entendida la corresponsabilidad, ésta suele conducir siempre, tanto dentro como fuera de la iglesia, a una cierta lucha de poder: ¿de quién es competencia? ¿a quién le corresponde? Insisto: La participación activa, democrática, es, con todo, mejor que la pasividad. Esta lucha de poder puede ser un despertar benéfico para unos y para otros. Es un progreso en la humanidad, aunque eso no es todo. Dicha visión de la corres-

ponsabilidad, sin embargo, no es la que se desarrolla desde la teología y desde la Escritura, aunque no se contrapongan y puedan ser complementarias. La lógica de la fe tiene sus propias exigencias y orientaciones, que han de desvelarse en la corresponsabilidad histórica.

Somos complementarios e interdependientes: no nos realizamos más que en la relación de un tú y un yo.

Hay un segundo nivel en la reflexión: la corresponsabilidad a partir de la antropología integral, es decir del hombre como ser social, situado en el mundo. La corresponsabilidad, entonces, se piensa en términos de interdependencia y complementariedad. Somos complementarios los unos de los otros. Somos interdependientes. El hombre no se realiza más que en la relación de un tú y un yo. Somos responsables los unos de los otros. Mi libertad es la posibilidad de la libertad del otro. Y éste es ya un camino de mayor progreso, pues nos abre a ho-

Somos responsables los unos de los otros: mi libertad es la posibilidad de libertad del otro.

rizontes más profundamente bíblicos que el anterior.

Ahora bien, en mis reflexiones me situaré más en la lógica de la fe, sin por ello olvidar las dimensiones sociológicas y antropológicas de la corresponsabilidad. En esta perspectiva, la corresponsabilidad es, ante todo, un responder juntos ante el Otro. No ante mi mismo, que esto no sería responsabilidad. Responsable es el que es capaz de responder, pero de responder ante otro. La corresponsabilidad se presenta como la capacidad de responder juntos ante otro, y juntos responder ante el Dios creador y salvador. Porque es Dios quien nos ha creado y salvado para vivir como personas libres y responsables, las raíces de la corresponsabilidad debemos buscarlas en Dios mismo en cuanto creador y salvador de la humanidad. Esto quiere decir que los hombres son siempre corresponsables, consciente o inconscientemente. La inclusión del hombre en una historia de pecado, es una corresponsabilidad que nos afecta a todos, lo sepamos o no. Recreados en el nuevo Adán, en Cristo, la solidaridad no hace más que crecer. Hemos sido creados en el viejo Adán y hemos sido recreados en el nuevo Adán. Ahora bien, esto supone justamente la llamada a asumir conscientemente esta corresponsabilidad que nos viene del acto creador y salvador de Dios.

La corresponsabilidad la pensamos, pues, desde la dinámica de la vocación última del hombre. En la creación, Dios convoca al hombre a la existencia, al tiempo que le confía una

misión en el mundo. Israel será llamado para una misión. En Cristo, el Pueblo de Dios recibe vocación y misión. Es preciso ahondar en la vocación y misión del hombre, del fiel laico. Intentemos avanzar desde aquí en el sentido de una auténtica corresponsabilidad de los laicos en el mundo y en la Iglesia.

1. El hombre convocado por Dios

Quien se adentra en la Escritura descubre cómo la identidad del hombre le viene dada por Dios. La persona humana sólo puede ser conocida en Aquél que le ha llamado a la existencia. El lema de la primigenia expresión teológica era este: conocer a Dios para conocer al hombre, pues éste fue hecho a imagen y semejanza de Aquél. Después, sobre todo algunos Padres latinos, siguieron el camino inverso: conocer al hombre para conocer a Dios. Las dos maneras pueden ser válidas, pero será necesario estar atentos para no hacer de Dios una proyección del hombre o para hacer de éste una pura emanación de una divinidad que se situara fuera del mundo, del tiempo, de la carne. Los riesgos pueden venir de ambos extremos. La reflexión deberá partir de Cristo, en quien Dios y el Hombre Nuevo se han manifestado, de una vez para siempre. Jesucristo al revelarnos al Padre nos revela también al hombre (cf. GS 22; 41). Jesucristo es la Imagen perfecta de Dios que el hombre está llamado a reproducir. Es el Primogénito.

En la creación, el hombre aparece, ante todo, como un ser convocado a

la existencia, convocado a la libertad responsable. No olvidemos: la creación es creación por la palabra. Ella convoca todas las cosas a la existencia. Y llamándolas al ser, les da también su sentido último. Hoy tenemos un gran problema en el diálogo con la humanidad y con el mundo, justamente a partir de aquí. ¿El hombre se da a sí mismo sentido o lo recibe de otro? Es la cuestión que la Palabra de Dios plantea a los creyentes. Es Dios quien convoca y da el sentido último a lo creado, al hombre. Por eso la creación no es solamente un asunto de leyes naturales, sino que es una cuestión de sentido y de finalidad.

Dios, al crear al hombre, lo convocó a la libertad. Desarrolla su esencia más profunda de sujeto, en la medida que responde ante Quien lo llamó a la existencia y le confió la creación.

La salvación viene a confirmar y desarrollar de manera cualitativa la llamada a la libertad. La carta a los Gálatas recuerda que la vocación última del hombre no es otra que la libertad del amor. “Para ser libres nos libertó Cristo (...) Porque en Cristo Jesús ni la circuncisión ni la incircuncisión tienen valor, sino solamente la fe que actúa por la caridad... Porque, hermanos, habéis sido llamados a la libertad; sólo que no toméis de esa libertad pretexto para la carne; antes al contrario, servíos por amor los unos a los otros” (Gal 5,1.6.13).

La libertad es la capacidad de responder ante Dios. Y ese es el misterio mismo de la persona, la cual puede responder *sí* o *no* a quien la convoca y envía al mundo. Toda educación y

todo acompañamiento que no conduzca a esta libertad y responsabilidad ante Dios, estarán falseados de raíz. Se convertirán, tarde o temprano, en adoctrinamiento, domesticación, colonización..., aunque fuera de tipo moral. En el acompañamiento, cuando afirmamos y hacemos posible la libertad de las personas, tenemos que aceptar de su parte un posible ¡no! El adoctrinamiento es una tentación muy fuerte para todos, laicos o sacerdotes, y para todas las religiones.

Todo acompañamiento que no conduce a la libertad es un adoctrinamiento.

Puesto que Dios nunca ha renegado de su obra, pues vio que era buena, el hombre se realiza sólo a través del ejercicio de su libertad. Libertad que se desarrolla en la historia, y no fuera de ella o del mundo. Por lo tanto, estará siempre condicionada por la historia y por el mundo; está haciéndose, en camino. Los retrocesos son posibles, forman parte de una libertad en progreso. Una libertad uniforme y predeterminada no sería humana, del mundo tal como lo conocemos. A pesar de los posibles retrocesos personales y colectivos, insisto, la capacidad de responder responsablemente ante Dios puede estar condicionada, pero no está muerta jamás. El hombre ha sido creado y salvado para la libertad.

El hombre no es un ser de pulsiones, sino una libertad en camino. Se

equivocan las psicologías que presentan al hombre sólo como un ser pulsional. Porque es una libertad siempre en camino, no realizada plenamente de una vez para siempre, por eso un educador no puede desconfiar nunca de nadie; porque creer en Dios es creer también en su obra, en su salvación y, por lo mismo en la libertad que ha depositado como vocación y misión en el hombre.

El hombre no es un ser de pulsiones, sino una libertad en camino.

2. Dios asocia al hombre a su obra creadora

Cuanto hemos dicho se aplica a todo hombre. El acompañamiento enraizado en la vocación y misión sacerdotales no se extiende sólo a los fieles laicos, sino a todo hombre, sea éste cristiano o no, nos acepte o nos rechace. Es importante no olvidarlo en ningún momento. Dice el Gen 1,28: “Y los bendijo Dios y les dijo: sed fecundos y multiplicaos, y llenad la tierra y sometedla; dominad en los peces del mar, en la aves del cielo y en todo animal que se serpea sobre la tierra”. El hombre tiene que responder de la creación ante Dios, y tiene que responder de todo lo creado. Y por eso un hombre no sería fiel a su vocación, si no asumiera la transformación del mundo según el designio de Dios. La libertad no se desarrolla, en última instancia, mas que a través de la ac-

ción en este mundo. Todos los compromisos, profesionales, sociales, familiares... están, por tanto, incluidos en la misma vocación a la libertad.

Un acompañamiento que se redujera a las personas de *adentro*, del interior de la comunidad eclesial, no asumiría de modo conveniente la vocación del hombre. La responsabilidad ante Dios, con su ayuda, es constitutiva de la verdadera identidad de la persona humana. Todo hombre esta llamado a conocer el designio de Dios sobre la creación, a ser su colaborador en la historia de la creación. Y cuando trabajamos en esto, estamos ya sirviendo la vocación del hombre. La misión de la Iglesia es el desarrollo de la vocación de todo hombre, tal como nos ha sido revelada en el Verbo encarnado. Las dimensiones sociales, políticas, ecológicas de la persona en el mundo, por tanto, no pueden ser ignoradas, pues la vocación a la libertad pasa también por ellas. La Iglesia existe, como lo recuerda la Constitución conciliar sobre la Iglesia en el mundo, para desarrollar la vocación divina del hombre. El olvido de esta verdad hace que el Pueblo de Dios se repliegue sobre sí mismo, que los educadores de la fe tiendan a limitarse a los fieles practicantes. La misión es respuesta a la vocación que Dios ha depositado en todo hombre por el hecho de crearlo y recrearlo en su Unigénito.

3. Dios asocia al hombre a su obra como ser social

El mandato de crecer y multiplicarse presupone la condición social del

hombre. El hombre fue creado a imagen y semejanza de Dios, hombre y mujer. La vocación y la misión la recibe el hombre como ser social, como humanidad. Así se afirma la corresponsabilidad de todos para con este mundo, para que el designio y el proyecto de Dios avance y crezca. No es una corresponsabilidad solamente por el hecho de ser miembros de la Iglesia. Es una exigencia permanente de la condición humana. La humanidad entera es corresponsable, juntamente responsable ante Dios. La educación de la fe supone introducir en el diálogo y en la auténtica corresponsabilidad con el resto de la humanidad. La fe no retira del mundo, sino que amplía los horizontes para colaborar con todos los hombres en el destino que Dios propone a la libertad del hombre: Recapitular todo en su Hijo amado.

4. La única vocación del hombre es la divina

Dios nos convocó desde el inicio para vivir en su amor y comunión. La creación es acto de amor. La salvación recrea a la humanidad para la comunión. La vocación del hombre a la libertad es, en última instancia, una vocación a la Alianza con Dios, a la comunión con Él. Esta vocación divina la realizamos los unos con los otros, todos juntos, jamás solos. Volvamos de nuevo la mirada a *Gaudium et Spes* 22: “El misterio del hombre sólo se esclarece en el misterio del Verbo encarnado. Porque Adán, el primer hombre, era figura del que había de venir, es decir, Cristo nuestro Señor. Cristo, el nuevo Adán, en la misma revelación del mis-

terio del Padre y de su amor, manifiesta plenamente el hombre al propio hombre y le descubre la sublimidad de su vocación (...) El hijo de Dios con su encarnación se ha unido en cierto modo con todo hombre (...) Cristo murió por todos, y la vocación suprema del hombre en realidad es una sola, es decir, la divina”. Por tanto, la corresponsabilidad se enraiza en el hecho de compartir como hombres una misma vocación divina. El hombre es un ser unificado en Cristo, es un ser que recibe su última vocación de Cristo. Esto no quiere decir que todos los hombres sean conscientes de la grandeza de su vocación; algunos pueden rechazarla. Pero el creyente debe ser consciente de la solidaridad que le une a todo hombre, de la llamada a desarrollar en el mundo una corresponsabilidad que se halla inscrita en el mismo designio de Dios sobre el hombre.

La misión del ministerio sacerdotal se halla, pues, al servicio de la vocación del hombre, de la vocación de la humanidad. La vivencia del ministerio de la comunión exige desarrollar la corresponsabilidad de una humanidad que ha recibido conjuntamente la apremiante invitación de llevar adelante el plan de Dios. La vocación y misión alcanza al hombre en lo cotidiano, pues allí, aunque lo ignore, es asociado por el Creador y Salvador a su obra en la historia. La dimensión vocacional del hombre reclama el diálogo franco y la colaboración responsable con todos los hombres de buena voluntad. En la Iglesia estamos urgidos a establecer un diálogo cordial con el mundo. El misterio sacerdotal deberá ser pro-

motor de este diálogo, saliendo a los caminos para ponerse al servicio de la vocación divina de todo hombre. Resumen:

a) El ministro del Evangelio está puesto por Dios al servicio de la vocación única del hombre, y por ello está como apremiado a salir continuamente al encuentro del hombre, dondequiera que éste se encuentre. La misión implica una manera concreta de estar en el mundo y de salir al encuentro de los hombres, de acompañar los procesos del mundo; no sólo los procesos de los militantes, sino también los que el mundo está siguiendo, y los cuales, ciertamente, nos desbordan. No hay recetas de cómo hacerlo, pero sí es importante descubrir el dinamismo con que ha de hacerse. Cuando estaba en la parroquia, la presencia en las asociaciones de vecinos y otros servicios, eran caminos para asumir la vocación divina de los hombres. El trabajo sacerdotal consiste con frecuencia en explicitar lo que el hombre vive ya de manera implícita en el santuario de su corazón.

b) El ministerio supone entonces proximidad a los hombres, solidaridad con ellos. El sacerdote, como lo afirmó el Concilio, es un hombre entre los hombres, un hermano entre los hermanos. Comparte la misma vocación a la libertad. El sacerdote antes que nada será hombre, y compartirá la vocación de hombre. Expresado en terminología escolástica, diríamos: la gracia edifica sobre la naturaleza. Los sacerdotes somos hombres en camino con los hermanos.

c) El ejercicio del ministerio supone siempre, pues, un diálogo con todos los hombres para indagar cuál es el sentido que Dios ha dado a su creación, hacia dónde la lleva, hacia dónde la conduce.

El ministerio es siempre un diálogo con el hombre para indagar cual es el sentido que Dios da a su creación.

d) El ministerio sacerdotal no puede reducirse solamente a una función intraeclesial, aunque ésta sea importante, sino que tiene que hacerse presente en el mundo, allí donde se juega el destino de las personas. Presencia discreta, sí; pero sin quedarnos en la sacristía

5. El fiel cristiano laico en la vocación y misión del Pueblo de Dios

El Nuevo Testamento subraya que todos hemos sido recreados en Cristo; que todos somos uno en él; que todos contribuimos a la formación del único cuerpo de Cristo y que todos compartimos la misma misión. El Concilio Vaticano II se hace eco de estas afirmaciones en el segundo capítulo de la Constitución *Lumen Gentium*, donde habla cómo el pueblo de Dios comparte una misma vocación y misión. En el seno de un pueblo de convocados y enviados, ha de verse la vocación y la misión del laico y del

presbítero. Intentemos de precisar un poco más la vocación y la misión del pueblo de Dios.

En su condición de “sacramento universal de salvación”, es un pueblo llamado a significar y servir la salvación de Dios en el mundo. La acoge y actúa siempre como instrumento para comunicarla. No es el pueblo peregrino el que salva, pero sí contribuye a que la humanidad pueda acogerla.

La vocación y misión son vividas en la medida que este pueblo sacerdotal sigue el camino del Siervo. Igual que Jesús nos salvó “en pobreza y persecución”, así la Iglesia contribuye a distribuir los dones de la salvación en pobreza y persecución (LG 8). En este texto se habla de una distribución o comunicación. La Iglesia tiene que significar permanentemente que ella es la comunidad de los rescatados, de los salvados en Cristo Jesús; no tanto una comunidad *ejemplar*, cuanto testigo de la misericordia de Dios, de su Salvación. No es lo mismo ser testigo que ser ejemplar. La Iglesia está llamada a avanzar por el camino de la penitencia. Es santa y necesitada de purificación. Pablo, dirigiéndose a “los santos de Corinto”, les echa en cara que hay entre ellos pecados como no se dan ni entre los gentiles (cf. 1Cor 5,1). Pero la Iglesia testimonia y significa siempre que es una comunidad de salvados, entregada a la misericordia del Dios fiel y salvador, siempre presente y operante en su seno. La Iglesia tiene la obligación de trabajar para que esta salvación alcance a todos. Es signo e instrumento de salvación en la historia. Su vocación y misión la realiza

como pueblo sacerdotal, profético y real.

El laico cristiano está llamado a asumir la totalidad de lo que es su vocación y misión, no sólo una parte. Como miembro del pueblo santo debe contribuir a actualizar continuamente la vocación y la misión de la totalidad del pueblo de Dios. Es, por tanto, corresponsable de la vocación y de la misión de todos los miembros de dicho pueblo.

Abordemos ahora una cuestión importante, centro de nuestras reflexiones. Cuando el Concilio habla de la secularidad no es para contraponer ésta a la eclesialidad, pero sí dice que lo específico de los laicos es lo secular (LG 31). En la exhortación *Christifideles Laici*, Juan Pablo II subraya que la secularidad ha de entenderse teológicamente y no solamente sociológicamente. La dimensión teológica de la secularidad escapa con excesiva frecuencia a la reflexión de los sacerdotes. Quedamos entrampados en viejos esquemas del pasado, en distinciones de tipo sociológico. Al sacerdote le pertenecería la esfera de lo sagrado y al seglar lo secular, la esfera de lo mal llamado profano. La dimensión teológica de la secularidad recuerda cómo Dios ha inscrito su proyecto en el mundo, y cómo lo ha revelado plenamente en Cristo Jesús. Por tanto, los seglares, como también los sacerdotes, cada uno según su gracia, tienen que colaborar a desarrollar el proyecto único de Dios sobre el mundo, tienen que colaborar a desarrollar la vocación divina del hombre. Y hacia ello han de tender los sacerdotes a

partir de los diferentes aspectos de su ministerio.

Una comprensión exclusivamente sociológica de la secularidad lleva a establecer dos campos contrapuestos: la Iglesia y el mundo. Una comprensión teológica de la secularidad reconoce la distinción sin provocar una división entre uno y otro. La Iglesia es en el mundo en cuanto confiesa la salvación de Jesucristo. Esta cuestión me parece decisiva para cuantos trabajan en el Apostolado Seglar. Juzgo capital el ahondar bien en la dimensión teológica de la secularidad, a fin de superar ciertos dualismos y oposiciones en la vida de los laicos y de los sacerdotes. Cuando construyo la Iglesia estoy edificando ya el mundo y, viceversa, cuando estoy transformando el mundo de acuerdo con el proyecto de Dios, estoy, por lo mismo, construyendo la Iglesia. ¿Tenemos una comprensión correcta de la secularidad? Este es uno de los retos que nos lanza Juan Pablo II en *Christifidelis Laici*: descubrir bien la dimensión teológica de la secularidad, que supone encontrar la unidad profunda de todo en Dios. Porque el mismo Dios que es creador, es salvador. Con ello, entonces, volvemos a afirmaciones del Concilio muy importantes. Cuando decimos que la misión de la Iglesia por ser religiosa es plenamente humana, afirmamos que no podemos desarrollar una misión auténtica sin un desarrollo pleno del hombre. “La ansiosa espera de la creación desea vivamente la revelación de los hijos de Dios” (Rm 8,19). Pablo VI afirma en *Evangelii Nuntiandi*, que la misión de la iglesia es hacer cristianos libres dedicados a

la liberación de los hermanos, dedicados a manifestar esta libertad de Dios en el mundo.

Resumo: El laico cristiano en toda su vida hace presente la vocación y la misión de la Iglesia, que es siempre una vocación y misión para el mundo y en el mundo. La Iglesia no existe fuera de la historia, fuera del mundo. Existe para la historia y en la historia. El sacerdote tampoco es un hombre fuera del mundo. Eso se entendía en el siglo pasado muy bien cuando hablábamos de sacerdotes seculares y sacerdotes regulares, los que estaban en el claustro y los que estaban en el mundo. El Concilio Vaticano II supera esas dicotomías y nos invita a caminar en la unidad y el diálogo, pues la vocación del hombre es única, divina. Y esta vocación se desarrolla a través de la misión en la historia, en el mundo.

¿Cuál es, pues, el servicio de los presbíteros a la vocación y misión de los laicos, partícipes de la triple función de Cristo sacerdote, profeta y rey? Veamos algunos textos de la Escritura que pueden darnos alguna luz.

Pablo recuerda en 2Co 5, 14-20 que con la salvación Dios da el ministerio de la reconciliación. Este, por lo tanto, es un don de Dios al igual que el misterio de la reconciliación. El Padre estaba en Cristo “reconciliando al mundo consigo”. La reconciliación no consiste tanto en que yo me reconcilie con Dios, como las religiones insisten, sino que el Padre nos estaba reconciliando consigo. Y esto es de suma importancia para el acompañamiento. El ministro ha de ponerse al

servicio de la iniciativa divina, dar a conocer el amor gratuito y proveniente. El sacerdote ha de ser signo y voz al servicio de Dios. “Como si Él exhortara por su medio”. El ministerio, como insiste *Pastores Dabo Vobis*, no puede pensarse en primer lugar desde la eclesiología, sino desde la afirmación de que Dios nos está reconciliando consigo en Cristo. Esto nos ayudaría a ubicarnos en el acompañamiento de manera diferente. Se trata de ayudar a entrar en esta dinámica. El ministerio de la reconciliación es fundamental para engendrar a la esperanza. Cuando la verdad de la reconciliación no se ha comprendido, los sacramentos y el ministerio de la palabra pierden la auténtica perspectiva.

Los evangelios de Mateo y Marcos recuerdan (cf. Mt 28 y Mc 16): “Id, pues, y haced discípulos a todas las gentes bautizándolas en el nombre del Padre y del Hijo y del Espíritu Santo”. El Resucitado nos envía por los caminos de la historia para convocar a los hombres. El Señor colabora con ellos en esta misión, dice Marcos. No somos nosotros solamente. ¿Cuál es nuestro trabajo? Que los hombres pasen a ser propiedad de Dios. Bautizarse significa que uno acepta ser propiedad de Otro. ¡Las consecuencias enormes que eso tendría para el acompañamiento! Hacerse propiedad, hacerse bautizar es importante para el cristiano.

Un tercer texto nos recuerda la definición que el Resucitado da del ministerio de Pablo. Definición preciosa, que nos concierne a todos. “El Señor le contestó: vete, pues éste me es un instrumento de elección que lle-

ve mi nombre ante los gentiles, los reyes y los hijos de Israel” (Hech 9,15). Un instrumento de elección que lleve mi nombre, es decir que lleve mi salvación, pues el *nombre* de *Jesús* significa Dios salva. Se trata de llevar a las gentes el nombre que está sobre todo nombre, el único en que podemos ser salvados.

Afirmar que Jesús es el Señor y que no hay otros señores, afirmar que es el Salvador y que no hay otros salvadores, es siempre un desafío al mundo, la evangelización introduce siempre la conflictividad. Ese nombre hay que llevarlo a los gentiles, a una cultura diferente, y no siempre la cultura del mundo coincide con la nuestra. Hay que llevarlo a los reyes, es decir a los poderosos de este mundo, y estos reaccionan de forma violenta ante la amenaza que supone para ellos. Decirle al mundo y al hombre concreto que necesita ser salvado, es siempre conflictivo. Y lo mismo sucede con los hijos de Israel, que creen tener la salvación en la ley. El que lleve el nombre de Jesús, se enfrentará con una cultura de la *razón*. Esta no es el Dios supremo, y señalarlo es conflictivo siempre. Enfrentarse con los poderes fácticos de este mundo, es siempre tenso y conflictivo. Enfrentarse con aquellos que piensan que con su moral y su ley van a conquistar la salvación, tampoco es cómodo. Todos tenemos experiencias en las parroquias: enfrentamiento con la gente buena que piensan que se salvan por cumplir la ley o por hacer una serie de prácticas. ¿Cómo llevamos el nombre de Jesús hasta el corazón de los hombres y de las culturas?

Otra descripción del ministerio, proveniente del Espíritu Santo y de los apóstoles. Es una definición existencial. “Juntamente con nuestros queridos Bernabé y Pablo, que son hombres que han entregado su vida a la causa de nuestro Señor Jesucristo” (Hech 15, 26). Tenemos aquí una buena orientación de lo que existencialmente tendría que ser nuestro ministerio: entregar nuestra vida a la causa de nuestro Señor Jesucristo. No se habla de una parte de nuestro tiempo, sino de toda nuestra existencia. Pablo lo ha traducido diciendo: yo mismo me quería dar con el evangelio. Hay que darse con el evangelio.

Cada uno de nosotros hemos sido puestos por el Espíritu santo al frente de la comunidad. En Hechos 20,28, Pablo recomienda y manda a los presbíteros: “Tened cuidado de vosotros y de toda la grey, en medio del cual os ha puesto el Espíritu Santo como vigilantes para pastorear la Iglesia de Dios, que él se adquirió con la sangre de su propio Hijo”. El Espíritu quiere que conduzcamos a la comunidad a la plenitud de vida en Cristo. El pueblo peregrino necesita de los pastores.

De las reflexiones que acabamos de hacer, podemos sacar dos conclusiones sencillas, pero de gran transcendencia para la relación de los presbíteros con los laicos: La misión de los presbíteros consiste en promover la gracia bautismal del laico; él tiene su misión y su vocación de Dios. Cuantos más fueran los sacerdotes, más tendrían que desarrollar la gracia bautismal. No es la escasez de sacerdotes la que nos debe llevar a desarrollar la

corresponsabilidad, sino la participación en la gracia por la que todo fiel participa en misión de Cristo sacerdote, profeta y rey.

Hemos de ayudar, por otra parte, a que cada laico haga presente la vocación y la misión de toda la Iglesia; que se sienta el portador de una misión y vocación que, por ser común, nos compete a todos. Somos todos responsables ante Dios de la misma vocación y misión, somos corresponsables los unos de otros.

6. *Dialogo*

a) ¿Qué diferencia hay entre el laico y el presbítero?

La vocación y la misión del pueblo de Dios es una sola, no dos. Pero cada uno participa a su manera de esta única vocación y misión. Todos somos responsables ante Dios de desarrollarla. Es decir, se trata de una corresponsabilidad en el mundo y en la Iglesia para llevar a cabo el designio de Dios, tal como se ha revelado en Cristo.

¿Qué diferencia hay entre el laico y el presbítero? Dios da gracias diferentes a los miembros de su pueblo, para que colaboren como Cuerpo en la obra de su Cabeza, en la misma misión. Gracias existenciales, gracias carismáticas, gracias ministeriales, pero aunadas todas ellas en Cristo, Cabeza del único Cuerpo. El ministro ha de significar y contribuir a que la comunidad eclesial sea en el mundo signo e instrumento de la vida y de la acción del Primogénito de la creación.

El mundo es también el lugar de la vocación y misión del presbítero; es corresponsable de cuanto acontece en la historia de los hombres, pues está al servicio de su vocación y misión en el mundo.

Por otra parte, también el laico está llamado a ser corresponsable de la vida interior de la Iglesia. El bautizado es un miembro del Cuerpo único de Cristo y está llamado a contribuir a su crecimiento. Debe responder a su gracia a partir de su especificidad secular, de una verdadera concepción de la secularidad. Así como la política no atañe sólo al laico, sino también al sacerdote, pues éste no está fuera del mundo, el laico no puede limitarse a trabajar el mundo y considerar las cuestiones de la Iglesia como un coto reservado a los clérigos. Más, puesto que la educación de la fe no puede hacerse al margen de las realidades sociales y políticas, es evidente que el sacerdote debe vivir inmerso en ellas si quiere aportar la luz del Evangelio a la experiencia profunda de las personas y de los grupos. El sacerdote está en el mundo y nada de él puede serle ajeno (cf. P.O, nº 6). En el seno de la comunidad, todos, laicos y presbíteros, han de ser asiduos a la oración y la koinonía de los bienes espirituales y materiales. (Hech 2,42-47; 4,32-35).

b) ¿Cómo servir la fe del Pueblo de Dios?

La fe no es propiedad privada. El presbítero es servidor de una tradición y en una tradición, pues está llamado a transmitir la fe del Pueblo de Dios, y

no sus opiniones sobre Dios. Para transmitirla necesita conocerla, recibirla de los fieles animados por el Espíritu, así como del ministerio apostólico. La fe del pueblo de Dios no se confunde con la reflexión de un teólogo, o las intuiciones del fundador de una espiritualidad o movimiento. Es preciso estar muy al tanto, pues el presbítero debe ofrecer la totalidad de la fe. Ciertamente, todo creyente como todo sacerdote puede ser más sensible a algunos aspectos concretos del misterio de Cristo, pero es misión de este último abrir la comunidad parroquial a las diferentes dimensiones del mensaje evangélico. Nadie agota la fuente, pero todos han de poder alcanzarla para saciar en ella su sed. En una parroquia, por ejemplo, puede haber personas que vivan más el sentido de la alabanza gratuita y otras el de la transformación del mundo. Pero la comunidad ha de permanecer abierta y sensible a los unos y los otros.

El presbítero está al servicio del designio de Dios sobre cada persona, no puede imponer sus gustos.

En el acompañamiento de los laicos, esta cuestión de la fe de todo un pueblo es muy importante, pues el presbítero no debe dictar consignas a los laicos, sino ayudarles a ver cómo su vida crece y se desarrolla inmersa de la fe del Pueblo de Dios, abierta a otras posibles maneras de vivir el

misterio de Cristo y enraizados en su Cuerpo que es la Iglesia. El presbítero está al servicio del designio de Dios sobre cada persona y grupo humano. No puede imponer sus gustos personales, ni configurar la vida de los laicos según su propia visión de las cosas. Esto es bastante difícil y exigente.

Recuerdo en este momento la confianza que me hacía un día mosén Breu: “A mí en el seminario me explicaron que lo mejor era hacer la JOC. Me mandaron a un pueblo al salir del seminario, y durante dos años intenté hacer la JOC, y al cabo de esos dos años vi que no marchaba aquello. Es que no había pensado que la JOC era para los barrios obreros, y que yo me encontraba en un pueblo. Pero salí del seminario diciéndome que lo mejor era hacer la JOC”. Esta anécdota muestra claramente cómo no se trata de hacer lo que a mí me parece mejor, sino lo que Dios quiere hacer con su pueblo, con su gente. Luego desarrollaría la JOC en los barrios obreros de Barcelona.

Otros puntos a reflexionar: ¿Cremos realmente los sacerdotes en lo que leemos de los documentos pontificios, de la Iglesia? Una cuestión es la aceptación intelectual, y otra cómo existencialmente son incorporados a nuestras vidas. Si lo hiciéramos los unos y los otros, crecería la estima y la confianza en los laicos. Los documentos son magníficos, pero nuestras prácticas eclesiales son muy deficientes. Yo tengo la impresión que hoy día, en este punto, vivimos como un retroceso.

Durante siglos dijimos a los seglares que eran de segunda categoría. El

Código del 1917 definía al laico como el que tiene la posibilidad de recibir los sacramentos. La definición subraya su carácter pasivo en la Iglesia. El Papa Pío XI, que fue un auténtico promotor de la Acción Católica, exigía que en los círculos donde estuviera presente un sacerdote, fuera éste, y no los laicos, el que hablase, aun cuando estos últimos contasen con mejor preparación en el nivel teológico. Todo esto fue creando un inconsciente colectivo en la Iglesia, inconsciente que se encuentra tanto en los sacerdotes como en los mismos seglares. Ahora bien, transformar un inconsciente colectivo supone generaciones.

Bautizamos a los niños. Pero, ¿cómo ayudamos a los padres y a los niños a vivir la gracia bautismal, a vivir como hijos de Dios? Tenemos que realizar un esfuerzo catequético enorme, sabiendo que los cambios de mentalidad suponen decenas de años, no pocas generaciones. Insisto en esto, porque si durante siglos hemos inducido a la pasividad, no podemos soñar con cambiar el inconsciente colectivo de mi pueblo en unos años. Me parece que en la pastoral no hemos estudiado bastante el problema de la mentalidad colectiva, del inconsciente colectivo, de las inercias inveteradas, etc.

3ª Parte: Los laicos y su pertenencia eclesial

1. ¿Tienen los laicos cristianos una auténtica conciencia de su responsabilidad eclesial? ¿Por qué los laicos no se comprometen? ¿Cómo formar correctamente su conciencia eclesial?

Estas preguntas del diálogo expresan una profunda verdad: Sin una correcta conciencia eclesial no se dará el sentido de la corresponsabilidad de los laicos en el mundo y en el Pueblo de Dios.

La Iglesia, siguiendo las intuiciones del Concilio, ha de ser presentada como un Misterio de Comunión, como un Pueblo convocado y enviado por Dios al encuentro de los hombres. Misterio, porque viene de Dios y se va manifestando en la historia. Es un pueblo de llamados para que vayan al mundo y den a conocer el plan de Dios revelado en Cristo (Ef 3,1-13).

La Iglesia es signo e instrumento de la revelación del designio de Dios. El protagonista en ella no somos los fieles, laicos o presbíteros, sino Dios, el Espíritu Santo. Hemos sido bautizados en el nombre del Padre, del Hijo y del Espíritu Santo.

Para desarrollar una conciencia eclesial, es preciso redescubrir la misión del Espíritu Santo. Él nos reúne entorno a Cristo y lo forma en nosotros. Él hace de la Iglesia un misterio de comunión. No hay unión en la Iglesia sin Espíritu Santo. No hay *común misión* sin su protagonismo (RM 2).

Los diferentes dones y carismas vienen del Espíritu, quien los distribuye para la edificación del único Cuerpo de Cristo. Esta comunión para la misión es lo primero que ha de desarrollar una comunidad verdaderamente eclesial. La Iglesia es misionera por naturaleza (cf. AG 2). Ser cristiano y pertenecer a la Iglesia es inseparable

de ser misionero, de salir al mundo para anunciar, para comunicar la Buena Noticia del Reino. Por tanto, todos somos responsables de la misión. Nuestras comunidades pueden estar a años luz de la verdad profunda del misterio de la Iglesia. La primera tarea del presbítero será infundir esta conciencia en la comunidad. ¿Qué condicionamientos encontramos para desarrollar tal conciencia? No conozco las dificultades concretas de Barcelona. Pero en el mundo veo estas:

La comunión para la misión es lo primero que ha de desarrollar una comunidad eclesial.

a) Nuestras parroquias, diócesis, aparecen más lugares de prácticas religiosas que como comunidades misioneras. Los fieles laicos piden servicios religiosos, una misa, un sacramento. Pero no se sienten responsables. No ven que su pertenencia al Cuerpo del Resucitado es una gracia para la misión.

b) Con frecuencia, “el señor cura” asume todos los ministerios y todos los servicios. A los seglares se les tiende a considerar como auxiliares del sacerdote, no corresponsables en nombre de la gracia del bautismo..

c) Las comunidades no son espacios de discernimiento y búsqueda. No son esas comunidades de cristia-

nos que “escuchan juntos para conocer por dónde quiere llevarlos Dios”. Pablo VI, en *Octogesima Adveniens* recordaba y urgía a la práctica de un verdadero discernimiento comunitario. ¿Qué hemos hecho de ese mensaje? ¿Cómo avanzamos y discernimos juntos para ser colaboradores del Espíritu?

La comunidad aparece más como un lugar para la práctica religiosa que como un espacio de discernimiento y misión.

En la Iglesia existe un déficit pneumatológico, es decir, del protagonismo del Espíritu en la misión de la Iglesia. El Espíritu Santo es el verdadero testigo de Jesucristo muerto y resucitado. Él es el que da testimonio en y a través de la comunidad apostólica. El Paráclito nos fue prometido para dar testimonio en nosotros y para hacernos testigos del Unigénito en el mundo. Esto significa vivir en docilidad y humildad la condición laical y presbiteral. ¿Cómo? ¿Utilizamos por ejemplo las homilías para formar en el Misterio de la Iglesia? Debemos ser menos moralistas y presentar la Iglesia desde la perspectiva de la fe.

2. ¿Tenemos una concepción correcta de la parroquia? La cuestión apareció varias veces y es importante

clarificarla, pues sabemos cuán necesaria es la comunidad para la fe y el desarrollo de los creyente como discípulos de Jesucristo.

La parroquia tiende a considerarse como una institución jurídico-religiosa. Pero esta visión es insuficiente y no da cuenta de su realidad más profunda. Es, o debería ser, una comunidad abierta a la acción transformadora del Espíritu Santo, para presentarla en el mundo como Cuerpo de Cristo.

Como comunidad recreada por el Espíritu busca, a través de medios y de estructuras adecuadas, convertirse en colaboradora de la acción de Dios en la historia. No es una comunidad replegada sobre si misma ni centrada sobre su propio crecimiento, sino sobre el crecimiento del reinado de Dios, que desborda sus fronteras y alcanza la sociedad y el cosmos. Teniendo su centro vital en Cristo, la comunidad ha de estar saliendo al encuentro de los alejados, de lo perdido, para llevar todo a la fuente de la vida y de la libertad.

La Eucaristía es el centro sacramental de la comunidad parroquial. Y la Eucaristía es la fuente que lanza hacia la misión. La Eucaristía no ha de confundirse con la media hora de misa. Es eso y mucho más. Su dinamismo profundo consiste en la convocación de los hijos dispersos y en el envío de los reunidos a los caminos para buscar a los que faltan. Nos reúne para que, transformados nosotros mismos por la acción del Espíritu, seamos enviados al mundo. Es muy interesante tomar conciencia de la do-

ble epiclesis eucarística. La acción del Espíritu Santo transforma el pan y el vino en el cuerpo y la sangre de Cristo; pero también transforma al grupo reunido en comunidad para la misión. Celebrar la Eucaristía es renovar su fe en la acción del Espíritu en cada uno de nosotros y en la comunidad como tal. La comunidad ha de consentir a ser pan para el mundo, con Cristo ha de aceptar ser dada en comida y bebida de salvación para el mundo. Esa es la gracia profunda de la comunión. Los textos conciliares han podido insistir en la eucaristía como fuente y cima de la misión.

Una parroquia que se estructurara bien desde la dinámica profunda de la epiclesis en la eucaristía, tendría, a mi entender, estos rasgos:

- Una comunidad entregada a la escucha de la Palabra de Dios para dejarse transformar por ella, para caminar en su luz al servicio de la nueva humanidad, de los cielos nuevos y de la tierra nueva.

- Una comunidad que acoge y celebra el trabajo y el esfuerzo de los hombres, sus gozos, tristezas, esperanzas. En el sacrificio de Cristo la vida entera de los hombres se halla recapitulada y ofrecida al Padre.

- Una comunidad que vive en actitud permanente de discernimiento, porque quiere descubrir la acción de Dios en la historia, para colaborar en su obra bajo la conducta y la libertad del Espíritu.

- Una comunidad que pone a los pobres en el centro de su vida y de su existencia. La Eucaristía es el pan de los pobres. No olvidemos la intuición

de san Agustín: “En la eucaristía tenemos que llegar a ser lo que celebramos, y tenemos que llegar a ser lo que comemos”. Tenemos que llegar a ser buen pan para los pobres.

En la Eucaristía Dios se da y nos envía de forma incesante al mundo, no tanto para enseñar una moral, una ética, cuanto para proclamar la Buena Nueva de Jesucristo muerto y resucitado; para proclamar las maravillas de Dios en la historia. La ética es importante y necesaria, pero no puede colocarse en la primera plaza, es segunda. La obediencia liberadora ha de estar precedida de la fe. Las maravillas de Dios preceden y hacen posible la auténtica vuelta del hombre al Reino de Dios, buscado y amado por encima de todas la cosas. La parroquia, entonces, significa y realiza lo que indica su etimología, una comunidad siempre en camino en el mundo y con el mundo hacia el Padre. La comunidad parroquial ha de aprender a avanzar de acampada en acampada, como el padre de los creyentes, Abraham. Ella ha de asemejarse a una caravana de peregrinos, siempre en marcha, en progreso; que tiene el gusto de la provisionalidad y de la intemperie. ¿De qué estructura debería equiparse una parroquia para permanecer en semejante dinámica? Estructuralmente habría que poner estas dimensiones:

Necesitaría de un buen consejo parroquial, apto par el discernimiento. No basta con establecer y ejecutar unos programas; un consejo capaz de discernir ha de tener un talante contemplativo, atento a los signos de los tiempos, a los signos del Espíritu en lo

cotidiano y concreto. Estos reflejos no se adquieren espontáneamente; se requiere mucho tiempo y sabiduría por parte del que lo preside en el nombre del Señor y de la Iglesia. Los sacerdotes han de tener la preocupación de que los laicos sean contemplativos, de ayudarles a descubrir el trabajo del Espíritu en la historia de la humanidad, en sus ambientes de trabajo y de convivencia. Esto puede parecer más lento, pero su frutos serán más abundantes y duraderos. Los consejos buscan, con frecuencia, una eficiencia inmediata, olvidan la verdadera eficacia del amor gratuito. Imitando a las empresas humanas, la pregunta inmediata es: ¿qué hacer?, cuando los consejos deberían entrar en la lógica de esta otra cuestión: ¿Por dónde, Señor conduces la historia? ¿Qué esperas de nosotros? La acción nace entonces de la escucha y de la comunión.

***El Consejo pastoral
debe aprender de la
dinámica de la
comunidad reunida
en Jerusalén.***

Nuestros consejos pastorales deberían aprender la dinámica de la comunidad reunida en Jerusalén. Después de guardar silencio, empiezan por narrar la maravillas de Dios entre los paganos (cf. Hech 15). ¿Qué está haciendo el Señor en nuestro mundo? Esta pregunta descentra a la comunidad de sí misma y la coloca delante del protagonismo de Dios en la historia.

Es fuente de esperanza, de alegría y de creatividad, así como de conversión por parte de todos. Luego se buscará en la experiencia de la Iglesia y en la Palabra las soluciones mejores a los problemas inevitables de la vida.

Sin un proceso permanente de discernimiento por parte de la comunidad eclesial, del consejo de pastoral, acentúa una tentación permanente al sacerdote: imponer su proyecto pastoral. Los consejos se convierten en ejecutores de lo pensado por el párroco, los laicos padecen el proyecto parroquial, el proyecto del señor cura. El proyecto cambiará con la llegada del nuevo párroco; y el proceso de acomodarse al jefe prosigue. Es preciso que la comunidad parroquial avance en la tradición profunda del Pueblo de Dios en la diócesis y no como proyección del presbítero de turno.

No se trata de frenar la acción indispensable, sino de orientarla de modo conveniente. También es necesario buscar los medios oportunos para lograr las metas planeadas. Lo que intento subrayar es que la acción debe tender a colaborar con la presencia operante del Espíritu en la historia de nuestros pueblos y gentes.

Este modo de proceder puede aparecer como un camino más lento y que exige un mayor esfuerzo. Y es verdad si lo inmediato y rápido es el criterio de la acción apostólica; todo cambia si buscamos establecer una comunidad, auténtico reflejo del Misterio de Comunión y Misión que ha de ser la Iglesia. Este esfuerzo por discernir es ya un camino fecundo de comunión y de

misión. La corresponsabilidad aparecerá como el mejor modo de hacer Iglesia, pues ésta existe sólo en la medida que todos sus miembros se sitúan responsablemente ante Dios.

Este camino produce frutos que permanecen para siempre. La Iglesia aparece como signo del Reino y a su servicio. La parroquia, insisto, tendría que ser ese espacio abierto, de discernimiento y de misión, que reenvía continuamente hacia fuera. El consejo pastoral debería desarrollar esta dimensión, igualmente los grupos. La misión de un párroco no es de hacer todo, ni de fijar todas la orientaciones, cosa imposible por otra parte, dada la magnitud de ciertas parroquias. Su tarea es imprimir un dinamismo correcto a la acción de todos. A veces andamos muy agitados, nos movemos mucho pero no se hace verdadero camino de comunión y de corresponsabilidad.

1. El laicado asociado

¿Cuál es el lugar del laicado asociado a nivel parroquial, diocesano o más amplio? ¿Cómo situarse correctamente como sacerdotes dentro de los movimientos laicales? ¿Cómo tener en cuenta la distinción entre movimientos prevalentemente carismáticos o movimientos más basados en la diaconía?

El laicado asociado tiene su base en el derecho de asociación, tanto en la sociedad como en la Iglesia. Todo grupo tiene el derecho a establecer objetivos, metas, siempre y cuando no

impidan la edificación del Pueblo de Dios. El criterio de la edificación es igualmente válido para los movimientos carismáticos. San Pablo mandaba callar a los carismáticos si no contribuían a la edificación del Cuerpo de Cristo. El discernimiento y la coordinación de los carismas es siempre necesario. ¿Cómo situarse, pues, como sacerdotes dentro de los movimientos? ¿Cómo ser consiliario aceptando su justa autonomía? Además de lo que ya anotábamos ayer a propósito del acompañamiento, me parece importante añadir lo siguiente:

a) Los presbíteros han de tener la preocupación de abrir esos movimientos a la totalidad del mundo y al conjunto del Pueblo de Dios. Su ministerio es un ministerio de comunión; y no hay comunión auténtica sin apertura a la totalidad, a la catolicidad extensiva e intensiva. Esto supone estar abiertos a la diversidad, a la colaboración, a la complementariedad y, ante todo, a la humildad gozosa de quien se deja enriquecer y cuestionar por los otros. Dicho con otras palabras, el sacerdote tiene que estar preocupado de que ningún movimiento se convierta en secta. Es una preocupación muy propia del ministerio apostólico.

El pastor puede y debe defender las causas legítimas, pero ha tener la preocupación de que sean enmarcadas siempre en la totalidad, en la edificación del todo. Las sectas nacieron siempre de algún valor evangélico que fue absolutizado, perdiendo de vista la totalidad del Evangelio. En ellas pueden encontrarse cosas muy buenas, pero no respetan la armonía de la per-

sona de Cristo y del mensaje del Reino. Por ejemplo: cuando se insiste en la necesidad de la oración, se está señalando algo decisivo de la fe, pero si se propugna una oración al margen de la vida, que me corta de la vida y me cierra sobre mí mismo, ya no se respeta la totalidad del Evangelio ni su dinamismo. Jesús nos ha dicho que no es el que diga: Señor, Señor, el que entrará en el Reino, sino el que ponga en práctica la voluntad de Dios en la vida cotidiana. Para llevar a cabo este servicio, el sacerdote deberá poseer una auténtica experiencia de la totalidad del Evangelio. El nombre de *presbítero* (anciano) se aplica al que cuenta con la experiencia de totalidad. Esa es una tarea importante en su ministerio, abrir a la totalidad, a la catolicidad. Para ello la complementariedad entre sacerdotes, en el presbiterio es necesaria.

La misión del sacerdote es convocar para el diálogo y nadie puede ser excluido de él.

b) El sacerdote, por otra parte, debe hacer posible el que todos se sienten entorno a la misma mesa. Su misión es convocar para el diálogo y nadie puede ser excluido de él. Otra cuestión es si alguien se autoexcluye. El que convoca, no puede forzar a nadie. El ministro del Evangelio ha de enseñar a que todos se respeten y compartan sus riquezas, pero sin im-

ponerlas a los demás o presentándolas de forma excluyente. Esto supone, entonces, que los sacerdotes no seamos los hombres de un grupo, aunque tengamos un carisma personal. Puedo tener el carisma del Prado pero no puedo *convertir* la parroquia o un movimiento es satélite suyo, mi misión como presbítero es la edificación del Pueblo de Dios. He de estar al servicio del crecimiento de los diferentes carismas que Dios regala para la edificación de su Iglesia.

Este trabajo exige un trabajo serio y delicado de discernimiento. Si al discernir un carisma descubrimos que viene de Dios, obligación nuestra es cultivarlo, aunque nos gustase otra cosa. Los gustos es una cuestión diferente. Discernir los carismas y coordinarlos para que sirvan a la edificación, no equivale a apagarlos. Esto supone facilitar que todos se sienten entorno a la misma mesa, para entablar un diálogo franco y constructivo al servicio del bien común.

c) Este ministerio apostólico de la catolicidad tiene sus propias exigencias. La catolicidad hay que pensarla a dos niveles, como indicaba. La *catolicidad intensiva*, que se piensa muy poco, supone una clara prioridad por los más débiles, los más pobres, los más alejados. Esa catolicidad exige que los pobres se conviertan, como lo recuerdan las cartas paulinas, en punto de referencia de la comunión del Pueblo de Dios, del Cuerpo de Cristo. La *catolicidad extensiva* reclama de una comunidad que esté abierta al diálogo con los hermanos de otras confesiones, pero también con el mundo

y con las otras religiones. Es un aprendizaje que no hemos terminado de hacer. En ese sentido, el Concilio Vaticano II está por estrenar todavía; mucho tenemos que aprender todavía acerca del dialogo con el mundo. Nuestros grupos no pueden centrarse solamente en la Palabra, han de abrirse al diálogo con el mundo de los hombres. Los caminos para ello pueden ser múltiples, cada movimiento puede tener el suyo. Pero un movimiento que no se abriera a un diálogo en esta doble perspectiva, la catolicidad intensiva y extensiva, ¿podríamos reconocerlo como promovido por el Espíritu de comunión y de universalidad? Estamos ante una cuestión, ante una tarea importante. No se trata de ir en contra del carisma de nadie, sino de servir el carisma de todos, pero al servicio de la vocación y misión del entero Pueblo de Dios.

d) El consiliario ha de respetar la dinámica propia del movimiento, ha de aceptar que la última palabra no le corresponde necesariamente a él, pues su función no es la de dirigente. Ha de ser discreto, para que el movimiento, nunca perfecto, vaya caminando hacia la perfección. Un consiliario debe asumir con profundidad las ambigüedades propias a toda realización humana. Si se piensa en movimientos laicales perfectos, éstos nunca existirán. Hay que aceptar las ambigüedades, pues forman parte de la condición humana. Su papel consiste en ayudar a que las equivocaciones y los fracasos, que se dan siempre, sean asumidos en profundidad, como posibilidad de educación y de crecimiento; debe ayudar a entrar en una dinámica de esperanza, a vivir

continuamente en una actitud de discípulo, que es una actitud de conversión a Dios pero también de conversión al mundo, a la realidad histórica. Ya no estamos en los años 68, ni los años 70. Nos tenemos que convertir al mundo de hoy, escucharlo y dejarnos configurar y transformar por la acción del Espíritu en nuestro mundo.

La comunión a la que estamos llamados a servir será siempre una comunión en tensión.

e) La comunión que estamos llamados a servir, será siempre una comunión en tensión. La comunión es gracia, pero también cultivo del hombre. Y el conflicto no se puede eliminar en el aprendizaje de la comunión. Sí, es posible eliminarlo cuando se quiere hacer una comunión fuera de la verdad, es decir, cuando queremos vivir tranquilos, sin confrontarnos con la verdad. Pero una comunión en la verdad supone siempre tensiones, conflictos, porque es una búsqueda constante y permanente. Yo sé que esto nos desconcierta. Nos gustaría una comunión sin tensiones y sin conflictos. Pero esa comunión es inexistente en la historia. Pensemos en las tensiones entre Pedro y Pablo, entre las comunidades de Jerusalén y las de la gentilidad; sin embargo no rompían la comunión, pues los conflictos los convertían en motivo de conversión, de profundización de la fe y de progre-

so de la misión. Se trata de una comunión que se está haciendo y que se está buscando. Es bonito que dialoguemos desde nuestras diferencias, y que no siempre nos separemos diciendo: ya estamos de acuerdo en todo. A veces utilizamos las mismas palabras pero no decimos lo mismo. Hay que seguir buscando en la verdad y hay que trabajar. El sacerdote allí tiene una función bien importante, mantener justamente ese diálogo tenso, conflictivo, para que se siga avanzando hacia la comunión, sin jamás quebrarla aunque exista la tensión, el conflicto. Me dirán una cosa y eso lo entiendo perfectamente: Esto supone templar bien nuestras psicologías. Cierto, esto supone una psicología que no se rompe y que no hace una cuestión personal de la diferencia. Si, por ejemplo, digo: “Esta persona no piensa igual que yo; por lo tanto, está contra mí”, está funcionando una emotividad malsana. Hay ciertas afectividades que no fueron educadas suficientemente para el diálogo y la búsqueda tensa de la verdad. No fueron templadas para ser instrumento de comunión en la verdad. Dentro de un movimiento estas tensiones existirán siempre. La misión del presbítero no es eliminarlas, sino hacer posible que contribuyan a la comunión.

f) El sacerdote debe recordar la dimensión escatológica de la fe. Vamos hacia la plenitud, vamos hacia Dios. Estamos de camino hacia el Padre. La meta última de la educación de la fe no es el logro de unos objetivos terrestres, por importantes y necesarios que estos sean. Hay que recordar en el movimiento: Nuestra meta última

es el Padre. Quizá no se logren los objetivos inmediatos, pero siempre es posible alcanzar la Patria, el Padre. Esto me parece muy importante, porque entonces los objetivos adquieren su verdadero sentido, son pasos hacia la meta última. Olvidarlo puede conducir a la frustración o a la idolatría de quien se casa con unos objetivos determinados. Si la meta clara no es clara en la conciencia y en la memoria, el dinamismo, tarde o temprano, se pierde. El cansancio termina por imponerse y se pierde el ánimo para estar comenzando todos los días. El pastor ha de estar al servicio de la esperanza dinámica de los militantes.

2. ¿Cómo servir la libertad de los laicos?

La primera tarea es ayudarles a tomar conciencia de su dignidad en la Iglesia y en el mundo, no tanto diciéndoles “tú eres majo”, sino ayudándoles a descubrir que Dios los asocia a su obra, que Dios los ha convocado a la libertad, a ser responsables ante él. Nuestro papel no es el de psicólogos, aunque en ocasiones debamos actuar como tales. Nuestra misión es significar la presencia del Padre que ama a sus hijos, que busca a sus hijos. Tenemos que conducirlos hasta descubrir que Dios es Padre. Él nos engendra continuamente para la vida. Él es nuestra patria en la que podemos descansar. Él es el que en todo toma la iniciativa. Dios los crea y los recrea para la libertad, y a los presbíteros nos toca secundar la acción paterna. Evitemos pues conquistar, el lavado de cerebro, afectividades y cosas que no

conducen a descubrir la verdadera vocación y dignidad de hombre.

Si nuestra misión, por otra parte, es educar la relación correcta entre fe y vida, esto exige que la vivamos nosotros en primer lugar. No podremos educar la relación correcta entre fe y vida sin estas tres condiciones:

a) Si no somos profundos conocedores de la Palabra de Dios. Y cuando digo profundos conocedores de la Palabra de Dios, no digo de textos y cosas, que esto lo podríamos saber, no, sino del dinamismo profundo de la palabra de Dios. Del sacerdote se espera una profunda experiencia de las Escrituras, de la Palabra encarnada.

b) Ser conocedores de la experiencia profunda de los hombres. No podríamos servir al encuentro de la palabra de Dios y de la experiencia de los demás si no conociéramos una y otra. Es lo que Pablo VI decía: ser expertos en humanidad. Para conocer la experiencia profunda de los hombres de hoy, no bastan los análisis sociológicos, aunque sean necesarios. Nuestra misión es poner a la persona concreta en contacto con la Palabra de Dios, y esto supone empatía y comunión con la experiencia de la persona concreta. Nos dice san Lucas que el ministro del Evangelio debe dar la ración conveniente de pan a cada uno en el momento oportuno (cf. Lc 12,42). Hay que encontrar el camino de una auténtica pedagogía en la escuela del Maestro manso y humilde de corazón.

c) Dejarnos sorprender. Los laicos, con mucha frecuencia, tienen mejor conocimiento y discernimiento de la Palabra de Dios que nosotros. Es una experiencia que todos hemos hecho. Recuerdo con agradecimiento cuanto me enseñó una señora sorda y prácticamente analfabeta, pero que tenía una inteligencia profunda de la Palabra de Dios. Durante años nos juntábamos por la mañana en el templo parroquial. Le leía el texto de la liturgia a gritos y lo meditábamos. Luego me comunicaba sus luces. Me ayudó a entrar en la inteligencia de muchos textos del Evangelio. Los pobres pueden enseñarnos mucho, y tenemos que acogerles *como nuestros verdaderos maestros en la fe*, al decir de San Vicente de Paul.

Ayudar a que los laicos mediten la Palabra en la fe de la Iglesia, ayudarles a formular correctamente sus intuiciones es un gran servicio a ellos y a todo el Pueblo de Dios. Los pobres pueden tener una experiencia profunda pero sin saber formularla correctamente. Nos tocará a nosotros prestar ese servicio. Es su experiencia, y conviene que ellos puedan expresarla dentro de la Iglesia, personal y colectivamente, como grupo. Por ejemplo, en nuestra parroquias y en nuestros movimientos ¿tienen la palabra los más débiles, los mas insignificantes? ¿Les ayudamos a que se expresen? Todo esto supone en el sacerdote una actitud de verdadero contemplativo, un hombre que sabe escuchar, a través de los laicos, al Señor que le está hablando.

3. *Diálogo*

Nuevos movimientos y diócesis

En el Pueblo de Dios que camina aquí, en este momento cultural, histórico, social, etc., ¿qué conviene? Los movimientos con menos objetivos, medios, finalidades, ¿encajan o no en el pueblo de Dios que se está edificando en el hoy de la historia? Los movimientos fundados en otros contextos, en otras épocas y circunstancias diferentes a las nuestras ¿siguen siendo oportunos y necesarios?

Es evidente que lo que no se vea conveniente ahora y aquí, no prejuzga que en otros contextos puedan encajar a la perfección y sean de gran utilidad. Mis viajes por el mundo y las Iglesias de cuatro Continentes me han ayudado a comprender la relatividad de nuestros proyectos evangelizadores. El anacronismo es un pecado, también la cerrazón en nuestro ámbito territorial e histórico. Es preciso discernir lo que conviene para la edificación del Pueblo de Dios y ajustar nuestra pedagogía pastoral. Y esto sin menoscabo del derecho de asociación de los laicos, que debe asegurarse para el bien común. En el discernimiento, cabe siempre esta pregunta: Sus objetivos, ¿contribuyen hoy al bien común?

Testigos del Espíritu Santo

Los presbíteros debemos ser luz del mundo, reflejo de la luz que no somos nosotros. Nunca podemos presentarnos como el modelo a imitar. Somos llamados a reflejar la luz

de otro. Cristo es la luz, el único modelo.

La credibilidad del testigo está vinculada a la coherencia de su vida, pero no puede olvidarse que sólo el Espíritu Santo puede hacernos testigos de Jesucristo muerto y resucitado; sólo él nos capacita para ser testigos del Dios vivo. Por tanto, nuestra tarea principal consistirá en abrirnos dócilmente a su acción e inspiración. Es una conversión permanente. La ejemplaridad exterior no basta.

La credibilidad del testigo está asociada a la coherencia de su vida.

Colaboradores de los obispos

Somos cooperadores del orden episcopal. El ministerio apostólico es un ministerio de vigilancia, para descubrir por dónde el Señor conduce a su pueblo. Como servidores de la comunión y catolicidad del Pueblo santo, no podemos limitarnos a sostener la fe de la comunidad reunida, sino que hemos de velar para que su marcha entre las naciones, entre los hombres de hoy, sea correcta y significativa. También debemos defender a los débiles de la comunidad frente a los prepotentes.

Con nuestros obispos y bajo su autoridad, somos corresponsables del pastoreo de toda la diócesis. ¿Cómo

establecemos la comunión y la catolicidad? Ambas dimensiones nacen de la Eucaristía y de la presidencia del Pueblo de Dios. Cuando se elaboró *Presbiterorum Ordinis*, se buscó el enfoque a dar a la reflexión sobre el ministerio sacerdotal. Se sentía la insuficiencia de una teología del ministerio como poder, un poder que recibía la persona ordenada como individuo. LG 28, inspirándose en san Ignacio de Antioquía, subraya que el obispo y los presbíteros forman un presbiterio al servicio del Pueblo de Dios.

En los movimientos de Acción Católica, así como en los otros movimientos laicales, el presbítero está siempre presente como colaborador del Orden episcopal. El ministerio no es una función personal. En el movimiento, el consiliario sigue siendo corresponsable con el resto del presbiterio. Y esto exige de los consiliarios y de los otros presbíteros una comunión y una búsqueda conjunta para un mejor servicio a la libertad y legítima autonomía de los laicos. La Eucaristía,

por otra parte, postula una comunión con el obispo y el presbiterio, al servicio de todo el Pueblo de Dios.

Parroquia misionera: movimientos y ministerio

Al llegar a la Parroquia encontré que los cristianos eran buenos cristianos para una época de cristiandad. Frecuentaban los sacramentos de forma regular. Pero al plantearles la exigencia de evangelizar, la gente se cerraba. “Nos imponen nuevos mandamientos”, decían. Funcionaban desde la mentalidad de cristiandad. Vivían integrados en el ciclo de nacer, crecer, casarse, morir. El Evangelio y los tiempos piden más, pero no llegamos a encontrar los caminos apropiados para introducirlos en la nueva etapa. Harán falta generaciones para crear una nueva mentalidad y un nuevo tejido eclesial. ¿Cómo empezar ya desde hoy a construir los fundamentos de esa nueva etapa? He ahí el desafío que nos hemos dicho, en última instancia, durante estos días.

El servei a la corresponsabilitat del laïcat i el ministeri sacerdotal.

Cinc testimonis.

MN. ANTONI MATABOSCH,
Delegat general d'Apostolat
Seglar de Barcelona

1. Des d'on parlo

Parlo des de la meua experiència de 40 anys de capellà i de 38 anys de treball pastoral amb el laïcat, especialment amb moviments d'Acció catòlica.

He estat vicari d'Arenys de Mar (1961-1965), on em vaig iniciar a la JAC, sota l'expert mestratge de Mn. Joan Batlles, i als escoltes. De vicari a Sabadell (1965) vaig acompanyar la JIC i dos moviments matrimonials. Durant quinze anys (1965-1980) a la Trinitat Vella vaig treballar amb la JOC i després amb la JOBAC. Durant la meua època de delegat de Pastoral Universitària (1977-1993) he estat consiliari del MUEC, del Moviment de Professionals i del CCU. Ara, quan tinc el càrrec de delegat general d'Apostolat Seglar (des de 1993), continuo al Moviment de Professionals i al CCU i des de fa poc al Moviment Cristià d'Adults.

Des de fa bastants anys m'ha tocat fer molta gestió eclesial i no em sap pas greu, però el que realment

m'agrada és el treball pastoral, que és el que realment m'ha afaïçonat el que sóc. La preparació d'aquesta intervenció d'avui m'ha ajudat a sistematitzar l'acció que he portat d'acompanyament del laïcat i a fer-me més conscient de com m'ha afavorit a ser capellà. També haig de dir que no m'és gaire fàcil expressar coses que tinc molt endins; no hi sóc gaire donat. Però ho faig amb gust.

2. Com he acompanyat

Puc resumir en vuit punts el que per a mi vol dir acompanyar:

a) Acompanyar és anar junts, és saber que dónes i que reps (no només que dónes!). És més anar darrere que no pas davant. És escoltar i callar. És en gran part -ho vaig descobrir fa anys- preguntar, és a dir, posar interrogants i reptes, no deixar que la gent s'adormi o s'autojustifiqui, saber interpel·lar i anar a fons, respectar tot exigint.

Sempre he tingut un problema: el dubte de si he trobat l'equilibri entre l'intervencionisme i la passivitat. No és gens fàcil.

b) És també que et sentin proper, entranysable, dedicat; que vegin que et

saps commoure, que estimes (i és des d'aquí que fas les preguntes).

c) És entusiasmar i animar en el seguiment de Jesús.

d) Ajudar i encoratjar a assumir responsabilitats serioses en la societat i en l'Església. Amb la creença que ho poden fer i deixant que corrin els seus propis riscos. Pel que fa als seus compromisos en l'Església, tenim la temptació de pensar que deixaran sense feina els capellans; però la meva experiència em diu que com més tasques assumeixen, també pastorals, més ens necessiten i ens busquen com a capellans (consell, acompanyament, etc., i no només per a sagraments). Per a mi, el CCU n'és un exemple clar.

e) Per acompanyar és molt important que no vegin que *fas* de capellà unes quantes hores, sinó que *ets* capellà, que sempre estàs disponible, que no tens un no.

f) Vol dir també saber cridar (*vocatio*), proposar assumir responsabilitats; evidentment sense obligar. No n'hi ha prou d'esperar que les coses surtin per si mateixes.

g) La crida i el consell ha d'anar acompanyat amb fer veure que només es vol ajudar a descobrir la voluntat de Déu per a ells, no la nostra pròpia voluntat; ajudar a descobrir l'acció de Déu en cadascú, la història de salvació personal.

h) Finalment, acompanyar és ajudar-los a descobrir l'Església, la comunió diocesana presidida pel bisbe.

Això és especialment necessari per als moviments d'Acció Catòlica. Hauríem de fugir dels temes *capellanescos*, de pura murmuració, que si no ens fan bé entre capellans, no podem permetre que facin mal als laics.

3. Algunes paradoxes del treball pastoral

En el treball pastoral, la meua experiència em diu que el prevere es troba amb algunes paradoxes, antinòmies o contradiccions aparents que fan patir, o que almenys posen en tensió, i que caldria assumir o integrar al millor possible. Per exemple:

a) Sembrar amb tot l'entusiasme del món i no poder estar segur dels resultats. Ens trobem, per exemple, que a l'interior d'un mateix grup d'un moviment hi ha respostes personals completament diferents. Davant d'aquesta paradoxa, no s'ha de caure en un mecanicisme, com si el treball pastoral tingués el mateix tipus d'eficàcia que endollar un llum. També s'ha d'evitar el pelagianisme que afirma que jo sol ho puc fer tot. En canvi, s'ha de tenir sempre present que la gràcia de Déu sempre és gratuïta i que no sabem els camins de Déu. I també cal saber que la resposta humana és i serà sempre diversa: som lliures i sempre hi haurà un misteri de l'ànima humana. Tinc records molt vius d'haver fracassat, aparentment, en accions pastorals molt preparades i, al contrari, de rebre agraïments per haver ajudat molt en certs moments, sense haver-ne estat conscient. Cal sembrar, però és Déu qui dona l'increment.

b) Cal ser alhora impacient i pacient. Si la caritat de Crist ens urgeix, cal ser impacients, emprenedors, actius. Si encara no ha arribat l'hora d'aquella persona, com Jesús, cal ser pacients i acompanyar processos que poden ser llargs.

c) Hem estat cridats a ser sal i llum, i no és el mateix. El prevere, com a sal, ha d'acompanyar, no fer-se veure, ser prudent. Com a llum, està cridat a liderar, a voler ser exemple. No és gens fàcil trobar una síntesi personal.

d) L'equilibri entre quantitat i qualitat. El treball pastoral vol arribar al màxim de persones, però en els números hi ha una estranya màgia de pensar que un aplec de molts vol dir automàticament èxit o feina ben feta. Hi ha d'haver també qualitat, és a dir, fer camí seriós, afermar convenciments, aprofundir en el seguiment de Jesucrist; sense això no hi ha veritable evangelització. Cal trobar-hi un punt d'equilibri.

4. Com m'ha fet créixer com a prevere l'acompanyament dels laics

Moltes vegades penso que no sabria dir en què he pogut ajudar els laics; sí que puc descriure el que m'han donat com a prevere. Jo seria molt diferent, segurament molt pitjor, sense molts anys d'estreta col·laboració amb el laïcat. En què m'ha ajudat? Com m'ha afavorit a avançar en la maduresa humana i cristiana? M'ha ajudat:

a) a estar en tensió positiva, a no adormir-me en el ministeri;

b) a revisar-me contínuament (sempre *estàs a la vista*);

c) a avançar en la humilitat de ser instrument de Déu;

d) a lluitar contra ser exigent, dur, dominador (una de les meves temptacions);

e) a pregar més i millor per ells, amb ells... a Déu;

f) a lluitar i sofrir per fer una Església més creïble;

g) a ser més pacient i més bon home de fe; és a dir, a esperar l'hora de Déu i a tenir fe en la conversió de les persones;

h) a interessar-me per la societat, pel món secular propi del laïcat (cultura, societat, política); a ser curiós i inquiet en aquest camp;

i) a veure i viure millor el celibat. Pel Regne? No en abstracte, sinó pel Poble de Déu concret.

j) a superar una visió de capellà:

– dirigista i autoritària

– paternalista (fugir de creure que *jo ja sé quin és el bé de la gent*)

– que menysvalora les opinions dels laics (recordo que el meu pare sempre em deia *els capellans no teniu el monopoli de pensar bé*)

– purament sacramental

– com una *casta* clerical

Estic convençut que la gràcia sacramental de l'ordenació presbiteral no ens incorpora a un estament o casta, no ens fa automàticament millors, ni més savis, ni més capaços d'encertar, ni de tenir més raó. Sí que ens

aporta un ministeri, una habilitació, un encàrrec, una responsabilitat de servidors del Poble de Déu, que només arribarem a exercir correctament amb obertura a Déu, amb pregària i amb un exercici ple d'autocorreccions.

GAJETÀ DE CASACUBERTA,
Consiliari de la JOC i delegat
de Pastoral Obrera del Bisbat
de Barcelona

Espero subratllar alguns aspectes de la meua pròpia experiència. Espero que siguem complementaris els uns dels altres. Em situo avui com a consiliari de la JOC.

Voldria començar amb una pregària:

*És per ells que Tu m'has cridat.
Gràcies al que ells m'han donat, jo
sóc el que sóc. Ells em revelen la Teva
joventut eterna, les Teves esperances,
els Teus crits, les Teves gestes avui. Jo
els vull dir aquí a ells i a Tu, gràcies!*

Acompanyar-los perquè un dia siguin el que han de ser és estar present en la seva vida, escoltar-los, comprendre'ls, ajudar-los... El cor ocupa un gran lloc en l'acompanyament. "L'essencial és invisible als ulls. Només hi veu bé el cor", diu el Petit Príncep.

Quan Jesús envia Pere en missió no li demana quins són els seus projectes ni les seves idees sobre la tasca que ha de portar a terme. Li demana senzillament: "Pere, m'estimes?". La missió que ens ha encomanat Jesucrist és un assumpte d'amor.

1. Acompanyar és estimar

a) Un amor apassionat

Tota aquesta tasca nostra està embolicada d'un amor apassionat. Com no quedar sovint commogut, tocat en el fons, per aquestes hores donades a escoltar pacientment i amorosament cada persona. És una tasca que ens agafa del tot i de la qual rebem molt. És com una font inesgotable, anar descobrint com un mut comença a parlar, com una persona que ha caigut s'aixeca, com un que no veu res comença a distingir les coses... com va naixent l'home o la dona amb dignitat. També hi ha qui decidirà camins diferents...

Al cor dels crits no ens podem oblidar d'altres paraules, que potser dormen a la Bíblia i retroben ara una vida que neix de nou. Hem de rellegir les paraules d'amor que Déu diu al seu Poble. Es tracta de la tendresa de Déu pels seus, com diu Osees: "Quan Israel era un noi, me'l vaig estimar, d'Egipte vaig cridar el meu fill... Jo mateix vaig ensenyar Efraïm a caminar agafant-lo pels braços... Jo l'atreia cap a mi amb els llaços d'afecte i d'amor. Feia com qui aixeca un jou del coll i deixa lliure la boca, m'acostava cap a Ell i li donava menjar..." (Os 11,1-5).

És per a nosaltres l'infantament lent d'un home, d'un cristià, d'un apòstol, d'un militant a viure cada dia. Com diu Pau: "El qui estima és pacient, és bondadós; el qui estima no té enveja, no és presumit ni orgullós, no és groller ni egoista, no s'irrita ni es

venja; no s'alegra de la mentida, sinó que troba el goig de la veritat; tot ho excusa, tot ho espera, tot ho suporta" (1Co 13,4-7).

b) L'amor és pacient

Paciència que demana la voluntat d'avançar al pas de cadascú. És la paciència de l'investigador atent a qualsevol paraula i gest per descobrir el missatge, descobrir darrere l'aparença, una qüestió, un sofriment, un anhel. Els signes són sempre reveladors i ens cal estar-hi molt atents.

Paciència vol dir saber esperar els petits avenços, l'alliberament d'energies que frenaven, perquè neixin decisions, opcions, accions. Paciència del pagès per seguir regant cada dia... Anys i anys, els processos són llargs, cal estimar-los com els van vivint...

c) L'amor és servei

Som servidors... Ser servidor és acceptar ser al lloc del servei, un lloc secundari; rebutjar el lideratge. Les cases de la gent rica tenien una porta de servei a cada pis. Cal entrar per aquesta porta per servir, per estar atenció a qualsevol crida explícita o silenciosa. Un servei no deixa de tenir iniciatives, però és perquè puguin anar més enllà dels seus projectes immediats. L'educador sempre ha de tendir a *anar més lluny*... No saps mai on és el límit. Ai de qui prèviament ho sabés!

No treballem en la nostra empresa. És el seu moviment de laics, i el ser-

vei es fa indispensable perquè ells el puguin fer sortir del seu forat, del seu petit món. *Tu estàs capacitat per sortir d'aquí*. Per dir-ho cal que jo cregui en ell. El servei és fe en l'altre, és valorar el que és petit per fer-ho créixer, és ordenar qualitats disperses en un projecte que té les prioritats de l'Evangeli.

d) L'amor no és presumit ni orgullós

Si tant he rebut, de què puc estar orgullós? Sovint t'adones que no en saps, que cal aprendre cada dia, que reps molt més del que dones. Aquesta no és una manera de parlar, sinó una experiència que m'educa sempre. Un exemple: molts dies redescobreixo la realitat obrera a partir dels fets viscuts a la feina, o en la recerca de feina, dels joves, molt més que en la secció laboral dels diaris. Cada dia aprenc coses noves del món obrer, de la condició obrera, de l'explotació... Si no fos per ells em *despistaria* aviat i acabaria pensant d'una altra manera. Ells, que hi són, ho veuen més bé que jo, que no hi sóc. Sense ells puc viure molt distret del que passa en la realitat. Els mitjans de comunicació sovint ens allunyen de la realitat... Puc donar molts exemples d'aquests fets.

e) L'amor no és egoista

L'amor apassionat de l'acompanyament no té res de riu plàcid. Hi ha molts obstacles... moltes cites frustrades, moltes iniciatives rebutjades, molts fracassos, fins i tot quan tot sembla anar sobre rodes... Sabem

que quan la barca s'enfonsa Ell hi és i no falla mai, malgrat que sembla que dormi. O sovint l'experiència dolorosa em fa viure en comunió amb el Crist que s'ofereix lliurement...

Efectivament, hi ha molts esforços i moltes energies, molt de temps sense resultats aparents. Ell ho sap.. Ell sabrà com seguirà vetllant per les persones... Ell no ens ha donat missió del control dels resultats...

f) L'amor troba el goig de la veritat

També he de reconèixer, però, que davant de situacions familiars, fracassos, violències, droga, menyspreu, sexe incontrolat, etc., sovint per por de ser rebutjat o per un fals respecte dels processos, he callat o he esperat massa temps a parlar i dir: *no!* Potser he estat indecís, sense saber què he de fer... Alguna vegada la veritat ha arribat per camins imprevistos... Però quan això s'allarga et toca dir la veritat, perquè el procés necessita també aquest moment de dir *no* per fer homes i dones lliures...

Els processos de vida cristiana no poden rebaixar l'exigència de l'Evangeli. No poden buscar sempre l'èxit aparent de la nostra feina. El combat de la fe no economitza la creu. Però no ens han de fer perdre l'esperança de la força de Déu. Cal confiar sempre en els joves del món popular, perquè "la fidelitat germinarà de la Terra i la justícia mirarà des del Cel" (Salm 85).

g) L'amor tot ho excusa, tot ho creu, tot ho espera, tot ho suporta

Un amor que ens ho demana tot i per tant donar-ho tot, perquè estem en un combat on es juga la vida o la mort dels joves. No podem donar un amor parcial.

Tot vol dir temps... Estem en una Aliança de Déu, formem part de l'Aliança definitiva que ha de manifestar l'Amor de Déu i com Déu ha estimat en Jesucrist. L'amor del Pare i del Fill que és l'Esperit, està en nosaltres per viure'l ara i aquí. Els seus salts, els seus sofriments, les seves alegries... són les nostres. "És ben així: nosaltres, els que vivim, estem sempre amenaçats de mort per causa de Jesús; així la vida de Jesús es manifesta en la nostra carn mortal. D'aquesta manera, la mort continua la seva obra en nosaltres, i la vida, en vosaltres" (2Co 4,11-12).

Acompanyar joves en precarietat, joves de famílies desestructurades, joves sense punts de referència clars... Ens cal excusar molt i seguir esperant-ho tot... de vegades molt sols, perquè els mateixos companys del grup ja no hi creuen...

h) Amor fins al final

Et vas fent gran. Els cabells no hi són i els que queden són blancs. Costa pensar que aquesta tasca no s'acabi... Un treball que t'ha renovat cada dia... Vet aquí que les circumstàncies et demanen de continuar... Per què aquesta passió d'anar als exclosos de la fe? Per què seguir a la JOC?

“Tot jove treballador té una missió i un destí divins, no després de la mort, sinó avui, en la seva vida concreta i diària. Ell és l’apòstol primer i immediat de Déu en el seu medi, entre els seus companys”, deia Cardijn.

i) L’amor no s’alegra de la injustícia

Amor fins al final és creure que els *pràcticament* exclosos de la fe estan capacitats per dir sí, si l’Església els dóna la mà.

Igual com Déu els ha creat perquè ocupin els seu lloc. És la societat que els fa inútils, perquè no els arriben totes les oportunitats, perquè no els capaciten en allò que podrien donar d’ells mateixos. La realitat és que la societat necessita moltes persones sense qualificació, per tant condemnats a una feina que esdevé monòtona, avorrida... En l’Església, el perill és reduir els canals d’acollida que no els permetin ocupar el seu lloc en la comunitat cristiana.

Els petits d’aquest món tenen coses a dir-nos. Déu ha suscitat aquests instruments com la JOC perquè amb el seu llenguatge i la seva metodologia dóna la paraula als joves del món popular i els pot oferir el projecte de l’Evangeli en grup. “Ha plagut a Déu de santificar i salvar els homes no individualment o sense connexió entre ells, sinó que ha volgut que esdevinguin un poble que el conegui en la llibertat i el seu sant servei” (LG 2, n. 9).

El seu servei sant l’han de fer en el seu medi, sense sortir-ne, per ser-hi

sal de la terra i llum. Déu els vol poble responsable dels seus companys que *encara no hi són*. I sortir dels engranatges que s’aprofiten d’ells per edificar un altre món de justícia i de solidaritat.

j) Estimar és donar gràcies

“T’enalteixo, Pare, Senyor del Cel i de la Terra, perquè has revelat als senzills tot això...” (Mt 11, 25). La relació amb aquests joves, els seus avenços, etc. porta a la pregària del mateix Jesucrist. Hom descobreix la importància que els joves coneguin de quin amor són estimats per Déu en Jesucrist. És l’oportunitat que els donarà una Església que els acull, una Església pròxima a ells, seva.

L’experiència de l’acompanyament és col·laborar amb l’obra de l’Esperit de Déu, que és actiu en el cor d’aquests joves. Quan hi arribem Ell ja hi està actuant.

L’acompanyament ens invita a la pregària per conèixer l’amor de Jesucrist pels petits d’aquest món i poder col·laborar amb el projecte que Ell té per a cadascun d’ells.

2. Acompanyar per a què

a) *Perquè en el seu camí trobin el Crist Vivent*. Això demana a vegades un llarg procés, d’altres no. Aprendre a parlar i escoltar-se, començar a sortir dels seus problemes personals, a interessar-se pels dels companys, actuar en el propi món, començar a descobrir què ens diu l’Evangeli. Anar entrant en

el coneixement de Jesucrist present en la vida de cada dia, en els companys, en la Paraula de Déu, en el moviment, en l'Església i els sagraments.

És la feina del moviment, dels responsables i dels consiliaris, com ho expressa Pau: "...sento dolors de part, com si us tornés a infantar, i no els acabaré fins que Crist no quedi format en vosaltres" (Gal 4, 19).

b) *Perquè els cal estar al servei de la seva expressió de fe.* Al cor de la revisió de vida, o de la conversa amb Ell, estem cridats a servir una fe que pot començar amb un balbuceig. En la família de molts el passat cristià és escàs. D'aquí ve la necessitat de donar continguts, elements i paraules que els manquen. De mica en mica, jutjar esdevé lloc d'expressió, lloc de discussió entre ells, lloc en què uns expressen llur fe als altres, fins al moment que s'inicia la pregària. És aquí on hem de reconèixer que estem sempre aprenent. Com Pau, volem "trobar el to adequat, perquè no acabo de saber com parlar-vos" (Gal 4, 20).

També les celebracions són llocs d'acompanyar l'expressió de fe. La celebració no pot arribar al final del procés com la cirera del pastís. És el lloc de l'acompanyament del Crist mateix. Ell ha volgut aquesta Presència prioritària en el sagrament de l'Eucaristia. Per això cal una pràctica constant. Com l'amor i l'amistat que necessiten dir-se i expressar-se, acoïllir-se permanentment.

c) *Perquè descobreixin la dimensió eclesial de la fe.* Una vida de moviment

ha de portar a una vida eclesial. Del grup amb els companys a la relació amb altres grups d'una petita organització que a la JOC és la federació. El que no pot arribar en la vivència d'un grup de base es pot fer en l'intercanvi dels grups, amb la posada de la vida en comú, amb la confrontació de maneres de fer, construint moviment.

Acompanyar-los i motivar-los perquè puguin participar no només en la federació sinó en les trobades més àmplies del moviment. El moviment els va ajudant a situar-se en el món, a tenir-hi un lloc, a saber que es pot comptar amb els companys, a saber que els altres poden comptar amb mi. Saber-se necessitat pels altres per ser un mateix, i ser útil perquè els altres creixin. Saber-se solidaris, còmplices compromesos en un mateix projecte.

La pràctica de la vida en moviment estructura en ells una vida de creients actius en l'Església que viu ara en la JOC. Per les diferents coordinacions, la coneixença i relació amb altres cristians, el creixement en l'edat, les celebracions a la Parròquia, etc. Tota aquesta vida els anirà obrint a una vida d'Església més plena. De mica en mica, l'Església dels barris va esdevenint la casa de tothom i, per tant, la seva.

Cal estar presents aquí, per fer encara un altre pas important, la consciència de l'apostolat *entre els companys*. El moviment no és només *per a ells*, sinó també *per als que encara no hi són*.

d) *Per respondre a la diversitat de*

joves que hi ha avui en el món popular. Hi ha iniciacions que vénen de les Parròquies i altres que vénen dels mateixos joves, que per diferents camins conviden al moviment companys i amics. Però avui, certes situacions de precarietat laboral, diferents orígens culturals, fracàs escolar, psicologia d'inadaptació, etc., demanen presència d'adults que dediquin temps a conèixer i escoltar per saber el moment per convidar a una vida de moviment.

e) Aquest acompanyament ha alimentat la nostra fe i el nostre ministeri.

L'acompanyament s'ha de preocupar pel futur, no només el de la JOC, sinó el de tota l'Església. Déu crida sempre. Cal, doncs, tenir el desig i la gràcia per cridar al ministeri presbiteral i a les diferents vocacions de la vida religiosa.

El servei a la corresponsabilitat del laïcat viscut a la JOC esdevé un lloc d'una aventura espiritual. L'acompanyament ens modela profundament i això té conseqüències en la nostra relació amb Déu i en el seguiment del Crist. Terrissa en mans del terrissaire. Estem cridats a entrar en l'experiència de mort i de resurrecció permanents, com tot apòstol, educador, evangelitzador: "Si el gra de blat, quan cau a terra, no mor, queda ell tot sol; però si mor dóna molt de fruit" (Jo 12, 24).

JOSEP M. ROMAGUERA,
Consiliari de la JOC i rector
del Bon Pastor (Barcelona)

Darrere del que diré hi ha onze anys i mig de ministeri: un començament breu al Baix Llobregat (Sant Andreu de la Barca), quatre anys a Nou Barris (Santa Engràcia) i sis anys i mig al Bon Pastor. A tots aquests llocs he acompanyat i acompanyo la JOC. I en el darrer, el Bon Pastor, hi sóc rector de la parròquia.

Les experiències concretes que tinc més presents en el testimoni són: l'acompanyament de la federació de la JOC com a consiliari federal durant tres anys (d'una manera especial l'acompanyament de la responsable federal i del comitè federal); l'acompanyament de l'equip d'iniciadors de la JOC; l'acompanyament de les catequistes d'infants; les celebracions de la missa dominical, preparada cada diumenge per un grup diferent; l'acompanyament de compromisos amb el barri, i la creació d'un equip d'acolliment de Càritas.

Per escriure aquest testimoni he seguit els punts que hi havia en la convocatòria de les Jornades.

Com he acompanyat el creixement dels laics

— El primer que he vist quan m'he posat a escriure és que el creixement que s'acompanya és de la persona acompanyada, no és obra meua, i es produeix sense que sàpigues com (cf. Mc 4,27). El que és *meu*, en tot cas,

és l'acompanyament de la persona que creix. I el que és *meu* és el meu creixement personal, amb el qual també he de comptar, perquè es pugui produir, també, sense saber com. Fent camí junts, creixem junts.

– Tinc en compte, especialment amb els joves, que s'ha de fer procés. Creure això vol dir que no es pot pretendre que les coses surtin mai com serien en l'ideal (que a vegades s'hauria de dir el *meu ideal*, o encara millor, *la meua ideologia*). A l'Evangeli els creixements del Regne sempre són sorprenents, imprevistos i, per això mateix, a vegades rebutjats (només cal llegir el procés del cec de naixement, a sant Joan, cap. 9, per veure que el creixement que provoca Jesús, que no estava previst, és rebutjat).

– El respecte a la persona, a la seva llibertat; dur a les últimes conseqüències el fet de creure en la seva responsabilitat: si una cosa no la fan ells, queda per fer. A vegades suposa una bona dosi de paciència; altres vegades arribes a la conclusió que no tocava, que no s'havia de fer. Però també cal provocar en ells l'experiència que poden fer allò que els pertoca: així s'adonen que poden i que ho fan bé (un exemple: fa un parell de setmanes vaig proposar a les catequistes que fessin un testimoni davant dels infants, en la missa que preparaven amb ells pel diumenge que llegíem les benaurances; es tractava de dir com veien les benaurances fetes vida en els infants, en el seu ser catequistes; primer deien que no en sabien, però després ho han agraït enormement, sobretot quan una nena li va dir a una catequista: jo

t'ensenyo alguna cosa a tu?). El que caldrà sempre, després, és revisar-ho junts.

– Ser-hi sempre. Que sigui responsabilitat d'ells no vol dir que no s'hi hagi de ser. Ser-hi com a *memòria* (de la JOC, de l'Església com a tal...); ser-hi com a signe de comunió amb el conjunt del Cos de Crist. No es tracta, per tant, que mentre ells fan allò jo faci una altra cosa. En l'Església tot és de tothom. Ser-hi fins i tot quan realment és incompatible la presència física: que se sàpiguen acompanyats. (En aquest sentit, l'acompanyament de responsables és bàsic; per exemple, la preparació dels comitès federals i de les reunions de consiliaris conjuntament amb la responsable federal, el seguiment de la federació junts...)

– Creure en la seva responsabilitat, deixar que la meua agenda la vagin fent ells.

El meu creixement com a prevere a partir del ministeri amb els laics. La meua maduresa a partir de l'exercici del ministeri

– Des de la seva llibertat i responsabilitat em van situant a mi: els laics em van demanant allò que he de donar -evangeli, formació, eucaristia, guiatge- (en aquest sentit l'equip d'iniciadors de la JOC de la federació n'és un exemple clar; les catequistes d'infants també); em van aturant quan tinc la temptació de fer alguna cosa que no em correspon i que és responsabilitat seva; em qüestionen quan no he estat present entre ells; es fien de mi.

—Tot això m’ha anat fent créixer en la meua identitat de prevere: el sagrament de l’orde em situa precisament en aquesta relació amb el Crist i amb l’Església, com a sagrament del Bon Pastor. El treball a la JOC m’ha ajudat a trobar també quin és el paper a la parròquia: tampoc no és meua, és de la diòcesi; no en sóc el centre.

La meua vida espiritual en el ministeri amb els laics

—L’Eucaristia celebrada com a cosa de l’Església, no com a cosa meua; la presència del poble al davant em situa a mi i fa que m’adoni que no puc fer invents. El respecte a la seva llibertat i a la seva responsabilitat em fa viure l’Eucaristia com a cosa que no em pertany, que em ve donada i ens ve donada: donada per l’Esperit i donada per la vida d’ells oferta; l’Esperit fa ofrena de Crist. Això em compromet a no donar-los res de meu, sinó l’Evangeli i el sagrament, i a transmetre la missió que Crist els dona en sortir, havent recollit la seva vida i acció en començar.

—El ministeri d’ajudar a connectar la seva vida amb l’Evangeli, amb el designi de Déu, a viure el que els ha donat el baptisme i la confirmació i que alimenta l’Eucaristia. Això necessita que la meua pregària estigui unida a les seves militàncies, que l’Eucaristia sigui viscuda per mi des de les seves vides unides a la de Crist.

—En aquest sentit, visc la diocesaneïtat: la meua missió pastoral, en totes

les seves dimensions, és cosa de la diòcesi. No sempre és fàcil de concretar-ho: ni la diòcesi és una cosa clara i diàfana en el concret (ni ho serà mai) ni la parròquia o el moviment són tan madurs com per entendre que això de la fe i de l’Església ens ve donat.

—La pastoral viscuda com a acció de Jesucrist, el bon pastor, que busca quina és la seva voluntat per a ells. La pregària personal vol consistir a obrir-me perquè Ell em digui la seva voluntat per a ells.

Les temptacions que tinc en la meua dimensió de responsable de la comunitat

—la temptació de fer-ho a la meua manera quan els laics amb qui treballo no tenen encara prou capacitat per a la iniciativa;

—la de fer-ho de la manera més eficaç, és a dir, fer-ho jo, quan fer-ho entre tots pot ser massa lent i potser *estèticament* imperfecte;

—la de fer les coses de manera que provoqui complaença: dir el que volen sentir, fer allò que agrada, el que està de moda, anar de figura per la vida;

—la temptació de la mandra: com que ho han de fer ells, jo me n’escapo.

MANUEL CORONADO PORTILLO,
Formador del Seminari
diocesà i consiliari

El testimoni que ara presento serà a partir de l'experiència viscuda durant 6 anys (1992-1998) a la parròquia de Sant Joan Baptista de la Torre de Claramunt, a la comarca de l'Anoia, Arquebisbat de Barcelona.

1. Què he fet jo per fomentar una corresponsabilitat en els laics

No tenir por dels laics

a) D'entrada sentir-m'hi molt proper. No vaig pensar que hi havia laics que volien fer de rector o controlar la meua activitat. Vaig pensar que esperaven un prevere per col·laborar-hi i avançar junts en el camí de la fe.

b) No vaig caure bé a tothom al principi. Quan arribes a una parròquia sempre hi ha gent que no entén el canvi; s'estima el prevere anterior (senyal que ha estat un bon prevere!) i a tu et veuen com un *intrús*. Vaig tenir paciència, vaig intentar-los conèixer i estimar-los com eren.

c) No vaig voler fer una *revolució* a la parròquia, canviar-ho tot (el prevere anterior havia treballat força i bé). Si alguna cosa s'havia de suprimir o fer de nou ja es faria amb el temps i quan tingués una visió més concreta de la realitat parroquial. En les renovacions que calguessin hauria de tenir ben clar que el Consell Pastoral havia de ser consultat i actuar en conjunt i en comunió.

d) Havia de fer l'esforç de conèixer les persones mitjançant el que anava descobrint d'ells, i no tant pel que havia sentit des de fora.

Donar responsabilitats

a) En organitzar el Consell Pastoral (ja existia, tot i que era molt petit i no funcionava gaire) i, a partir dels diferents àmbits pastorals de la parròquia (catequesi d'infants, de joves, litúrgia...), donar responsabilitats concretes.

b) Fer-los entendre (força difícil en el món rural) que responsabilitat no significava *ajudar el mossèn*, sinó sentir-se *corresponsables* en la comunitat.

c) Animar-los a emprendre obres per pròpia iniciativa (LG 37).

d) Donar una o dues responsabilitats (com a màxim!) per persona. Així la participació seria més plural i, a la vegada, no se sentirien afeixugats amb proliferació de reunions i activitats que acostumen a saturar-los i *cremar-los* (no oblidem que els laics tenen altres responsabilitats: la família, la feina, etc.).

Formar-los i acompanyar-los

a) Una causa greu (entre d'altres) del fet que els laics no assumeixin responsabilitats a les parròquies és la seva manca de formació.

b) Vaig estar atent a oferir-los cursos, documents del Magisteri, segui-

ment personal, iniciatives... Sempre atent a acompanyar-los, materialment i espiritualment.

c) La formació ha de ser adaptada a les persones concretes, les circumstàncies i el temps i el lloc determinats. Era conscient que el món rural exigeix un esforç més gran pel que fa a la formació; els desplaçaments són més difícils, la vida en un poble es converteix en rutinària i costa més veure la necessitat d'actualitzar-se. El que tenia clar és que no s'havia de saturar els laics amb una excessiva proliferació de reunions, cursets, xerrades, etc. La formació, però, era necessària i calia insistir-hi.

Tenir confiança

a) Sempre s'ha de fer un esforç per acceptar que l'altre és responsable, i no un criat al meu servei.

b) Pot ser que donar responsabilitats o ajudar a prendre iniciatives exigeixi un esforç per entendre altres maneres de fer les coses, altres formes de portar a terme una responsabilitat.

c) Si els laics que tenen responsabilitats en la comunitat s'equivoquen, se'ls ha de corregir amb caritat i se'ls ha d'animar; fer-los veure que tots ens equivoquem i que podem aprendre de les errades.

Treballar en comunió

a) Res de tot això és possible si no hi ha veritable comunió entre preveres

i laics. Si no tenim clar que som membres al servei de la comunitat i que tot s'encamina a l'edificació del Cos de Crist.

b) S'ha de tenir cura especial del Consell Pastoral; no convertir-lo només en un *òrgan operatiu de treball*. Pregar i celebrar amb el Consell, i estar atent a les persones mateixes que el formen.

Com he madurat i he crescut com a prevere fomentant la corresponsabilitat laïcal.

Sentit de pastor

Intentar portar a terme el que he descrit fins ara, m'ha ajudat, i molt, tant en aquell moment com ara mateix. Tot el que he pogut portar a terme ha estat un do de Déu.

Tot i que siguis un *germà entre germans*, un membre de la comunitat, hi ha moments concrets en què la gent busca i espera de tu que siguis el seu pastor, que els puguis donar una paraula com a prevere, en nom de l'Església. Ser pastor d'una comunitat t'exigeix contínuament estar disponible en tot moment, superar contratemps i moments de desànim.

Com a prevere, ha estat una joia descobrir que els laics i les laiques de la comunitat no buscaven en mi només l'amic o company; cercaven el pastor que els guiés, aconsellés o estigués disposat a escoltar-los i a compartir amb ells la seva vida; i això no perquè fos jo en concret, sinó perquè era el

pastor en nom de Jesucrist i de l'Església (PO 6).

Aquesta experiència et fa créixer i madurar en el ministeri encomanat, i és un creixement per a tota la vida.

Vida espiritual

Viure com a pastor suposa estar sempre atent al ramat i, per tant, preparat espiritualment per portar els meus germans en la pregària, en l'Eucaristia, en els sagraments.

És imprescindible pregar amb la comunitat i per la comunitat. En una parròquia petita la pregària sempre té noms i moments concrets.

Per poder donar el Cos de Crist, el Perdó del Pare, el consell adient... és necessari haver-los rebut abans. La vida d'oració no és una necessitat només personal, és també comunitària. No pots donar si abans no has rebut.

Formació contínua pròpia

És en tots els àmbits que es necessita formació contínua. Per això mateix, tenir una comunitat viva amb laics i laiques disposats a treballar i formar-se, m'ha portat a tenir la necessitat de poder donar resposta als seus interrogants, a les noves necessitats que anaven sorgint. Després de sortir del Seminari no es pot pretendre saber-ho tot i no tenir necessitat d'aprendre res més, ans al contrari, t'adones que tota la vida necessites formació, una formació sòlida en tots els camps: Sagra-

da Escriptura, Tradició, Magisteri, Documents... (PO 19).

Germà entre germans

Tot vivint aquesta realitat que he relatat puc dir que m'he sentit estimat també com a *germà entre germans*, que he format part d'una comunitat i que he fet camí amb ells. M'han permès compartir els seus moments familiars, els seus goigs i les seves esperances, així com els seus sofriments. En definitiva, ha estat la *meva comunitat*.

Conclusió

Ha estat un goig, un regal de Déu, poder compartir sis anys de la meua vida presbiteral amb la comunitat cristiana de Sant Joan Baptista de la Torre de Claramunt. La comunitat et va configurant en el que ets i en el que fas. Els membres d'aquesta comunitat m'han ajudat a créixer com a persona i com a prevere. Sempre els tindré al cor! Que Déu els beneeixi a tots!

XAVIER PAGÈS CASTAÑER,
Rector de Sant Josep de la
Llagosta i consiliari

Començo aquest testimoniatge amb l'advertència que la meua experiència de moviments és mínima, però essent capellà sempre estàs en relació i contacte continuat amb els fidels laics.

La meua vivència pastoral es desenvolupa actualment en dos camps

molt diferents, el de la parròquia de Sant Josep de la Llagosta i el de l'atenció pastoral a les persones sordes. Aquest darrer és un món molt específic, molt diferent dels altres.

Davant les preguntes que se'ns plantegen sobre:

- com hem acompanyat el creixement dels laics

- el nostre creixement personal i la maduresa a partir de l'exercici del ministeri

- la vida espiritual i el ministeri amb els laics

- i finalment, una referència a les temptacions del prevere com a responsable de la comunitat

Per donar-hi una resposta, faré servir un text del Sant Pare amb motiu de la Visita *Ad Limina* dels bisbes del Pacífic (5-XII-98), en què feia una referència clara al paper dels laics. Si em permeteu, amb el pensament que té la *garantia* de l'Esperit Sant, i perquè em serveixi d'esquema, podem seguir una mica el fil del que el Papa va dir i l'aniré comentant amb reflexions personals i il·lustracions de les meves experiències viscudes.

El Sant Pare ens diu que “en els darrers anys els fidels laics han assumit cada vegada més responsabilitats i més importants dins la comunitat eclesial. Això no és sempre a causa de la manca de preveres, sinó que és obra de l'Esperit Sant”. Aquesta és la situació en la qual ens trobem i potser, en

l'experiència de l'exercici del ministeri, algunes vegades podem pensar que un determinat servei l'han de fer els laics perquè nosaltres no hi podem arribar, com si fos un servei substitutori o un servei de suplència. Seria una temptació i convé esforçar-nos per reconèixer que cadascú ha d'exercir el seu paper dins l'Església. Els laics han d'edificar la comunitat eclesial, sobretot amb la seva acció evangelitzadora en la societat civil. Així ens ho diu el document *Laics cristians, Església en el món*. Els preveres, com se'ns aconsella als Fets dels Apòstols, hem de poder exercir el nostre ministeri dedicats a la pregària i al servei de la Paraula, tot i que sabem molt bé que acabem fent el que calgui per conduir els homes a la vida de la gràcia.

Tots sabem les limitacions de temps que tenim per dedicar estones a l'atenció personal de la gent que ve, que demana. Des de l'inici del meu ministeri vaig tenir la sensació que m'esgarrapaven: un t'estira per aquí, l'altre t'estira per allà... I arribes al final del dia i t'adones que t'has anat deixant agafar per totes bandes. És la necessitat que té molta gent d'aquesta atenció personal. Això ens motiva a saber descobrir que hi ha certes coses que no ens correspon del tot fer-les nosaltres, i és quan hem de vetllar per trobar gent que les faci.

El discurs ens adverteix que “el risc rau en el fet que, a vegades, aquesta responsabilitat es pot contraposar al ministeri sacerdotal. La veritat és que el guiatge sacerdotal i la responsabilitat laical són complementàries: quan la responsabilitat laical es

fa correctament, el ministeri sacerdotal es mostra amb tota la seva riquesa, i viceversa. Les dues vocacions s'han de distingir, però no separar, perquè puguin treballar juntes en l'harmonia que exigeix la naturalesa que Déu ha donat a l'Església". És per la vocació rebuda en el Baptisme –ho hem sentit a la lectura de la Paraula de Déu que hem fet al principi de la pregària– que tots participem d'aquesta mateixa missió de Jesucrist amb la triple funció: profètica, sacerdotal i reial. Fent distinció entre el sacerdoci comú i el ministerial. Els laics estan "cridats per Déu a santificar el món des de dins, com un llevat" –ens diu Lumen Gentium 31–, "i a santificar-se en el món transformant-lo amb la seva presència i amb la participació en les diverses realitats". La diversitat de carismes en l'Església és enriquidora, i cadascú de nosaltres l'ha de fomentar. La temptació és pensar que tot hauria de passar per la parròquia o pel nostre àmbit pastoral.

L'experiència dels quatre anys de vicari a la parròquia de l'Esperit Sant, és que, tot i que a vegades costa, ja que penses que la gent té la vida prou complicada, convé donar responsabilitats i confiar-hi. Per exemple, la coordinació de la catequesi o altres activitats que potser penses que podries fer tu mateix, i que llavors dius: *no! feu-ho vosaltres*. I, gràcies a Déu, amb l'acompanyament i l'ajuda necessària, ho fan tant o més bé del que un mateix ho podria fer. En aquests pocs mesos de rector a la Llagosta, puc dir que enmig de tota una diversitat de tasques que tenia damunt, m'he adonat que sovint l'excusa de la gent és

dir: *això no ho sabem fer! això ho feia el mossèn!* Llavors pot recaure gairebé tot damunt teu. Has de vetllar molt per saber dir: *ja us ho ensenyaré a fer*. I no ens pensem que és qüestió d'ensenyar grans coses. És més aviat aquest *deixar fer, ensenyar a fer* i, sobretot, el propòsit de *fer fer*, perquè d'una altra manera, podem caure fàcilment en la comoditat d'enllestir-ho, fer-ho nosaltres mateixos i no deixar que cadascú ocupi el seu lloc i assoleixi les seves responsabilitats.

Per exemple, en el món de la Pastoral del Sord, en el tema de la preparació de les parelles que es volen casar, tenia la dificultat de trobar gent preparada, tant pel que fa a la suficient formació cristiana com a la preparació en el coneixement específic del món de les persones sordes: el llenguatge de comunicació de signes, la peculiar manera de ser... Però, gràcies a Déu, l'experiència va ser molt bona quan vaig conèixer un matrimoni en què el marit és fill de pares sords i en què l'esposa durant el temps de nuviatge havia après signes per comunicar-se amb els futurs sogres. Són un matrimoni amb bona formació i tenen les condicions adients per poder fer l'acolliment i els cursets de prematrimonial. És clar, si no, acaba recaient sobre un mateix, perquè no sempre trobes les ajudes necessàries.

"En una època de canvis radicals, amb la incertesa que provoca, és molt important que l'Església prepari laics, homes i dones, per complir papers de lideratge en la societat que afavoreixin el bé comú", així ens ho aconsellen les paraules d'aquella al·locució. "L'Es-

glésia acull homes i dones que participen activament en la litúrgia, en la catequesi i en altres formes de servei cristià. És molt necessari, però no és prou. La col·laboració específicament laical en l'acció evangelitzadora ha d'arribar als amplis sectors de la vida, de la cultura humana, que superen els límits de la comunitat eclesial". Hem de veure com el laic arriba a l'ambient en què es mou, la família, la feina... i és per això que els hem de preparar, i és on potser nosaltres no recollim directament els fruits, però hem de ser generosos i convé estar-ne despresos. Els hem de preparar perquè treballin de veritat en aquells àmbits on es mouen. La participació dels laics en la vida de la comunitat eclesial i la seva acció evangelitzadora en la societat civil no són responsabilitats paral·leles o accions separables ni contraposades. La formació dels laics ha de contribuir a una espiritualitat autènticament laical. Remarcaria sobretot el tema de la unitat de vida, que és una qüestió en què se'ls ha d'insistir molt, i que sovint costa que entenguin i que visquin. Cal dir: *vosaltres, com a cristians, heu de funcionar en els ambients on us moveu; aquí és on heu de ser realment apostòlics, on heu de fer la vostra tasca*. Per exemple, en el món dels sords, això els és difícil. Alguns diuen: *jo ja practico, ja vinc a la celebració dels dissabtes, però no em vull comprometre a donar imatge de la meua vida cristiana en els ambients on em moc*. I és molt important, que donin aquest testimoniatge. Un nombre elevat de sords participen en les diverses associacions, que actualment no tenen cap confessionalitat. Ells hi poden fer una gran tasca apostòlica, un testimoniatge cristià autèntic.

Els laics són Església en el món. Ja ho hem sentit moltes vegades. Són l'Església enfora, per servir la societat amb la responsabilitat de l'animació cristiana de l'ordre temporal, a la qual són cridats els fidels laics segons les seves pròpies i específiques responsabilitats. Recordo que un sord em va preguntar què em semblava que es presentés com a possible candidat a president d'una associació de sords. És un dels sords que dedica més temps a la Pastoral, que m'acompanyava a moltes activitats, quan anava a celebrar a un lloc o a un altre, fins i tot quan sortia de la diòcesi... Ell sabia que si l'escollien per ser president de l'associació (una de les tres que hi ha a Barcelona) estaria més ocupat i menys disponible per a la Pastoral. Lògicament no vaig dubtar ni un moment a dir-li: *Sí, sí, endavant, si surts elegit pots fer molt de bé*. És, de veritat, un testimoni enmig dels sords: li consulten moltes qüestions, ja que li tenen confiança, i està fent un gran bé. Aquesta associació és l'antiga Acció Catòlica dels Sords, que va sorgir a Madrid. Es van començar a crear associacions que tenien el nom d'Acción Católica de Sordos, però a finals dels anys setanta, van començar a canviar-se el nom i a deixar la confessionalitat. En aquesta associació encara hi ha un bon gruix de sords, amb una bona formació, amb un cert nivell, gràcies a Déu, de vida cristiana. La presència i testimoniatge d'aquests mateixos sords és molt important.

El tema que finalment voldria comentar és el repte que tenim per a la formació dels fidels laics. El Sant Pare ens diu que "per fer aquesta tasca cal

fixar-se en la teologia de la vocació laical i en la doctrina social de l'Església (...). Caldrà ensenyar als laics la necessitat de la pregària". Convé sobretot fomentar la seva vida espiritual i tots aquells mitjans que els ajudin a formar-se com a cristians. La necessitat d'oferir aquesta adequada formació amb l'acompanyament en les seves responsabilitats i compromisos, ens exigeix oferir els mitjans de formació oportuns, perquè els laics puguin *"créixer, madurar permanentment en la fe i donar més fruit; celebrar i alimentar la seva fe en els sagraments, en la pregària personal i comunitària; configurar-se amb el Crist i, amb Ell, conèixer i complir la voluntat del Pare, guiats per l'Esperit Sant"*, dit amb paraules de la *Christifideles laici*. El fet de veure el creixement espiritual que representa ajudar a viure amb els laics, enriqueix, fa més prevore, ajuda molt. L'acompanyament personal és molt important i la meua experiència és positiva. En la tradicionalment anomenada direcció espiritual, molt sovint et sorprens dels passos que van fent i t'ajuda personalment, t'estimula a avançar i a sentir la responsabilitat que tu has d'anar al davant, empenyent. T'adones que has de funcionar d'una manera més coherent. En molts moments descobreixes la riquesa d'aquestes persones, inserides en multitud de problemes, que viuen una autèntica vida de cristians, amb una coherència admirable.

Constatem una urgent necessitat de formar evangelitzadors. Per exemple, tant en el camp de la parròquia com en el món del silenci, convé insistir molt i dir sovint que ells mateixos

són els evangelitzadors dels seus ambients. Una experiència molt maca és la d'un noi sord que estava format en la integració amb oients, però ell —em comentava— se sentia menys capaç, limitat, davant els companys. Vivia molt condicionat que els altres li permetessin entrar en comunicació. Quan, aconsellat per un capellà, va descobrir el món de la Pastoral del Sord, es va convertir realment en un autèntic apòstol enmig dels sords. Fa una activitat apostòlica estupenda, es preocupa molt d'ajudar els companys sords a descobrir Déu. Viu realment amb ganes de formar-se més per poder donar més als altres.

Davant la necessitat de col·laboradors oients que coneguin el món del sord amb el llenguatge dels signes, i que sobretot tinguin prou formació cristiana, recordo que no fa gaire una noia, filla d'un matrimoni de sords, amb qui vam poder tenir un contacte amb motiu de l'assistència al seu pare, que tenia un càncer terminal, després de la celebració del funeral, ella es va plantejar la possibilitat de col·laborar amb la Pastoral del Sord. Em va dir: *He descobert la meua fe, vull ajudar aquest món*. Ara cal ajudar-la a formar-se, ja que s'hi descobreix una bona disposició, amb una capacitat de coneixement del món del sord, però li falta avançar en la formació i se l'haurà d'ajudar participant en algun grup.

Amb l'experiència i les pautes comentades, el creixement espiritual dels laics és l'objectiu bàsic d'aquest acompanyament espiritual, personal i també de grups, tant de joves com d'adults, que es volen formar en aquest

creixement i en aquesta maduresa personal. Ja he dit que se n'aprèn molt del seu exemple, de la seva dedicació, de la seva coherència. T'exigeixen un llistó alt, una capacitat de donar resposta als interrogants que el món els planteja. Per a la vida espiritual del prevere, esdevé un estímul i tot un aprenentatge, ja que s'hi pot admirar l'acció de l'Esperit Sant.

Finalitzo amb una llista de possibles temptacions. Alguna ja ha estat esmentada. Entre altres:

- valorar només els serveis dins de les nostres comunitats, tant sigui de grups com de moviments.

- respectar poc la seva dimensió secular.

- demanar massa i menysprear les dificultats i les limitacions, tant de temps com de capacitats, que puguin tenir, o la dificultat que posen molt sovint al compromís.

- caure en la comoditat del *ja ho faran ells* i pensar poques vegades que potser no arriben més enllà, que no tenen més possibilitats.

- pensar que tot ha de passar per la nostra supervisió-fiscalització, des de la parròquia o des del lloc on ens movem. És un món molt més ampli.

- imposar els propis criteris, les pròpies maneres de fer, quan potser no ho fan com ho fariem nosaltres.

- dir: *ja ho faré jo, ho faré més ràpidament...* i de la manera que penses que s'ha de fer, sense valorar les seves iniciatives.

- el perill que s'enganxin massa a la teva persona. Ja que nosaltres tenim una mobilitat, convé que sàpiguen desenganxar-se del prevere, tot i que a vegades hi ha un seguiment més personal, o una amistat de molts anys, que fa que procuris seguir un contacte amb els amics...

Cròniques de les diòcesis

Girona

JOSEP CASELLAS i MATAS,
corresponsal.

Per la Universitat cap a Déu

La Universitat de Girona és l'única de Catalunya que creix en nombre d'alumnes. Aquest curs ja ha arribat a la xifra de catorze mil. Cal afegir-hi el professorat i el personal no docent. Conseqüentment, el Bisbat s'ha plantejat la necessitat d'augmentar els seus efectius per atendre pastoralment els joves i adults que freqüenten els centres universitaris del barri vell i de Montilivi. I a fe que hi està esmerçant esforços aquests últims temps. La presència, a la ciutat, d'una comunitat de jesuïtes, encara que limitada numèricament, ha representat una injecció d'energia espiritual de la qual ja es comencen a beneficiar els estudiants i altres sectors de la població. En l'àmbit de la pastoral universitària, cal destacar la dedicació d'un membre d'aquesta comunitat, Santi Thió, que ha reforçat l'equip que formen el delegat Pere Carreras, i laics com ara Dolors Puigdevall o Candi Mundet. Un equip que ja fa anys que està conreant aquest camp.

Descartada l'opció de crear una parròquia universitària, la diòcesi va dotar-se, durant la dècada dels noranta, d'una Delegació de Pastoral Universitària, que focalitzava les seves activitats en el Centre Cristià d'Universitaris. Calia que aquest Centre anés creixent sense que minvés la vitalitat de moviments com ara el MUEC. Però no és

ben bé això el que es va produir. Aquest moviment ara torna a alçar tímidament el vol, després d'haver estat sota mínims durant uns quants anys.

També s'intenta revitalitzar el grup Eiximenis, amb una oferta per estudiar els valors emergents i reflexionar sobre la manera d'educar en valors, adreçada a intel·lectuals i professors d'universitat i d'institut. D'aquesta manera es mira de posar en pràctica la invitació a tenir cura de la relació amb professors, tal com demanava la II Jornada Diocesana de Pastoral. La Jornada també deia que la pastoral universitària s'havia de realitzar d'una manera coordinada. Un simple cop d'ull als impresos que ha editat la Delegació per aquest curs permet adonar-se que hi ha voluntat d'enfocar el treball d'aquesta manera. Destaca la col·laboració ja establerta amb el GRAMISS (Grup d'Acció Missionera). A través d'aquest grup, catorze joves de la diòcesi van realitzar l'estiu passat tasques de voluntariat a la República Dominicana.

La pastoral universitària es fa en el marc de la col·laboració amb la Universitat de Girona. Representants d'aquesta institució acadèmica i del Bisbat van firmar l'any 1994 un conveni sobre la prestació del Servei d'Assistència i Formació Religiosa (SAFOR). Ara el bisbat està fent passos per establir una presència estable en el campus de Montilivi.

Un aspecte que amb l'existència d'una parròquia universitària probablement s'hagués desenvolupat més és el de la celebració de la fe. Això no

obstant, sobretot amb motiu de festes com el Nadal, el Dimecres de Cendra, o la Mare de Déu de Montserrat, es facilita la participació en celebracions litúrgiques adequades.

Una acció de gràcies agosarada

Diversos sectors de la societat gironina van fer-se ressò de l'homilia del bisbe de Girona a la missa del dia de Sant Narcís. Jaume Camprodon va afirmar que Catalunya és una societat civil força solidària amb els homes i dones del Tercer Món, i que ho és força més que les administracions. També va explicar el sentit de la petició de perdó que l'Església ha de fer a causa dels pecats comesos durant la seva llarga història. I va enfilear una agosarada i peculiar acció de gràcies, amb expressions com ara aquestes: "Gràcies als qui ens han pres el pedestal del poder i influència que en altres temps pogué tenir l'Església; gràcies als qui, desmarcant-se d'una Església pretesament dominadora, han proclamat els drets legítims de la igualtat i la llibertat; gràcies als qui ens han despullat dels privilegis d'èpoques passades; gràcies, perquè tot això ens obliga a buscar la força en l'únic celler de l'Evangelí que és la creu de Jesucrist; gràcies perquè despullant l'Església del que és fugisser, ens ajudeu a fer més viva i més neta la imatge del Senyor en nosaltres."

Primavera radiofònica

Després de la creació de la revista diocesana *El Senyal*, que ja ha publi-

cat els quatre primers números, la diòcesi està realitzant gestions per a la posada en funcionament de l'emissora diocesana. L'inici de les emissions en període de proves és previst per al mes de març de l'any 2000. Serà així si no ho entorpeix el procés interposat per Convivència Cívica Catalana, entitat promoguda per Aleix Vidal-Quadras, contra els acords del Govern de la Generalitat pels quals el Bisbat va obtenir una freqüència.

Amb el *Full parroquial*, recentment renovat; la revista diocesana; i ara, amb l'emissora, que emetrà parcialment programació de Ràdio Estel, la diòcesi disposarà de tres mitjans que caldrà inserir correctament en el conjunt de la pastoral diocesana, parroquial i d'àmbits intermedis com ara els arxiprestats. El mateix desafiament tenen plantejat els mitjans d'àmbit local, com ara revistes d'Església o programes radiofònics realitzats per diverses parròquies en emissores municipals.

Jubileu a la vista

La diòcesi inicia l'Any Jubilar amb una missa solemne a la Catedral per Nadal. La comissió diocesana corresponent té previst difondre material explicatiu sobre el jubileu. I hi ha la voluntat d'apropar l'Any Jubilar a tots els qui desitgen viure'l amb esperit evangèlic. La Delegació diocesana de Pastoral de la Salut ja ha anunciat que pensa convertir l'Aplec Pasqual de la Gent Gran en una trobada on es pugui guanyar el jubileu. I el Consell Pastoral Diocesà acaba de publicar el docu-

ment *Per una sobrietat compartida*, en el qual convida a viure el Jubileu en clau solidària. S'hi demana la condonació del deute extern, i l'aportació del 0,7 per cent dels ingressos de cadascú a favor del Tercer i del Quart Món. El document fa una crida a "aixecar el nivell de solidaritat de les nostres parròquies" i diu que "Càritas és l'organisme que ho ha de vetllar i animar". I posa el llistó molt alt quan diu que "com a cristians hem d'ajudar a crear espais de reflexió per descobrir alternatives a l'actual situació socioeconòmica, participant i promovent campanyes de solidaritat".

Entorn del Nadal, les parròquies, els moviments i altres grups eclesials organitzen múltiples activitats. Una de les que es va escampant és l'organització de marxes o rutes per la pau. Actualment se'n fan a indrets com Blanes, Sant Feliu de Guíxols o Salt. Parafrasejant una coneguda dita popular, podríem dir que els participants en aquestes marxes recorden a tothom que per Nadal, qui res no fa per la pau, res no val.

Tarragona

DÍDAC BERTRAN, corresponsal.

Caleu les xarxes, nova carta pastoral de Mons. Martínez Sistach

Malgrat haver-se produït en els darrers mesos a l'Arxidiòcesi de Tarragona tot un seguit de notícies, sens dubte la més important fa referència a la publicació d'una nova carta pastoral de Mons. Lluís Martínez Sistach, arquebisbe metropolità de Tarragona i primat, la qual és la segona del seu pontificat.

El títol d'aquesta nova pastoral és força agosarat: *Caleu les xarxes*. Es tracta d'un text dens que, al llarg de 78 pàgines, s'estructura en una salutació, dos capítols introductoris (titulats "Anem aplicant el Concili Provincial" i "Volem evangelitzar la nostra societat"), cinc capítols específics dedicats a cadascun dels objectius prioritaris del pla pastoral 1999-2002, i un epíleg. El document episcopal es complementa amb un apèndix, on s'exposen els esmentats objectius i les accions concretes per al curs 1999-2000.

En conjunt, el document arxiepiscopal és un missatge esperançat, en sintonia amb la celebració joiosa del Jubileu dels vint segles de l'encarnació de Jesucrist i amb una ferma voluntat d'"anar aplicant el Concili Provincial Tarraconense", confiant en seu bon resultat.

En aquesta pastoral s'ofereixen elements doctrinals de reflexió, tot fent aplicacions a la realitat de l'arxidiòcesi de Tarragona, sobre la necessitat de conèixer la Bíblia, el Jubileu de l'any 2000, l'acolliment, la santificació del diumenge, i l'apostolat dels laics.

I, a propòsit de l'apostolat dels laics, aquest va ser el tema fonamental de la darrera sessió del Consell Pastoral Diocesà, presentat en forma de ponència per Mn. Joan Anton Cedó, delegat diocesà d'Apostolat Seglar, i complementat amb la presentació de tres testimonis: Pilar Soler, de Montroig; Carme Borbonès, de Tarragona; i Carles Ahumada, de Vallbona de les Monges. A partir d'aquestes intervencions es va establir un llarg i profitós diàleg, participat per tots els assistents a la reunió.

Canonització d'un màrtir

Una altra notícia important d'aquests darrers mesos fou la canonització a Roma per part del papa Joan Pau II del germà Jaume Hilari, el passat 21 de novembre. Sant Jaume Hilari (en el món Manuel Barbal Cosan) fou un germà de les Escoles Cristianes (La Salle) que en els seus darrers anys va exercir la seva vocació de religiós i d'educador en el col·legi Sant Josep, de Cambrils, i que va ser executat el 18 de gener de 1937 al turó de l'Oliva, prop del cementiri de Tarragona. Va morir només pel fet de ser religiós, perdonant tothom a imitació de Crist. En la nota que va deixar a la seva família deia: "Què més podia desitjar que

morir per l'únic delictes de ser religiós i d'haver contribuït a la formació cristiana dels infants?"

Com deia Mons. Martínez Sistach, "la canonització del germà Jaume Hilari és motiu de joia per a tots els tarragonins i per a tota l'arxidiòcesi [...] Jaume Hilari va entendre la vida, la seva pròpia vida, com un do gratuït de Déu, que havia d'esmerçar vivint la vocació que el Senyor li atorgava. Fou cridat a la vida religiosa com a germà de La Salle. Aquesta vocació el va dedicar a l'ensenyament en escoles que l'institut religiós té arreu del món. Tanmateix no consistia tant a ensenyar, a fer de mestre, com a consagrar-se totalment a Déu; és a dir, més que fer, ell compregué que era molt més important ser. En això consisteix qualsevol vocació cristiana. Avui potser costa una mica de veure la vida i la vocació d'aquesta manera."

Posada en funcionament d'un plató de televisió

Una novetat que potser cridi una mica l'atenció fa referència a la voluntat d'aprofitar els elements que posa la tècnica a la nostra disposició per a fer arribar la paraula de Déu al major nombre possible de persones.

En aquest sentit va la posada en marxa d'un modest plató televisiu a l'Arquebisbat de Tarragona. Aquesta iniciativa va néixer en el fet de tenir el senyor arquebisbe un espai fix setmanal a la televisió local. De fet, el programa *Paraula i vida* va significar que Mons. Martínez Sistach era el primer

prelat al nostre país amb un espai fix a la televisió.

Per raons operatives, i també amb la voluntat d'oferir una major varietat de productes tant a les televisions locals com a les diferents delegacions diocesanes, es va decidir –després de sospesar els pros i els contres– la instal·lació d'aquest plató en l'àmbit de la Delegació Diocesana de Mitjans de Comunicació Social, amb capacitat només d'enregistrament. Cal dir que, per raons òbvies de no estirar més el braç que la màniga, la postproducció (l'acabat final, vaja) de tots aquests productes es realitza mitjançant un acord amb una empresa comercial de Reus.

De moment, la producció televisiva de l'Arquebisbat de Tarragona se centra en la realització del programa setmanal *Paraula i vida*, que ofereix les glosses de Mons. Martínez Sista-ch, i el magazín mensual *Aquí, tots*, on es recull el pols de l'arxidiòcesi. Per altra banda, aquest equipament ha permès una presència gairebé setmanal –a més d'establir altres tipus de col·laboració– en el programa *Signes dels temps*. Així mateix, es produeixen vídeos de caràcter pastoral amb destinació a les delegacions diocesanes que els encarreguen o també a les televisions locals, com ara la sèrie en quinze capítols *Un cop d'ull a l'orient. Seguint les petges de sant Pau*, sobre els viatges de l'apòstol, i d'altres propers a estrenar-se.

Lleida

XAVIER BATISTE, corresponsal.

Nou Bisbe

Mn. Francesc Xavier Ciuraneta ha estat nomenat per a la nostra diòcesi. A les parròquies, alguns ja anomenen en la pregària eucarística el nom del nou bisbe i altres n'esperen l'oficialitat.

Com en totes les altres diòcesis, nosaltres també estem preparant el Nadal d'acord amb la litúrgia, i a més celebrarem l'Advent amb l'entrada del nou bisbe Francesc Xavier, que desitgem que sigui benvingut i que pugui continuar fent la missió que ens ha encomanat el Senyor a tota la diòcesi lleidatana.

Les primeres impressions no s'han fet esperar. Hi ha tantes reaccions com clergues i fidels.

La novetat sempre ens fa pensar en noves oportunitats. Però quan hom es fa gran posa la confiança en el treball diari que fa el Senyor a través de les persones que hi ha a la base de les comunitats. De totes maneres, ens alegrem de tenir un nou bisbe, perquè és una ocasió per trencar la rutina, fer algun canvi o aglutinar en una nova direcció.

De moment, entre els clergues s'especula si portarà un secretari personal, si farà canvis en els nomena-

ments. És a dir, coses d'anar per casa o de portes endins d'una família... I entre els diocesans, "si és de la nostra terra", "si és fill de Palma d'Ebre" i "si té parents als nostres pobles de les Garrigues"; aquests són alguns dels comentaris que sento.

El dia 19 de desembre, a les cinc de la tarda, l'acollirem com a pastor a l'església catedral. Com que ja és bisbe, no serà ordenat com a tal sinó senzillament farà algun signe d'entrada i nosaltres farem l'acolliment en una eucaristia solemne. Hi ha qui te por que sigui una parafernàlia segons el món i no d'acord amb el que volem de la nostra Església.

Tanmateix, és difícil de fer un acte que agradi tothom i d'aconseguir que la presència de certs ambaixadors no exasperi les ires d'alguns participants o lectors dels diaris del dia següent. Sé que mossèn Joaquim Mesalles, responsable de música, ha convidat totes les corals de la diòcesi per si volen participar unides en una coral ben rica i plural el dia del pontifical de rebuda. També em consta que els curials i membres del Capítol preparen diversos rituals.

Mn. Josep M. Quintillà, vicari general (ara administrador general), ens ha convocat als actes de comiat de Mn. Ramon Malla, en una missa i un dinar de germanor, als quals assistiran tots els mossens, al Col·legi Episcopal Mare de Déu de l'Acadèmia. Per cert, és un col·legi diocesà que va fundar el Sr. Bisbe Del Pino en l'època de l'Arriba y Castro. El bisbe Del Pino havia volgut fer un col·legi semblant al

de la Mercè de Montblanc (Arxidiòcesi de Tarragona).

No podem oblidar que el bisbe també ho és dels diocesans, no solament del clergat. Per això, els diocesans també són convidats el diumenge dia 12 de desembre a una eucaristia de comiat a la catedral.

Els periodistes, en saber la notícia, trucaven al delegat de Comunicacions per preguntar-li sobre la Franja i el nou bisbe. I mossèn Jaume, d'entrada, els digué: "avui no toca", resposta que acostuma a donar el president Pujol, que ha estat proclamat per sisena vegada president de la Generalitat.

Així corre aquests dies la vida de la diòcesi pel que fa a la premsa. Com podeu comprendre, l'endemà als diaris s'hi reflectien les enrabiades dels periodistes envers el nou bisbe.

Però la vida pastoral continua com si no hagués passat res: cursos i cursos, catequesis, reunions, programes, coordinadores de comunitats i moviments es van sumant i amuntgant. Heus-ne ací algunes:

Accions pastorals

La plataforma PECMA organitza actes públics per als *sense sostre*.

Es van fer una exposició i una taula rodona, en la qual el germà Adrià, oriünd de les nostres terres però resident a Barcelona, va tenir una brillant intervenció.

Altres membres representatius d'aquesta plataforma dedicada als marginats donaren una visió interessant del que es fa a la nostra diòcesi en favor dels *sense sostre*.

La Coordinadora de Moviments Juvenils Diocesans organitzà el dia 20 de novembre la 18a trobada anual, per donar a conèixer els *mil i més compromisos*. Fou una diada d'un cap de setmana molt ben preparada, amb testimonis de creixement en la fe i tallers en favor dels molts i moltes que es queden a la cuneta en la nostra societat, tan avançada.

Els moviments especialitzats AC fan o acaben de fer l'inici del curs respectiu, amb actes d'acolliment i convivència.

L'Arxiprestat del Baix Urgell (Borges-Juneda) va celebrar el diumenge dia 14 la trobada general de cristians que fan serveis o que són agents de pastoral.

La Delegació de Pastoral Familiar ha programat per a la ciutat el calendari de sessions prèvies a la preparació del matrimoni, amb cinc temes seguint el mètode de Centre de Preparació al Matrimoni (CPM). I per als pobles grans i arxiprestats rurals, la modalitat es fa amb certs retocs, d'acord amb les noves problemàtiques que tenen les parelles que es volen casar per l'Església.

També cal donar compte del primer any d'existència del COIF (Centre d'Orientació i Informació Familiar). Es tracta d'un servei diocesà,

creat pel Sr. bisbe Ramon que ens deixa ara, que ja tenia feia anys al cap. Aquesta institució respon a unes necessitats molt actuals i fa i farà un servei molt necessari. Només cal recordar que enguany, a Espanya, ha augmentat en un 45% el nombre de divorciats.

Accions artístiques

I per acabar, els Amics de l'Orgue (comarques de Lleida) han organitzat un cicle de tres concerts per donar a conèixer els orgues del Segrià: el primer a l'església dels pares franciscans (ciutat); el segon a la parròquia Mare de Déu Assumpta, de Torres de Segre, i el tercer a la parròquia de Sant Llorenç (ciutat).

En el programa d'aquest cicle, hi surt la foto de l'orgue de la catedral nova, construït per Scherrer (1773-1776), reformat per Cavaillé Coll (1817-1831) i destruït l'any 1936. Nosaltres posem, traiem i cremem o enlairem persones i obres, i enmig dels encerts i desencerts el Senyor va fent el seu Regne.

Qui ens podria dir què passarà d'aquí a dos segles?

I si aquesta seu nova de Lleida, situada com un de tants casalots vells enmig del nucli antic de la ciutat, fos un dia convertida en museu municipal i retornessin a fer culte a l'obra d'art romanogòtica de la sempre esvelta Seu de Lleida, situada al turó de la ciutat?

La història dona tombs. Ja ho deia el savi bíblic: “Hi ha un temps per destruir i un temps per construir, un per bufar i un per contemplar”.

Institut de Ciències Religioses de Lleida (IREL)

L'Institut de Ciències Religioses de Lleida ha acabat el curs 98-99 oferint a la diòcesi 14 agents de pastoral diplomats en ciències de la religió.

Això què vol dir a la pràctica? Vol dir que les parròquies, els moviments, els arxiprestats, els serveis diocesans de pastorals de nens, joves o adults tenen unes persones que podrien rebre la missió de vetllar certs aspectes de la pastoral. Per exemple, se'ls podria demanar que vetllessin la formació i l'acompanyament de catequistes d'una parròquia o d'un arxiprestat.

No deixa de ser una nova resposta de corresponsabilitat que una colla de batejats donen a la necessitat de vitalitzar l'acció evangelitzadora de l'Església.

Per tant, la mateixa família eclesial pren consciència i es responsabilitza davant nous problemes. I ho fa a través d'aquestes persones i dels qui les han ajudat.

Allò que pels anys 78-81¹ el Departament de Catequistes d'Adults del Secretariat Interdiocesà de Catequesi (SIC) s'havia proposat (fer néixer un

cos de cristians adults especialitzats en catequesi) es fa realitat en una visió més àmplia i més seriosa, no sols de catequesi sinó de pastoral general en l'àmbit diocesà.

Creiem que això podrà ser una acció comuna amb les nostres diòcesis germanes de Catalunya i les Illes a través dels organismes similars a l'IREL. Ara, tan sols cal prendre consciència de facilitar i d'acompanyar el seu possible treball concret, i fer que aquestes persones encaixin en la pastoral parroquial i arxiprestal.

L'acció que ha emprès Càritas d'animar grups parroquials a través d'assistents socials, amb bon encert, ho podríem fer també en la pastoral, en col·laboració mútua de mossens i dirigents de l'IREL.

Pla quadriennal diocesà de pastoral

La nostra diòcesi està prenent consciència en una línia de pastoral de conjunt, tot i que el senyor Bisbe sigui rellevat.

Es va aprovar un pla diocesà per a quatre anys amb un únic objectiu general d'evangelització. Els objectius específics són els següents:

Primer any: *crear actituds d'acolliment.*

Segon any: *promoure un laïcat adult.*

Tercer any (enguany): *promoure vocacions al ministeri sacerdotal*.

Totes les delegacions juntes es troben amb el vicari general de Pastoral i assumeixen el repte d'aquesta necessitat. De moment, fruit de l'assemblea anyal del curs passat, s'està fent un curs per a animadors de grups d'AC de joves i adults.

Ja el primer any veïrem que els temes de reflexió que oferia la Vicaria de Pastoral no es treballaven, en part per la manca d'animadors de grups.

La participació no és gaire nombrosa, però de moment hi ha 30 adults inscrits per a una durada de 30 hores, que s'hauran de fer en vuit sessions, els dimecres al vespre.

Enguany també es preparen uns temes de reflexió, que es confeccionen a partir de la pastoral, sobre el mateix tema que van escriure l'any 91 els bisbes bascos.

Tortosa

JOAQUIM BLANC, corresponsal.

1. Preparar el Jubileu: la gran feïnada... amb esperança

La Vicaria General ha enviat a parròquies de tots els arxiprestats una mena de pluja d'idees. Cinc folis amb frases telegramàtiques inspirades en la Butlla *Incarnationis Misterium* i altres documents de Roma i materials de Madrid.

De fet, el que diríem la preparació remota es fa des de l'any 1994 quan apareix la TMA. Així es va fer en la formació permanent del clergat, cursos diocesans de catequesi, temes d'estudi en moviments, associacions, pregària oficial de l'any corresponent. Sempre, però, en l'àmbit de militants i practicants.

Ara es tracta d'eixamplar el cercle d'influència, pensant en la bona gent dels creients ocasionals o que *passen* per la parròquia en ocasió d'enterraments i altres sagraments. Volem entrar en les antenes de ràdio i televisió locals.

En aquests cinc folis, prèviament revisats en les bases parroquials i els consells de presbiteri i de pastoral, s'enviarà el següent material o s'hi suggerirà:

- Carta del rector a cada família, en què invitarà a celebrar el Jubileu.
- Fer alguns murals o confeccio-

nar símbols amb temes jubilar, que haurien de restar tot l'any.

- Rés de l'oració de l'Any Jubilar.
- Distribuir tríptics enviats per la diòcesi.

- Determinar uns dies de vetlla de pregària amb relació a l'inici dels temps forts de l'any litúrgic i les vigílies de les principals festes de l'any 2000.

- Potenciar el sagrament de la penitència, sobretot amb motiu dels pelegrinatges.

- Preparar vetlles de pregària en els monestirs.

- La col·lecta de cada pelegrinatge es destinarà a Càritas Diocesana.

La Comissió Diocesana prepararà els següents documents que no estiguin publicats per alguna editorial o el Comitè Nacional del Jubileu:

1. Díptic d'informació general, d'àmplia difusió.

2. Tríptic específic del Jubileu, per preparar el pelegrinatge.

3. Tríptic sobre celebracions i pla pastoral.

4. Tríptic sobre la indulgència.

5. Resum de la Butlla *Incarnationis Misterium*.

6. Resum del Decret *Dies Domini*.

7. Evangeli de Lluc.

I no continuem, puix ja tindrem temps d'informar a mesura que es vagin produint els fets. Per acabar, dos botons de mostra:

A Benicarló es prepara una missió popular, en clau actual. Durarà del 15 de gener al 6 de febrer. La motivació és doble: l'any 2000 es compleixen 350 anys de la vinguda del Sant Crist del Mar. És un imant que atreu tots els cors benicarlandons. En segon lloc, es volen sumar a la celebració del Jubileu com totes les parròquies.

A Tortosa es donarà un relleu especial a la Baixada de la Cinta, el 25 de març. També es parla de celebrar un septenari itinerant, de manera que cada parròquia de les set de la ciutat sigui visitada per la relíquia que conté el Sagrat Cíngol. El septenari marirà s'acabarà a la catedral, guanyant el Jubileu totes les parròquies de la ciutat.

2. La cadena COPE cobreix la zona sud de la diòcesi

Des del 12 de novembre, cada divendres, de 3 a 4 de la tarda, s'emet a Vinaròs una hora religiosa. El títol és *El espejo de la Iglesia*. Vol dir que els responsables de l'emissió han de reflectir la vida eclesial de carrers, temples, bisbe i capellans, moviments i associacions.

L'estructura i dinàmica, que s'ha de millorar i revisar, d'entrada funciona així:

- Notícies recollides en les tres zones pastorals. Calendari santoral de la pròxima setmana, subratllant-ne els sants més celebrats.

- Les paraules fe-vida que es publiquen aquella setmana al *Full do-*

minical i que escriu i grava el bisbe Xavier.

– Recomanació d'un llibre cada setmana.

– Igualment, recomanació de la participació en conferències, exercicis, trobades i convivències de tot tipus.

– Es donarà més temps a la tertúlia sobre temes actuals.

Cal advertir que la reduïda potència de l'emissora que la COPE ha instal·lat a Vinaròs només cobreix els arxiprestats de l'Alt Maestrat, Vinaròs i Benicarló.

3. La Casa d'Acollida, quatre anys

El 24 de novembre se celebrà una missa d'acció de gràcies per commemorar el IV aniversari de l'obertura de la Casa d'Acollida als transeünts pobres. Fins aquest dia han passat per la Casa Interparroquial de Càritas 2.912 persones. Seguint les normes de Càritas Nacional, només poden sopar, dormir i esmorzar una vegada cada dos mesos. Quatre religioses de la Congregació de Sant Vicent de Paül exerceixen el seu carisma en aquesta Casa. Un parell de joves que fan l'objecció de consciència ajuden en la vigilància nocturna. Només hem pogut aconseguir la inserció social d'una persona, que treballa per a Càritas i cobra d'aquesta entitat. Les últimes setmanes ha augmentat el nombre de magribins que vénen temporalment a collir taronges. A part d'aquests, solen passar-hi alguns estrangers europeus.

4. Conferència

El rector de la parròquia de Sant Blai ha donat moltes conferències sobre el Jubileu des del punt de vista bíblic. En començar l'Advent, el dia 29, parlà als feligresos de totes les parròquies de l'Advent del Jubileu.

5. Consell de Presbiteri

El 16 de novembre es reuní el Consell del Presbiteri. El bisbe Salinas comentà el document de la Conferència Episcopal Espanyola sobre *La iniciació cristiana. Reflexions i orientacions*. Es volia animar, en temps difícils d'increença, les catequesis del baptisme, la confirmació i l'eucaristia.

En la segona part s'estudiaren els criteris que han de regir la dedicació limitada dels capellans jubilats. Cada any compleixen 75 anys dos o tres sacerdots.

6. Animació missionera a Roquetes i Tortosa

La Delegació Diocesana de Missions ha organitzat trobades de sensibilització missionera. Així, parròquies i col·legis han escoltat el testimoni de dues religioses combonianes (una mexicana i una navarresa) i molt especialment el del capellà jove de la Consolata, a Kenya, que impactà els cristians dels arxiprestats de Tortosa i Roquetes amb el seu testimoni de senzillesa i entrega al servei dels més pobres.

7. Institut de Teologia per a laics

Continua la seva docència de 720 hores lectives durant tres cursos. A Tortosa, es torna a impartir el primer curs i a Benicarló s'imparteix el tercer.

En canvi, el més destacable és que la mateixa seu acadèmica –Casa de l'Església, a Tortosa– ha començat el primer curs de tutories amb petits grups (tres o quatre alumnes) per estudiar el primer curs de Teologia a distància. En concret, és un *Centro asociado del Instituto Superior de Ciencias Religiosas de San Agustín de Madrid*, vinculat a la Pontificia Universitat de Comillas. Conferirà títols de diplomatura (en tres cursos) o llicenciatura (en cinc cursos) en Ciències Religioses i amb efectes civils.

Urgell

PAU MARQUÈS, corresponsal.

Jornades internacionals d'estudi sobre el bisbe Fèlix d'Urgell (...786-799)

Amb motiu de la commemoració dels 1.200 anys de la celebració del Concili d'Aquisgrà (799) tingueren lloc a la Seu d'Urgell unes Jornades Internacionals d'Estudi sobre el bisbe Fèlix d'Urgell durant els dies 28-30 del propassat setembre. Dediquem aquesta crònica-estudi a la persona i a les actuacions del bisbe, juntament

amb les conseqüències que es derivaren per a la diòcesi d'Urgell a causa de les intervencions carolíngies en contra d'ell.

La primera referència segura que els documents fan d'aquest bisbe és de l'any 786, però no es pot descartar que el seu pontificat hagués començat uns quants anys abans, quan encara el país estava sota la dominació sarraïna, abans de passar al domini dels francs.

Sobre l'origen de Fèlix, anomenat *natione hispanus*, no podem precisar el lloc d'on provenia. Una hipòtesi versemblant el fa monjo de Sant Sadurní de Tavèrnoles, abans d'esdevenir bisbe d'Urgell. La seva formació l'havia emprat en la cultura visigòtica, que era la pròpia del país. Sabem que assolí un nivell molt elevat de cultura teològica, patristica i bíblica. Així ho reconeixien els seus més acèrrims contradictors, entre els quals hi ha el mateix Alcuí de York. Fèlix no s'arronsava davant els pares conciliaris que, abusant del seu poder i de la seva posició privilegiada, feren que fos condemnat i deposat de la seva diòcesi. Malgrat tot, reconeixien la integritat de la vida de Fèlix. Alcuí diu d'ell: "És un baró venerable, de reconeguda santedat i de vida religiosa", i el seu amic Elipand de Toledo el qualifica d'un servidor de Déu. Malauradament, no ens ha arribat cap obra sencera del bisbe Fèlix. Si les tinguéssim avui, ens permetrien de conèixer d'una manera fidedigna i completa tota la seva doctrina i el seu pensament. Totes es perdren després de la seva condemna. Ens queden tan sols alguns fragments

dels seus escrits, que els seus contradictors reporten en llurs refutacions. Les obres que Fèlix escrigué, avui perdudes, són les següents: les lletres de Fèlix a Alcuí (anterior a 793) i a Elipand de Toledo: *Libellus sive liber Felicis ad Carolum regem et ad Alcuinium* (vers el 797), *Cedula* (o precatisme) trobada per Agobard a la mort de Fèlix, que aquest va compondre durant el seu exili a Lió.

En conèixer la cort de Carlemany el pensament de Fèlix i la seva presa de posició en la qüestió de l'adopcionisme, l'any 792, el cridaren a un concili celebrat a Ratisbona que examinà la seva doctrina i la condemnà. I després, conduït a Roma davant el papa Adrià, fou novament condemnat i obligat a retractar-se a Aquisgrà. El Concili, celebrat entre mitjan maig i mitjan juny del 799, mantingué durant tota una setmana molt vives i acalorades discussions amb el bisbe. Finalment, fou novament condemnat i obligat a acceptar la redacció d'una *confessió fidei* que trameté als clergues i fidels del Bisbat d'Urgell.

El qui em últim terme tenia tot el poder era Carlemany, que el confirmà a Lió, entregat a la custòdia de l'arquebisbe. Durant aquest temps sembla que mantingué contactes amb la colònia hispana de Lió i va redactar la seva obra pòstuma, la *Cedula* (o precatisme), en la qual feia una síntesi o recapitulació del seu pensament. Fèlix morí en l'exili de Lió vers el 818. Després de la seva mort el mateix Agobard, que havia trobat i examinat l'aital última obra, va escriure un tractat de rèplica i refutació que suposà

l'acabament definitiu de tota aquella controvèrsia sobre la doctrina de l'adopcionisme.

La crisi adopcionista ocasionà el trencament amb la cultura visigòtica en la qual estava immers el país. No en va, algun autor veu en aquesta crisi no solament la contraposició d'uns conceptes teològics, sinó que també hi endevina una lluita del poder carolingi per al domini del país i l'enfrontament de dues cultures diverses. Carlemany estableix la Marca Hispànica i la seva influència és molt activa en tots els camps. Sens dubte que amb les seves actuacions posà les bases de la pre-Catalunya, ja que aquesta naixeria uns segles més tard, heretant la cultura i l'organització politicosocial sorgida en els temps carolingis.

Com hem vist fins ara, les Jornades Internacionals sobre Fèlix d'Urgell han fet que es ressaltés la gran figura del bisbe Fèlix i que, passats els segles i amansides les aigües de la controvèrsia, es fes justícia a un home conseqüent amb la seva consciència i personalitat. La veritat sempre s'obrirà pas, i el pas dels segles il·luminarà una fosca que interessos religiosos i polítics han impedit que s'aclarís.

Estudiosos de tot el món s'han donat cita a la nostra diòcesi d'Urgell per fer palesos els seus punts de vista sobre el bisbe Fèlix.

El pare Cebrià Baraut, monjo del monestir de Montserrat, va posar de manifest la feblesa política de l'Espanya del moment i especialment de Catalunya: "la vida i pontificat del bis-

be Fèlix, a cavall entre els segles VIII i IX, coincideixen amb un dels períodes més agitats i a la vegada més decisius de la història de la pre-Catalunya. Són trets determinants l'organització interna del Bisbat d'Urgell, el qual passà a dependre de Narbona, canvi de litúrgia –substituïda la visigòtica per la romana–, i el monaquisme benedictí, que es va fer fort.

John Cavadini, professor de la Universitat de Nòtre Dame, a Indiana, EUA, va posar de manifest les arrels de les teories adopcionistes de Fèlix d'Urgell en el pensament de sant Agustí. Per la seva banda, Miquel Cros va explicar fins a quin punt Fèlix d'Urgell va ser mal interpretat: bona part dels textos que van ser condemnats en considerar-se herètics encara es llegeixen en una capella de la catedral de Toledo. J. Hillgarth, historiador especialitzat en aquest període, demostrà que tingué molt a veure en la construcció de la nova marca hispànica. Amb una documentada intervenció, el doctor Josep Perarnau volgué demostrar com es podien interpretar ortodoxament els textos parcials de Fèlix que han arribat fins a nosaltres. Caldrà fer, però, encara noves recerques sobre documentació col·lateral, i aprofundir més en el seu pensament, i també fer excavacions arqueològiques on ell va residir i viure: el monestir de Sant Sadurní de Tavèrnoles, d'on va ser abat, i Castelletciutat, on possiblement hi havia la catedral cristiana visigòtica.

I, finalment, deixem constància que el Sr. bisbe, Joan Martí i Alanís, va destacar la importància de conèixer

més profundament què va passar al segle vuitè amb el bisbe Fèlix d'Urgell: “és bo aclarir els orígens de la polèmica, perquè tornen a plantejar una problemàtica de confrontació de cultures: l'Islam, la visigòtica i la carolíngia”. Joan Martí va parlar també de la cultura actual interreligiosa, i va assenyalar que els intel·lectuals i pensadors d'avui es fan els mateixos plantejaments que ja es van fer fa segles.

La Generalitat de Catalunya, el Ministeri de Turisme i Cultura d'Andorra, l'Ajuntament de la Seu d'Urgell i altres entitats donaren el seu suport a la celebració d'aquestes Jornades.

Solsona

PEP VILA, corresponent.

Jornades Sacerdotals

Com ja és costum al nostre Bisbat, vàrem acabar el curs amb unes Jornades Sacerdotals que s'emmarquen dins el programa de la formació permanent. La qüestió a debatre durant les Jornades fou *Com afecta el males-tar religiós actual*. D'aquest tema, ens en féu l'anàlisi sociològica el Sr. Salvador Cardús. Els sacerdots hi vàrem col·laborar contestant una enquesta que es basava en aquestes preguntes: 1) Amb el canvi actual, quins punts de referència o de recolzament que abans et donaven seguretat, se t'han ensorrat?; 2) Quins punts de referència et queden que et donin seguretat?;

3) Quines són les coses que ara més et preocupen i no et deixen viure a ple; 4) Segueixo creient en el meu ministeri; 5) Raons que minen la seguretat i l'alegria en el meu ministeri; 6) Raons que refermen la seguretat i l'alegria en el meu ministeri. Mossèn Josep Castanyé ens féu l'anàlisi i la il·luminació teològica del tema. Per introduir-nos-hi vàrem assistir a la projecció de la pel·lícula *La vida és bella*.

Les Jornades van acabar una mica precipitades per la mort sobtada d'un company sacerdot, Mn. Anton Clavé, que havia estat vint anys de missioner a l'Uruguai i ara havia vingut a passar uns quants dies amb els familiars.

Ordenació sacerdotal

Al cor de l'estiu, una ordenació sacerdotal: Mn. Xavier Romero i Galdeano fou ordenat sacerdot a Gironella. Hi hagué una gran assistència de sacerdots; entre aquests s'hi distingien per la seva indumentària de camisa negra i collet un nombrós grup de l'Opus, dins del qual sembla que s'hi belluga el nostre novell sacerdot. Ha estat destinat a treballar a l'arxiprestat de la Segarra, a Cervera. És un arxiprestat que segons es desprèn del full interparroquial, que editen les parròquies del voltant de Cervera, i que s'anomena *Fent camí*, és inquiet, innovador, abocat a la pastoral de conjunt, i sembla que no lliga amb els esquemes pastorals ordinaris que s'usen al Bisbat. Pot ser, com diuen els del PP que faran amb el Govern català, que un *pessic* d'Opus en aquest arxipres-

tat doni tranquil·litat, equilibri i moderació. El temps ho dirà.

Ha començat el curs

El setembre és un mes bellugadís per la tasca de col·laboració als nous llocs de treball d'aquells que han estat canviats. Com sempre, hi ha hagut sorpreses, alegries i alguna resistència conflictiva. En general, tothom content. N'hi ha hagut, però, dos de més assenyalats: Mn. Jordi Orobitg, com a rector del Seminari Interdiocesà i vicari episcopal del Llobregat-Cardener, i el de Mn. Alfons Busto que acaba d'arribar de carregar piles pastorals de Madrid i que farà de vicari episcopal de l'Urgell-Segarra i rector de Castellnou de Seana.

Firaquètica

Organitzada per la Delegació Catalana de Catequesi, el dia 24 d'octubre hi hagué una trobada de catequistes de tot el Bisbat a Solsona. Fou una trobada molt encertada per la seva concepció i posada a la pràctica. S'hi varen combinar els aspectes festiu, d'exposició de treballs i de formació. Hi assistiren dos-cents catequistes.

Vic

JORDI CASTELLET i SALA,
corresponsal.

El Mijac d'Osona i Ripollès celebra la seva trobada de formació a Viladrau

Durant el cap de setmana del 27 i 28 de novembre, una cinquantena d'animadors del Mijac s'han trobat a Viladrau, com cada primer trimestre, per intercanviar punts de vista sobre la marxa del moviment, com també per formar-se en la seva tasca d'animadors dels infants.

Els joves de Taradell, Santa Eugènia, Ripoll, Sant Hipòlit, Torelló i Vic es varen donar cita a Viladrau a partir de les 9 del vespre del dissabte i, després del sopar i de les respectives presentacions, varen fer un joc de nit sobre el coneixement del mateix moviment i de les persones que el formen.

El diumenge fou el plat fort, amb la formació i intercanvi de tallers i de recursos diversos entre els centres. Els tallers versaven sobre “com treballar el lema: *la solidaritat no es compra ni es ven, s'aconsegueix*”, “la dimensió de la fe”, “interculturalitat” i “com preparar una campanya”. Per a aquests tallers s'hi dedicà molt més temps que a la resta d'activitats programades.

Aquest curs el Mijac té plantejats com a objectius la Mijacada diocesana, la trobada de formació, com tam-

bé participar, en la mesura que es pugui i per centres, en la campanya “Deute extern, deute etern”, directament relacionada amb el lema bianual del Mijac.

En l'àmbit diocesà, aquest any s'ha procedit a la renovació gairebé total de la Comissió, de tal manera que tant el secretari, l'ecònom i els responsables de dues de les tres zones són nous. Recordem que, actualment, el Mijac diocesà s'articula en les zones d'Anoia, Bages i Osona-Ripollès. A més, és veritat que s'està plantejant una major proximitat entre les dues primeres, ja que l'Anoia constitueix, ara per ara, un grup no gaire fort organitzativament parlant.

L'equip de la Comissió diocesana comença amb molta il·lusió i es compromet a fer el seguiment de les novetats del Moviment diocesà d'infants, com també la connexió i integració necessària amb l'organització Catalanoblear (CB per als amics).

Igualment, caldrà notar l'articulació de la nova comissió d'iniciació i de formació del bisbat, formada a partir de tres persones clau en la història recent del Mijac. Sostinguts en la seva experiència i dedicació, s'espera d'ells que ajudin a portar a bon terme una bona conjunció del Mijac diocesà i a fer cristal·litzar un objectiu plantejat per enguany: l'organització d'un curs de monitors per als animadors del Mijac. D'aquesta manera seria el mateix moviment qui, amb la metodologia pròpia, formaria integralment els animadors que, fins ara, s'havien de confiar a organismes exteriors del bisbat

i això no ens deixava de pesar en l'organització interna del Moviment diocesà d'infants.

El Moviment diocesà de joves celebra la seva trobada a Osona i Ripollès

El diumenge 28, a partir de les 10 h. del matí, una seixantena de joves d'entre 16 i 18 anys, amb els respectius animadors, es varen trobar a la casa de colònies de La Serra, a Santa Eugènia de Berga, per celebrar la seva trobada d'inici de curs.

La trobada s'ha pogut dur a terme sense més novetat, entre la missa del migdia, els jocs d'abans de dinar, les postres compartides i el ball de música tradicional a la plaça de les Eres, de Taradell, amb el grup de Santa Eugènia.

Sota el lema "*Sigues protagonista en el teu poble*" es va poder treballar un qüestionari que ajudava a aprofundir la mentalitat de ser persones, nois i noies actius a casa seva i entre els veïns i amics.

El treball endegat en aquesta ocasió trobarà la seva continuïtat en els grups quinzenals de les parròquies, de tal manera que es prepari la segona trobada del curs de cara a finals de març. Allí es té previst realitzar alguna acció en un dels pobles, per respondre a les necessitats que s'hauran descobert durant el treball i la reflexió.

Cal notar que també s'ha celebrat a la zona del Bages la trobada respecti-

va dels grups que també s'insereixen en la dinàmica diocesana del Moviment d'acció catòlica de joves. Aquesta tingué lloc a Manresa, el passat 7 de novembre, i també foren una cinquantena de joves els que hi participaren, amb el lema "*Siguem protagonistes*".

Es tracta de realitats petites però engrescadores, que donen il·lusió a aquelles persones que s'hi troben al davant i que intenten, per tots els mitjans, d'anar obrint camins d'evangelització dels joves.

La nota crítica la trobem entre tants responsables de comunitats que encara no es veuen capaços d'encoratjar els seus a formar part d'una dinàmica més àmplia, que ajudi els joves a trobar-se entre ells, a reflexionar i, d'aquesta manera, fer camí junts.

Mallorca

SEBASTIÀ SALOM MAS, corresponsal.

El postsínode: una Església en vies de renovació

A la darrera sessió de l'Assemblea sinodal, celebrada dia 17 d'abril, el bisbe va anunciar els nomenaments del seu nou equip de govern: Mn. Andreu Genovart, vicari general; Mn. Bartomeu Tauler, vicari episcopal de Palma; Mn. Jaume Alemany, vicari episcopal de Part Forana, i Mn. Joan Servera, vicari episcopal d'Assumptes Econò-

mics. La sorpresa fou general, sobretot pel nou vicari general que ningú no s'esperava, perquè Mn. Andreu Genovart, tot i que ha tingut al llarg del seu ministeri càrrecs diocesans com ara delegat de Mitjans de Comunicació i delegat d'Apostolat Seglar, no ha estat mai considerat un home de la Cúria ni un prevere d'elit, sinó un simple bon capellà de parròquia. En el moment del seu nomenament era el rector de la parròquia de Capdepera, la parròquia més allunyada de Palma, a l'extrem oriental de l'illa.

Aquest fou el primer canvi a partir del Sínode diocesà, abans i tot de la solemne sessió de cloenda celebrada el dia 21 de maig. El segon canvi es va decidir el dia 26 de juny i fou la reestructuració dels arxiprestats, que de ser 21 passaven a ser-ne 10. El tercer canvi fou la creació de dues noves delegacions diocesanes: la de Pastoral Juvenil i la de Pastoral Univesitària. I vingué l'estiu, i amb l'estiu uns mesos d'espera.

En el mes de setembre, amb la setmana de formació permanent dels preveres, s'inicia el curs i el nou Consell Episcopal comença a posar en marxa les altres resolucions sinodals d'aplicació immediata: el nomenament dels nous arxiprestes a partir de les ternes presentades pels arxiprestats, l'agrupació de les delegacions en tres àrees i l'elecció d'un delegat representant de cada àrea, la constitució del Consell de Laics i del Consell de Vida Consagrada i finalment la constitució del Consell Sinodal, que el bisbe vol que a la pràctica vengui a ser com un Consell episcopal ampliat, que prengui

les decisions més importants per al govern de la diòcesi.

El Consell Sinodal, en el qual hi estan representats els religiosos i els laics i que, juntament amb la major responsabilitat que es vol donar als arxiprestes, és una de les novetats importants del postsínode, es va reunir per primera vegada el passat 27 de novembre i va estudiar, entre altres temes, un avantprojecte del Pla Diocesà de Pastoral i una proposta de composició del Consell Presbiteral i del Consell Pastoral Diocesà.

El laïcat assumeix responsabilitats

Un dels primers fruits del Sínode fou la coneixença mútua que feren molts laics de la diòcesi i els lligams de contactes i d'amistat que des de llavors han establert. De mica en mica van sorgint altres fruits d'aquest floriment del laïcat. Un d'ells és que amb la nova delegada de Pastoral Juvenil ja són quatre els delegats diocesans laics (juntament amb la de la Pastoral de la Salut, el d'Apostolat Seglar, que es passa a dir Delegació del Laïcat, i el de Família).

Un altre fruit important ha estat la constitució del Consell de Laics, que inicialment està format per 30 membres i que representen les diverses delegacions on treballen laics, com també els arxiprestats i els diversos moviments laïcals presents a la diòcesi.

Un altre símptoma de les responsabilitats que assumeixen els laics és

per exemple el *Curset de Formació per a Laics*, que s'ha posat en marxa a Manacor, per iniciativa dels laics sinodals d'aquella zona, fent-se ressò d'una insistència del Sínode sobre la necessitat de la formació del laïcat. Aquest curset s'ha organitzat amb l'ajuda dels professors del CETEM (Centre d'Estudis Teològics de Mallorca), i consisteix en una sessió setmanal de dues hores, des d'octubre fins a abril. A les primeres sessions s'hi han inscrit i hi han participat una cinquantena de laics.

La Delegació del Laïcat, per la seva part, acaba de celebrar les *II Jornades sobre el Laïcat*, amb la participació del teòleg jesuïta Juan Antonio Estrada, que va pronunciar dues conferències sobre el laïcat i l'Església del tercer mil·lenni, i amb una taula rodona amb el títol de *Laïcat i postsínode a l'Església de Mallorca*. La participació va oscil·lar a l'entorn de les cent vint persones.

El bisbe visita els missioners mallorquins de Ruanda i Burundi

El bisbe de Mallorca acaba de tornar de Ruanda i Burundi on hi ha anat a visitar els missioners mallorquins. A Ruanda hi ha els religiosos i religioses missioners i missioneres dels Sagrats Cors, que continuen la seva acció humanitària i pastoral a les parròquies de Kiziguro, Rukara i Butare. A Burundi hi ha la missió diocesana de Nyabikere on hi treballen actualment tres preveres diocesans i tres religioses germanes de la Caritat. La situació política i social en els dos països és tensa i difi-

cultosa pels conflictes ètnics i endèmics que des de l'any 1993 s'han radicalitzat i intensificat.

El bisbe ha vingut amb l'encàrrec de demanar, en nom de la Conferència Episcopal de Burundi, que es creï una Conferència Internacional per a resoldre els conflictes a la regió dels Grans Llacs.

Paral·lelament a la visita del bisbe de Mallorca a Ruanda i Burundi, diferents ONG, i especialment Veïns Sense Fronteres i Apotecaris Solidaris, continuen les seves campanyes i projectes d'ajuda en favor d'aquests països i dels camps de refugiats ubicats en els països veïns de Congo i Tanzània.

També en aquest sentit va dirigida la campanya per presentar un laic, mallorquí d'adopció, Joan Carrero, com a candidat al premi Nobel de la Pau de l'any 2000, per la trajectòria de tota la seva vida dedicada al foment de la pau, especialment entre les ètnies hutu i tutsi de la regió dels Grans Llacs. Les comissions de Justícia i Pau i de Drets Humans de Mallorca s'han posat al davant d'aquesta iniciativa. Aparentment la candidatura de Joan Carrero el premi Nobel de 1980 Pérez Esquivel, que durant el mes de novembre ha vingut a Mallorca per impulsar la causa.

Menorca

JOAN BOSCO FANER, corresponsal.

Després d'aquests llargs mesos sense comunicar-nos, us dic breument algunes coses, i més detingudament una altra.

La lectura d'unes informacions –des de la riquesa que m'ofereix el temps que ha transcorregut– em recorda l'aigua de la font que, viva i deixondida, va fent el seu camí per arribar *a punt* a l'hora de vestir el ròp del riu i desaparèixer en ell.

Breument:

1. Un tipus de font àgil i decidida ens naixia fa uns mesos.

En la sessió plenària del passat 20 de març, el Consell Pastoral diocesà va deixar llest el Pla Pastoral que ha d'impulsar, es diu, la vida de la diòcesi en el trienni 1999-2002.

Seguint les indicacions de l'Assemblea Diocesana, i després de recollir més o manco algunes de les aportacions de les bases, aquest programa estableix prioritats i proposa accions que incideixin, d'una manera especial, en els àmbits de la família, la joventut i l'ensenyança.

El Consell Pastoral es reunia un dissabte, 24 d'abril, per tractar l'avantprojecte del Directori Sacramental que elaborà el Consell de Presbiteri. Es posaren en comú aportacions dels ar-

xiprestats i de les delegacions diocesanes representades en el Consell Pastoral sobre els sacraments de la iniciació cristiana: baptisme, confirmació i eucaristia. En una reunió de preveres alguns s'atreverien a dir que no s'hi veien prou reflectits, ni en les aportacions ni en l'avantprojecte. La seva espontaneïtat, com passa a vegades, tingué lectures diverses.

2. La font anà fent el seu camí.

Amb motiu de la posada en marxa de les propostes de l'Assemblea Diocesana a través del Pla Pastoral, i de la reestructuració de l'organigrama diocesà, el Bisbe escriu una carta als capellans on expressa: "L'aprovació de l'organigrama i la renovació –pròxim novembre– dels arxiprestes ofereixen l'ocasió per demanar-vos, sacerdots, religiosos/ses i laics, amb càrrecs de nomenament episcopal directe, com vicaris general i judicial, delegats i arxiprestes, que, en compliment de la proposta 130 de l'ADM, em manifesteu la vostra disponibilitat per tal que el bisbe pugui harmonitzar les seves qualitats segons les necessitats pastorals actuals i les peculiaritats de cada comunitat o lloc de culte".

I molts dels preveres i dels que teníem nomenament episcopal directe, vam posar ens mans del bisbe, una vegada més, la nostra disponibilitat. La raó de fer-ho fou i seguirà essent la confiança i l'estima que el bisbe mereix, suposant que tindrà en compte les institucions implicades, sobretot els Consells Pastorals respectius (ADM 114).

3. La font, arrossegant experiència i amb l'impuls de la seva originalitat, marcà el com i amb qui havíem de fer via.

El Bisbat assignà el dia 30 de setembre una sèrie de nomenaments que afectaren algunes delegacions diocesanes i parròquies.

En les delegacions diocesanes: Família i vida: Mn. Rafel Portella substitueix el matrimoni Santiago i Carme. *Ensenyament:* Mn. Jesús Llompart substitueix Mn. Bosco Faner. *Vida Consagrada:* Don Isidre Serdà, salesià, substitueix Mn. Rafel Olèu. *Missions:* Mn. Josep Manguán substitueix Mn. Joan Febrer. *Mitjans de comunicació social:* Guillem Ferrer, laic, substitueix Mn. Josep Manguán.

En les parròquies: St. Antoni M. Claret (Ciutadella): Mn. Rafel Portella substitueix com a rector Mn. Modest Camps que passa a ser el capellà del Monestir de Sta. Clara. St. Francesc d'Assís (Maó): Mn. Joan Miquel Sastre (sense deixar la parròquia de la Concepció) substitueix com a rector Mn. Joan Febrer que, a petició pròpia, frueix d'un any sabàtic fora de la nostra illa. Sta. Eulàlia (Maó): Mn. Cristòfol Vidal, rector del Carme serà també el seu rector ajudat per Josep Lluís Ponsetí, ordenat prevere el setembre. L'ermita de Gràcia tindrà com a responsable Mn. Josep Manguán. Uns noms canviaven de responsabilitats, uns altres desapareixien o apareixien de nou, i d'altres augmentaven la seva tasca pastoral.

4. La font, arribant al final del seu pas, ultimà detalls.

Dissabte, 10 d'octubre, es reuniren amb el bisbe els delegats i delegades diocesans per a posar en comú els projectes més importants de cada sector pastoral. Les dotze delegacions que tenim (Missions i cooperació entre les Esglésies; Catequesi; Càritas; Vida Consagrada; Salut; Joventut; Turisme; Santuaris i Peregrinacions; Ensenyament; Pastoral Vocacional; Família i Vida; Litúrgia; Mitjans de Comunicació Social) aportaren el seu granet al que ha de ser el seu quefer més important al llarg d'aquest curs, s'assenyala. En aquesta reunió s'havien d'elegir els tres representants sectorials que formaran part de l'equip de govern episcopal. Però, sigui pel que sigui, no s'elegeixen.

A la darrera desena d'octubre, el bisbat edità el Pla Pastoral Diocesà 1999-2002, encarregat per l'Assemblea Diocesana de Menorca (ADM 105,124,135). El Pla Pastoral consta de 38 accions concretes a desenvolupar al llarg del proper trienni.

El 25 d'octubre els membres del Consell del Presbiteri es reuniren per darrera vegada, abans de la renovació de càrrecs dels tres arxiprestes i els membres dels arxiprestats, que es realitzaran, segons se'ns comunica, el mes de novembre. El Consell féu una mica de balanç dels últims quatre anys de treball i decidí que el Directori Sacramental fos enviat a un especialista en litúrgia, concretament al pare salesià José Aldazabal, director del Centre de Pastoral Litúrgica de Barcelona.

Assabentats d'aquesta resolució, alguns voldrien que es millorés tant en la forma com en el contingut.

I... un bon dia, la font presentà símptomes clars del per què del seu camí.

Detingudament

1. De nou se'ns en va un bisbe

Divendres, dia cinc de novembre, les campanes de Lleida repicaven pel nomenament del seu nou bisbe, Francesc Xavier Ciuraneta i Aymí. A Menorca, concretament a cal bisbe, ja feia una hora que s'havia reunit, en sessió conjunta extraordinària, el Col·legi de Consultors i el Consell de Presbiteri. A les dotze en punt, com manen els cànons, la Santa Seu feia pública la notícia, i la Cope ho transmetia fidelment. Fotografies, declaracions, anades i vingudes, telèfons que sonaven, felicitacions... Al capvespre el bisbe rebia els mitjans de comunicació per mantenir un intercanvi d'impressions i fer córrer la notícia. Enrere quedaven els vuit anys com a pastor d'aquesta diòcesi menorquina, a la qual arribà un 14 de setembre de 1991.

Alguns es demanen: “¿Té res a veure la moguda de la diòcesi iniciant aquest curs (crida a files, disponibilitat de càrrecs, canvis, l'enllestir del Pla de Pastoral...), amb la marxa del bisbe? Cadascú, en privat, interpreta i comenta el que més bé li sembla.

El bisbe Francesc Xavier —que a hores d'ara ja és bisbe de Lleida— fou

secretari del cardenal Carles de Barcelona, i ha viscut entre nosaltres, els menorquins, la quasi totalitat de la desena dels seus cinquanta anys. Va arribar a Menorca quan en tenia 51 i partí quan en tingué 59. Va venir quan era capellà i fou a la Catedral que rebé la plenitud de l'Ordre Presbiteral, l'episcopat. Entre nosaltres i amb nosaltres s'inicià i aprengué a ser bisbe, com també ho feren els nostres dos últims bisbes, Miquel Moncadas i Antoni Deig.

El seu pas per Menorca serà per a ell una experiència inesborrable i motiu de gratitud a la nostra diòcesi, experta com és a posar a punt els que, després, se'n van com a bisbes a diòcesis més grans i possiblement més complexes.

Els preveres, religiosos i religioses i els laics de la diòcesi rebérem del bisbe Ciuraneta i amb tot el seu afecte, un escrit que s'encapçalava així: “Amb ocasió de l'acabament del meu ministeri episcopal en la benvolguda Diòcesi de Menorca, celebrarem una eucaristia d'acció de gràcies per tots els dons amb què el Senyor s'ha dignat enriquir-nos al llarg d'aquests vuit anys...”

A l'Eucaristia d'acomiadament i de gràcies que celebràrem a la catedral el dia 8 de desembre, desitjàrem al bisbe Francesc Xavier empena evangèlica fent camí a Lleida.

2. Un bisbe ha de ser...

Un bisbe és per a nosaltres molt important, perquè ens és nexa de co-

munió amb l'Església universal. La seva presència i actitud –la que sigui!– sempre ens esperona a calar més fonament les nostres arrels a l'evangeli i a la tradició apostòlica.

La marxa a Lleida del bisbe Francesc Xavier –dia 19 de desembre en prengué possessió– me féu rellegir particularment una vegada més un fragment d'un manuscrit medieval trobat a Salzburg que titulat *Un capellà ha de ser*, expressa el desig profund de molts menorquins de com voldríem que fos el nou bisbe: “Molt gran i alhora molt petit. D'esperit noble, com si dugués sang reial i senzill com un camperol. Heroi per haver triomfat de

si mateix i home que ha arribat a lluitar amb Déu. Font inesgotable de santedat i pecador perdonat per Déu. Senyor dels seus propis desitjos i servidor dels qui dubten. Mai doblegat davant els poderosos i inclinat, en canvi, davant els petits i dòcils deixebles del Mestre. Captaire de mans suplicants i missatger que reparteix or a mans plenes. Militant animós a la lluita i tendre a la capçalera del malalt. Ancià per la prudència dels seus consells i fillet per la seva confiança en els altres. Fet per a l'alegria, i acostumat al sofriment. Estrany a tota enveja i transparent en els seus pensaments. Sincer en les paraules, amic de la pau, enemic de la peresa, segur de si mateix”.